

పా ము పా ట

ప్రతులు ౧౦౦౦

మొదటికూర్పు

వెల : 1-0-0

మన్మథ

1955

వరలక్ష్మీ ముద్రాశాల, విజయవాడ-2

గౌ॥ బెజవాడ గోపాలరెడ్డికి

నీ పెండ్లి సర్వ మంకితమును జేసితి
గోపాలోదాహరణమ్మును
నీ ప్రధాన మంత్రిత్వ
శ్రీ పరిణత శుభ వేళను
ఈ పాముపాట నిచ్చెద
దీపిత సంగీతకృతిని
ఆ రవీంద్రు శిష్యత్వము
నా రవీంద్రు తారముగా
తెనుగు చేసి యందిచ్చితి
పునుగుతోడి తిలకమువలె
వంగకవి జగచ్చంద్రుని
సంగీతాత్మయుఁబోలెఁ దె
లుంగు కవి జగచ్చంద్రుని
సంగీతాత్మయు నీయెడ
నంగీకృతి నెఱపెనోయి!
భృంగీ మధురావంబుల

పాముపాట

(సంగీత రూపకము)

తొలి రంగము

స్థలము:- ఒకవీధి. ఒకగ్రామములో

త్రైలోక్యసుందరి:

నీ వెవ్వ రసి నన్ను నెలతలారా! మీరు
గుమికూడి యడిగెదరు గుసగుసలు పోయెదరు
కాంతిమూాచిన రాచకన్నెలా తో నెడిసి
వింతగా మొయినిండ వెలిబూది పూసినది
ఒక్క-పాముల బుట్ట నొత్తి నెత్తినబెట్టి
సారబుజ్జి లేకుండ తిరుగుచుండె నటంచు
నావంక గనుగొంచు నలినాక్షి యొక్క-ర్తు

మడచి క్రిఁబెదవి వమ్మతిలేక విరిచెడిసి
నీళ్ళునిండిన కడవ నెలత యొక్కతె చంక
నిడికొని నావంక నెకసక్కెముగఁ జూచు
అంగనామణి యోర్తు రింగులు వారగా
క్రిఁగంటనను తిరస్కృతిమీర గాంచెడిసి
అకట మీ రనుకొన్నయట్లుగా కానమ్మ
ఆదరమ్మున విందు రా యేసి చెప్పెదను
సౌరాష్ట్రదేశంబు చానలారా! మాది
ఆరాజు నాతండ్రి యతడు రత్నాంగదుడు
నాతల్లి నాతండ్రి నన్నుదిగ నిచ్చిరా
చేతులందుంచి పెంచిరె పైడిబొమ్మగా
అల్లారుముద్దుగా నారీతి పెంచబడి
తల్లులారా! యిట్టి దశపొందితిని నేడు
ఎవ్వారికేనాటి కేది వ్రాసెనొవిధి
ఎవ్వరికైన తానెట్లుగా తెలియునే!

నాగమ్మ:

(పాట)

నమ్మటానికి వీలులేదమ్మా ॥నీమాట॥

నమ్మకము కలిగించలేదమ్మా
కొమ్మయొచ్చటనైన క్షోణిపతికూతురిటు
దిమ్మరై దేశాల తిరుగుచుండుట కలదె? ॥నమ్మటానికి॥

లక్ష్మమ్మ:

చాప చెడిననుగాని చదరయ్యా గదవమ్మ
ఈపగిది రాచవారింటి యాడుదియానె ॥నమ్మటానికి॥

త్రైలోక్యసుందరి:

తొలినుండి తుదిదాక తోయజేక్షణలార!
కలరూపు వినియుష్డు కాదనఁవలెగాని
మొదలుపెట్టకమున్నె మది నమ్మకము మాకు
కుదురలేదనుట మీకును న్యాయమగునమ్మ?

నాగమ్మ:

వినెదము తుదిదాక వినిపింపుమమ్మా!
కనెదము నీమాట కల్లయో నిజమో;
బుట్టలోపల పాము పట్టి తెచ్చితివి

మడచి స్త్రీబెదవి వమ్మతిలేక ఏరిగెడిసి
నీళ్ళుసండిన కడవ నెలత యొక్కతె చంక
నిడికొని నావంక నేకసక్కెముగఁ జూచు
అంగనామణి యోర్తు రింగులువారగా
స్త్రీగంటనను తిరస్కృతిమీరఁ గాంచెడిసి
అకట మీ రనుకొన్నయట్లుగా కానమ్మ
ఆదరమ్మున వింద రా యేసి చెప్పెదను
సౌరాష్ట్రదేశంబు చానలారా! మాది
ఆరాజు నాతండ్రి యతడు రత్నాంగదుడు
నాతల్లి నాతండ్రి నన్నుదిగ నిచ్చిరా
చేతులందుంచి పెంచిరె పైడిబొమ్మగా
అల్లారుముద్దుగా నారీతి పెంచబడి
తల్లులారా! యిట్టి దశ పొందితిని నేడు
ఎవ్వారికేనాటి కేది వ్రాసెనొవిధి
ఎవ్వరికైన తానెట్లుగా తెలియునే!

నాగమ్మ:

(పాట)

నమ్మటానికి వీలులేదమ్మా ॥నీమాట॥

నమ్మకము కలిగించలేదమ్మా
కొమ్మయెచ్చటనైన క్షోణిపతికూతురిటు
దిమ్మరై దేశాల తిరుగుచుండుట కలదె? ॥నమ్మటానికి॥

లక్ష్మమ్మ:

చాప చెడిననుగాని చదరయా గదవమ్మ
ఈపగిది రాచవారింటి యాఁడుదియౌనె ॥నమ్మటానికి॥

త్రైలోక్యసుందరి:

తొలినుండి తుదిదాక తోయజేక్షణలార!
కలరూపు వినియప్డు కాదనఁవలెగాని
మొదలు పెట్టకమున్నె మది నమ్మకము మాకు
కుదురలే దనుట మీకును న్యాయ మగునమ్మ?

నాగమ్మ:

వినెదము తుదిదాక వినిపింపు మమ్మా!
కనెదము నీమాట కల్లయో నిజమో;
బుట్టలోపల పాము పట్టి తెచ్చితివి

ఎట్టులో నమ్మాట యెరుగరాదయ్యో
అయిన చెప్పగనైన యవియెల్ల చెప్పి
మానవతుల్ మీరు మాటాడవలదు

త్రైలోక్యసుందరి:

ఇవ్వురులోపల సన్నయీనె తోచినయట్లు
కవురు నామెయి వింతకాంతి తోచినదమ్మ
లేమావి పూచినలీల నాకనుతుదక
లేమలారా! పిసాళించెనే జిగులతో
అదిచూచి నా తండ్రి అంబుజేక్షణలార!
మదినెంచె నొక రాకుమారున కీయంగ

నాగమ్మ:

(పాట)

సొగసుల సొగసుల పలుకుల
సొగటాలాడకు బాలా;
కతయేమో తొందరగా చెప్పుము
నతాలకావలి రమాహేలా ॥సొగసు॥

త్రైలోక్యసుందరి:

కాశ్మీరదేశాన కనకాపురం బేలు
ధర్మాంగదుం డన్న ధారుణీనాయకుడు
సరగ తత్పుత్రునకును సంబంధమును వెదుక
ధరణిదేవతలు నా తండ్రి దగ్గర వచ్చి
నను జూచి సర్వలక్షణములు నాకు
అతనికి సరిపోయె నని నన్ను నడుగ
ధర్మాంగదుడు మహాధర్మాత్ముఁ డనుమాట
అందరు నెఱిగినదే గాన నాతండ్రి
నన్నిత్తు నని చెప్పినా డమ్మ సతులార!
కన్నులందున సిగ్గు కలుగఁగా నను జూచి,

లక్ష్మమ్మ:

అంత రాజు కోడలవా ?
ఇంతీ యీడది యేమిటి?
పుంతలు పుట్టల గుట్టల
పురుగు పుట్ర మోసెదవే

త్రైలోక్యసుందరి :

అంత రాజు కోడలనై
అంత రాజుకూతురనై
ఇంతీ నీ వన్నట్టుల
యీ దశ పట్టినది నాకు

నాగమ్మ :

తరువాత జరిగినదాని చెప్పగదె
సరె యిత్తు నన్నాడు జనకుండు నిన్ను
అతని ముకుర మొగమ్ము నరయకుండగనె
అతనిపై వలపు నీ కంకురించినది

త్రైలోక్యసుందరి :

తరువాత నే నాట జరుగని పోకడల్
జరిగెనే నాతల్లి జరిగె నెన్నో కథలు
తరలి వచ్చిరిని వందలమంది పెండ్లి వా
రరుణాయతేక్షణలార సాగర మట్లు

అసలు పెండ్లికుమారు డరుదెంచ నేలేదు
నుసలక వా రన్నమాట లబ్బుర మయ్యో
వారింటిలో కానువాౘిత లేదంట
ఔర పెండ్లికుమారు డరుదెంచు టన్నది
కత్తికి మరి బాసికము కట్టినారమ్మ
పైడి కత్తికి తలంబ్రాలు పోసితి నమ్మ
కత్తికే మాతండ్రి కాళులు గడిగెను
కత్తికే మాతండ్రి కట్నాలు చదివించె
ఆనాడు నాబ్రతు కయ్యాయో నగుబాట్ల
కైనదే నా తల్లులార! యే మని చెప్ప

నాగమ్మ:
(పాట)

అబ్బురము లేదమ్మ యిందూ – పెండ్లిండ్లు
ఆరీతి జరుగు నందందూ
మాయూరి రాచకుమా రైకి ల్లే జరిగె
నా యమ్మమగడు యోధానుయోధుడు సువ్వె! ॥అబ్బు॥

లక్ష్మమ్మ :

అట్లే నీ మగడుకూడ
నధికుండై యుండవలయు
గట్లు పొంగునది విధాన
కాల్వలు కట్టెదవుగాని

నాగమ్మ :

చెప్పదలచినయట్టి కథయంతా
చెప్పనీయుం డమ్మ చెలు లంతా
ఎప్పటప్పటి కద్దమైనంతా
తప్పిపోదుము వినగ నీ వింతా!

త్రైలోక్యసుందరి :

అత్తవారింటికే నరిగినా నాస్వైని
అత్తమామలు నన్ను ఆదరించినరీతి
చిత్తమం దిపుడైన చింతజేసితినేని
అత్త మిల్లెడు మోహానానంద వీచికలు

అంత బ్రహ్మానందమయ్యె నా మగవాడు
సుంత చూచుటకైన చూడగా రాడయ్యె
అతనిమాట గృహాన నన్నవారే లేరు
కుటిలపక్షి యతని ననుకొన్నవారే లేరు
ఎవరైన ననుజూచి యే మనుకొందురో
ఔర నాభర్త యేడని యెట్లు అడుగుదు
పడతులారా! ముళ్ళపై నున్నయట్లయ్యె
గడియ యుగమ్ముగా గడచె నా ప్రొద్దెల్ల
ఎంత దీర్ఘముగాగ నెసలారె నాకోర్కి
అంతగా ప్రొద్దు వాటారు నీడలుసాగె
ప్రొద్దుగ్రుంకిన యంత ముస్తాబు చేసికొని
ముద్దియలార! నే మురియుచుంటిగదమ్మ.

నాగమ్మ :

(పాట)

ఏమేమి నగలే — ఓ రాచకన్నె
ఏమి తాల్చితివే
మీ రాచవారి — నగలెల్ల

మేలూగా చెప్పవే — వినుటకును
నా చెవులూ నారీ — పొంచుకొని
నారాచములుగా — నిలచినవి — ॥ఏమేమి నగలే॥

నాగమ్మ :

రాచవారి కేమమ్మా — నగలవి
తోచినన్ని కలవమ్మా — ఎచ్చట నెది
చూచినంత చాలునుగద — నిముసములో
సొమ్ములు చేయించుకొందురు ॥రాచవారి కేమమ్మా॥

త్రైలోక్యసుందరి :

రత్నాలు చెక్కిన రాగిడీ శశిపూవు
చేర్చుక్కబొట్టుతో చెన్నొందు శశివంక
పాపటబంతీలు బవిరెయూ చెవిపూవు
దుద్దులు జమకాలు మద్దికాయలు రాళ్ళ
చిమ్మటి బావిలీల్ చిన్నాగినీలాలు
కోసల బావిలీల్ కొప్పులగొలుసులు
మీల్ బుటారైకయు మురుగులు గొలుసులు

ముకుడీలు పోచీలు ముందరిగాజులు
బాజు బొందులు మరి బాగైన కడియాలు
గొప్ప కుత్తిగంటు కొసతేరు నడ్డిగలు
నవరత్నహారాలు నవచంద్ర హారాలు
చిలుకల తాళీలు గిలుక సరిపేటలును
పులిగోరు పతకమ్ము వరహాలపేరులు
మేల్మిబంగరుబేరు కారాణిగుళ్ళును
మిరియాలబేరులు నల్లపూసల దండ
సంకుపూసలపేరు సన్నముత్తెపుపేరు
పద్మాలు దిద్దిన పట్టుతాబొందులును
సింహామధ్యము బోలు చిన్నారి నడుమునకు
నూలు వడ్డాణమ్ము రాలవడ్డాణమ్ము
గంట లొడ్డాణమ్ము (కాలు వడ్డాణమ్ము
చిలుక వడ్డాణమ్ము జీరు వడ్డాణమ్ము
ఆపైన పాదముల యందో నెలతలార!
అందెలు మువ్వలు అనువైన పిల్లేళ్ళు
పాంజీరులను తొడిగి పావడాలనుబెట్టి
తుమ్మకాయలుపెట్టి తోరమ్ముగా నంత

అడిగినా రసి మీారలవి చెప్పితిసగాని
పడతులారా! అవ్వ్యభావమ్ము నందున
ఇపుడు తోచినయంత యేమందు గుండెలో
ప్రొయ్యి రాజేసిన పొలుపుగా నున్నదే
అంతటి ముస్తాబు వ్యర్థమైపోయెనే
బూదియరాశిలో పోసిన పన్నీరు
నాపైన ముస్తాబుకంటె వాసనగలది

నాగమ్మ:

ఏమికష్టము వచ్చెనమ్మా - నాతల్లి
నీ మనసులో నింత నెగులు నెక్కొనుటకై - ఏమి

త్రైలోక్యసుందరి:

రెండుజాములు దాటి రే నందఱును నిద్ర
పండుకొన్నారు నాభర్త జాడయె లేదు
అపుడు సిగ్గున నిద్రపోనా - సతులార!
అత్తమామల నడుగునా!
ఇదిఃఱకు నాభర్త నేజూచి యున్నచో

నాకర్మ మనుకొందుగానీ - పూర్వమ్మ
అతని చూడక యుంటచేతా - పగ లెల్ల
అతనిపాడయే లేమిచేతా - ఎవ్వరును
అతనిడూసే లేనిచేతా - మనసులో
ఆందోళనము గల్గి యర్ధరాత్రము వేళ
అత్తమామల లేపినానూ సతులార!
ఆత్మ భర్తను అడిగినానూ.

లక్ష్మమ్మ:

దొంగపెళ్ళి చేసినారా
తోయజాక్షి నీకు వారు
అంగజాతు ములికివంటి
అంగనా శిరోమణికిని

నాగమ్మ:

ఏమన్నా రేమన్నా
రేమన్నా రమ్మా?

త్రైలోక్యసుందరి:

అనుగరాని దాని నడిగినట్లుగ నేను
ఒకరి మొగము చూచు చొకరు నిలువబడిరి
మెలతలార! యింట మేలుకనియ యుండి
కలతలేక దాసు లచట నచట నక్క-
అపుడు నా కపహాస్యకము కలిగెనే
అంతలోపల కోప మరుదెంచెనే
కత్తికి బాసికము కట్టించినారా
ఉత్తమాటలు చెప్పి ఉరిబెట్టినారా
రేపు మాపని చెప్పి త్రోసిపెట్ట నేను
మగవాని చూపించి మరి కదలు దంటి

నాగమ్మ:

బలేగా అన్నావు బాలామణీ!
సరే యేమియన్నా రసాధుల్ చెలీ! వారు

త్రైలోక్యసుందరి:
(పాట)

రయంబార నన్ను కంచు కన్నులందు
రాజీవాక్షులారా!
భయంబంది అంతరాజు అంతరాణి
పద్మాస్యాంగలారా!
అయ్యో తల్లి యేమి చెప్పవలయు నమ్మ
అంచూ రాజురాణీ
దయాధీనదృక్కు లంత పలుపి వారు
తెల్లాడిల్లినారూ.

లక్ష్మమ్మ:

ఇది బాగున్నదిలే
ఇంతీ! నీ పతి చూపక
ఎంతోబొల్లి యేడుపు లేడ్చుట
ఇది బాగున్నదిలే

త్రైలోక్య సుందరి:

ఒక్కగది చూపించి ఉవిదరో నీ భర్త
అక్కడ నున్నా డటంచు చెప్పిరి నాకు
గదిలోని కేగి నల్గడల జూచితిగాని
కదలిక యున్నది కన్పించ దచ్చోట

నాగమ్మ:

మఱల పోయి యడుగకపోయితివా?
మగువా! చూపించుడు నామగని నీనిమేషమంద
యంచును ॥మఱల॥
రగడ చేసి యూరెల్లను
రమణీ! చేసిన యన్యాయము
తగునా? ధర్మాంగదరాజువంటి
ధర్మాత్ముల కని వీధినిబడి ॥మఱలపోయి॥

త్రైలోక్య సుందరి:

అట్టులే చేసియుండెద నేమొ నేను
అధికమ్ము చేసియుండెద నేమొ నేను

ఓ పతివ్రతలార! ఓ తల్లులార!
ఓ భారతీయ ధాత్రీభద్రలార!
ఇంతలో నా చెవికి నే మూలనోయుండి
వింతయగా నీలగా వినిపించె నమ్మా!
ఆ యీల నా గుండెలోయలో దూరాన
కోయిలకూతగా కుసిలించె నమ్మా!
ఆ యీల నా గుండె యంతరాంతరమును
మ్రోయించె నమ్మ సమ్మగ్ధ వేణువులు
ఆ యీల నా గుండె యవిసి ముక్కలలోన
వాసించె నమ్మ సంపంగివాసనలు
కడలంత పరికించి కనుగొంటి కనుగొంటి
పడతులారా! నెత్తిపై నున్న యీబుట్ట

నాగమ్మ:

పాముబుస్సులు కొట్ట పతియీలవలె నీకు
వినిపించెనా
అపైన నే మైనదే
ఏ మైనదో చెప్పవే యెమ్మెలాడీ!

త్రైలోక్యసుందరి:

ప్రాణేశ్వరిని వచ్చి పతి కౌగిటంబూను
పగిది నిది పెనవేసి పట్టె నీ భుజగమ్ము
నా గుండెలోన మానవతులారా! భీతి
యే గల్గదాయె నదేమి చిత్రమొగాని

నాగమ్మ:

పూర్వజన్మలో నీ వేమొ
భుజగాంగనవే సుందరీ!
నీకై వెదకుచు నీ మగ డేమొ
నీకై వచ్చెనె సుందరీ!

త్రైలోక్యసుందరి:

మఱి యంతలో నత్తమామలు వచ్చి
తరుణులారా! నన్ను తమ బిడ్డనుంగాంచి
మురిసిపోయిరి భీతి మునిగిపోయిరి దుఃఖ
భరముచే నురిసిపోయిరి జాలిపడినారు

లక్ష్మమ్మ :

పతి యంత నచ్చితే పాముటిల్లాలా!
మరి యిల్లు వదలగా మన్నించి తేలా!
పాము మసలకాలలకు పట్టుపాన్పులు తగవా?
కామినీ కొండలును కానలునువలెనో ॥పతియంత॥

త్రైలోక్య సుందరి :

పరాచికము లేలమ్మా భామలాగ నాతో?

నాగమ్మ :

నవ్వుచు నన్నది కానీ అవ్వలి కథ చెప్ప వమ్మ
చిలవలు పలవలుగా నో
చెలువ! నీదుకథ నడచెడు — నవ్వుచు నన్నది

త్రైలోక్య సుందరి :

సంతానము లేకపోయి
చింతాక్రాంత మనస్కులు

ఎంతో యారాటం పడి
ఇంతులార! పరితపింప
కొన్నాళ్ళకు మా యత్తకు
సన్న సన్న గర్భం బౌ
చిన్నెలు కనిపించె మామ
మిన్నుముట్టి మురిసిపోవ
నవమాసంబులు నిండిన
నాగరాజు లుదయించిరి
అబ్బబ్బా రాజు రాణి
గుబ్బిన లాడుచు నుండగ
ఇదియేమి చిత్రమే ఇదియేమి కర్మమే ?
తొలుత గర్భములోన మెలికలై తిరిగనే
అదవ పామని త్రోయ నాగదే మనసులో
ఇదియేమి కడుపుతీపెంతటి కాంతుడో!

నా గ మ్మ :

(పా ట)

కడుపు తీ పంతే నమ్మా!
కడుపు తీ పంతేలే
రాయిగాని రప్పగాని
రమణీ కడుపున బుట్టిన
బ్రతుకులోని పరమార్థము పడసిన యట్లేయుండును.
॥కడుపుతీపం॥

ల క్ష్మ మ్మ :

ఊరు ఊరంతటను గుప్పు మనలేదా?
పాము పుట్టిన దంచు పడతిరో యపుడు
అది యెట్లు దాచిరే యంభోజనేత్రా!
నీ కెట్లు తెలియలేదే? కోమలాంగీ!

త్రైలోక్య సుందరి :

వారి మంత్రి యున్నాడొక డౌరా యొక యుగంధరుడు
ఊరిలోన కిక్కురు మన లే దొక్కడు తెలిసెనేని

అంత కప్పిపుచ్చినారె యీ వార్తను నగరిలోన
అంతకు మా మామగారి యౌదార్యము కారణమై

నాగమ్మ:

(పాట)

పాము పుట్టిన దనుట సరియే బాలా!
పామునకు పెండ్లెట్లు చేశారే?
ఆ మామ పొగడతే కస్తు పిస్తు య్యేవు
ఏమిపని యిది చెప్పవే — మగ డన్న
నీ మక్కువే చిత్రమే!

త్రైలోక్యసుందరి:

త్రికాలవేదులు బ్రాహ్మణు లంతట
భుజంగపతి జాతకమును చూచిరి
వివాహ మాతనికిని చేసినచో
మనుష్యు డగు నని చెప్పినార లట
సౌరాష్ట్ర దేశంపు క్ష్మానాథు కూతురు
త్రైలోక్యసుందరీ తా భార్య యగు నని

ఆయమ్మ యీ పాము నొదలం దాల్చికొని
వేయిక్షేత్రములలో విహరింపబోవు నని
ఒకచోట నీ పాము రాజకుమారుడై
సకియయు నతడును సౌఖ్య మందెద రని
అని చెప్పినా రకే యీ బ్రహ్మవేత్తలు
అన్నా రనుచు చెప్పి ర త్త మామలును

లక్ష్మమ్మ:

ని న్నెదో యనుకొంటిమి
అన్నా! క్షమియింప వమ్మ
ఇ న్నాథుని కైకొని చని
ఎన్ని క్షేత్రముల కేగితో

త్రైలోక్య సుందరి:
(పా ట)

ఆశీర్వదించు డమ్మా! నను మీరు ఆశీర్వదించు డమ్మా!!
సౌభాగ్యవతులైన సతులదీవనలతో

సాధ్యమ్మ్కాని దే మమ్మా సతులారా!
ఆశీర్వదించు డమ్మా!

ఇద్దరు:

బ్రాహ్మణులే అట్లాడిన పడతీ నీ వాక వేల్పువు
భగవంతుని యుద్దేశ్యమె ముగుదా అట్లున్నదికన
మాదీవన లేమి కాంత
మగువా క్షేత్రము లేగుము
చిలువరాజు మానవుంగ
చేసికొనవె మాయమ్మా!
సెల విప్పింపవె నాకును
చెలువా మము మఱచిపోకు

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

మలి రంగము

స్థలము:- ఒక అడవి

త్రైలోక్యసుందరి:

నలినాక్షు లందఱును నను వదలి చనినారు
కలిసి బంధుగులట్లు పలుకరించనవారు
ఎన్నెన్ని క్షేత్రమ్ము లేగితినో యీవఱకు
చిన్ని నా స్వామికి చిలువరూపము పోదు
బుట్టలోపలి స్వామి బుస కొట్టుచున్నాడు
అట్టె యాకలివేయు ననుకొందు నీయనకు
ఏ యింట నైన పాలిప్పించు డని నేను

పోయి తప్పక యమునకుఁబోయి నీ పాటికిని
బుట్టువింపితి గాలి పోసికొనవయ్యా!
బెట్టుసేయకు పడగ విప్పి లేవయ్యా!
అదిగో; అదే స్వామి యదియె వద్దన్నాను
కదియఁబడి కంఠమ్ము కౌగిలించగబోకు
పాడిగొంచు బుగ్గపై ముద్దు లిడునట్లుగా
ఇరునాల్క లాపించి యీల వేయఁగఁబోకు
ఎవరైన చూచి పోరెద రయ్యా నా స్వామి!
సొరింత నీ పాపజాతికి సరిపోయె
అదిగో అల్లంతలో అంతటి కోపమ్ము
ఒదిగి పోయినట్టు లూరకయె ప్రాలెదవు
పామైన నీతోనె బ్రతుకలే కున్నాను
ప్రభు రాచబిడ్డవై బ్రతుక నిత్తువె నీవు
వలుసంతమాట యన్నానని కోపమొ
కులకాంత యింత మాత్రముకూడ ననరాదొ
ప్రభు! నీకు యిష్టమ్ము వచ్చినట్లే యుండు
చీకాంత యనరాదొ చిలువరాజను నిన్ను
నవ్వుచు నన్నాను నాగరాజా! అంత

నాకుమాత్రము ప్రేమ లేకపోయె నే స్వామి!
ఇదిగో! కోపము పోయినది యిప్పు నీకును
కదలించెదవు సన్నగా ఫణాబింబమ్ము
ఓ నాగరాజా : సవ్వించకోయ్
తలపై పడగవిప్పి తగ రాగిడివోలె
అప్పళించెదు స్వామి అది చాలులేవోయ్
ఓ నాగరాజా! కుసిలించకోయ్
పారాడి కురులపై పాపటబిళ్ళగా
నొసటద్రాలెదు స్వామి దూసికిల్లవోయ్
ఓ నాగరాజా! ఇది చాలుతేవోయ్
నడుమునకు చుట్టుకొని నగల యొడ్డాణమ్ము
జిగిజీవలెణ పడగవిప్పి నను చూచెదవు
ఓ నాగరాజా! వదలించవోయ్
ఎవరో వచ్చెద రయ్యా!
వదల వయ్యా నా స్వామి
ఎవరో వచ్చెడివారలు ఋషులవోలె కనపింతురు
తెలిసి నీవు మానవు డవుటకు
దారి యేదో చెప్పెదరేమొ! ॥ఎవరోవచ్చెద రయ్యా॥

(ఒక ఋషి ప్రవేశము)

త్రైలోక్యసుందరి:

నమస్కార మయ్య స్వామి నలిననూతి సమతేజా!
నమస్కార మయ్య శోకజలధిమగ్న సురభూజా!

ఋషి:

(కీర్తన)

ఒంటిగా నీ యడవి నేగెదవూ ఓ యండకత్తె!
వెంటనే యెవరైన లేరమ్మా?
కంటి కచ్చరవోలె కనిపించెదవు నీవు
దంట. ఒక్క తెవు కాంతామ్మూలం దేగ ॥ఒంటిగా॥
ఎవరమ్మ నీవు మీ యింటియాయన యెవరు?
నవలామణీ నీవు నాగకన్యకవేమొ ॥ఒంటిగా॥

త్రైలోక్యసుందరి:

ఓ మహాఋషిరాజ! యురగకన్యను గాను
స్వామి సౌరాష్ట్ర భూజానికుంతుర నయ్య

ఒంటిగా నీ యడవి తిరిగెదనూ! నా భర్త
కంటివా యీ భుజంగమురాజుగానూ
ఇతని జాతకములో నితనికి భార్యనై
ఇతనిని మనిషిగా నేను చేసెద నంట.
ఒంటిగా ఈకాన నేనూ తిరిగెదను
జంటగా పతిచేసికోనూ

ఋషి:

లోలాక్షి నీవు త్రైలోక్యసుందరి వగుదు
వీలాగు పామునై యెత్తంగ నొకజన్మ

త్రైలోక్య సుందరి:

ఓ త్రికాల వేదీ! ఋషిపతీ!
ఓ యథార్థవాదీ! ఋషిపతీ!
నా పురాకృతమ్మూ! ఓ ప్రభు
ఓపరాని దెట్లూ? ఓ ప్రభు
నీ పదాంబుజములా వ్రాలెద
ఆపవే యఘమ్మూ! ఋషిపతి ॥ఓ త్రికాల వేదీ॥

(కాళ్ళపై బడును)

ఋషి:

ఓ కాంత నీమీద నుదయించె జాలి
ఇంత లేవగదమ్మ ఈ కాళ్ళు వదలీ
నిన్ను నీభర్తను నెలత స్వర్గమున
మున్ను శపియించెనే మునియొక్కరుండు
అతడు శాంతించియో యతివరో తుదకు
అతివ శాపాంతమ్మునాడె యీ పగిది.

త్రైలోక్యసుందరి:

(కీర్తన)

అదియేమి దోసగూ మాసికోపా
స్పదమైన దోసగూ తెలియగ పలుకు స్వామి -
అదయేమిదోసగూ
తొలిజన్మలోన బుద్ధులు లేవెమాకూ మానిజనా
వలియుండు భక్తిలోపము పొందుటకునూ -
అదియేమి దోసగూ

ఋ షి :

నీ తప్పు లేదమ్మ నెలతరో యందులో
ముగుద నీ భర్త కాముకత కారణ మందు
మున్ను గంధర్వులే ముగుద మీ రిద్దఱును
ఎన్నంగ నీభర్త యెంతయో గాయకుడు
సంగీత విషయమున చాన నీ భర్తకును
శృంగియన్పే రొప్పు ఋషికి వివాదంబు
కలిగి నీభర్త యంగన మౌని నోడించి
గెలుపు గర్వమున నా కెలన నుండిన నిన్ను
సభలోన చెక్కిట చానరో ముద్దిడె
సభలోన నందఱు చానరో నవ్వగా
అది చూచి శృంగి కోపాటోపమున రేగి
పొదలలో పామువై పుట్టుమను శపియించె

త్రైలోక్య సుందరి :

పొదలోపలి పాముకాడు
గద నా మగవాడు స్వామి

త్రిదివేశ్వరునివంటి రాజ
సదనంబున జన్మించెను.

ఋషి :

స్వర్గములో మీ యిద్దఱి సరసములు ప్రసిద్ధములు
స్వర్గములో మీ యిద్దఱి వలపులును ప్రసిద్ధములు
వినను నీ వినయమ్మును నందము పాతివ్రత్యమ్ము
మానసమున నందఱకును మన్నన కలిగించిన యువి
హాలతి ఋషీశ్వర పాదాంభోజమ్ములపై వ్రాలితి
లలితములౌ పలుకులతో లాలనగా బ్రతిమాలితి
ఆ ఋషి కోప మ్మడిగి దురాత్మా! నిను క్షమియించితి
ధారుణి నాథుని మణిగృహధాత్రి పుట్టు మని చెప్పెను
నీ వప్పుడు మునిరాట్పద నీరజాతములు వదలక
నీవు నచట జన్మించగ నిన్ను జెట్టు మని కోరితి
నన్ను పతివ్రత గన్గొని నీరజాత నిభ్రుతాక్షి
నీ వీ గతి భర్త బ్రతుకు నర్మించగ ముని యాడెను

త్రైలోక్యసుందరి :

మునీంద్రచంద్ర! యెన్నితీర్థములను మున్గినానో

ఫణీంద్రరూప మితశుగాని పాయునట్లు లేదే
మునీంద్రుడైన శృంగిమాట మోసమేమో యో ప్రభూ!
కడగి కనులనీళ్లు తుడువగా వచింప నేమొకో!

ఋషి :

అతసివాటు వమ్ముకాదె యంభోజాయతలోచన
పతిని మనసి చేసికొనుము ఫాలామృత కిరణకలా!

త్రైలోక్యసుందరి :
(కీర్తన)

ముని జగత్పతివి! నుతమతి - నా తండ్రి నీ
మృదుపదాశ్రితను మునిపతీ!
కృపగనే దొర వటంచు
నపపథమునుండి నేను
ఇపుడె యాశ్రయించినాను ఏలవే మునిపతీ ॥ముని॥
ఎన్నినదుల గ్రుంకినానొ
యెఱుగ నయ్య మౌనిరాజ!
నిన్ను వదలి దిక్కు లేదు నిలుపవే మునిపతీ ॥ముని॥

ఋషి :

కాలము పండగవలెనే కార్యములు ఫలియించగ
కాలాహి నరుం డగుటకు కాలగభుస డయు కావలె
ఇచటికి నొక యామడలో నెనగు బ్రహ్మగుండ మనుచు
ప్రచిత మహాసుకృతమ్ముల పాదైన మహాక్షేత్రము
శివుడు పూర్వ మచట తపసుచేసి కాలకూటవహ్ని
కవురు కుత్తుకందు సిలిపె కంజాత సుధాలోచనా!
అచట బ్రహ్మగుండమందు అహిరాజును మునిగింపుము
పరమరాజపురుషు డట్లు బయటవచ్చు నీ పురుషుడు
(కనిపించకుండ పోవును)

త్రైలోక్యసుందరి :

ఇంతలో కనిపితు రింతలో కనిపించ
రెంతో తేజశ్శాలు రీ మహాఋషులు
కాలుమ్మ పంట యాకారమందిన యట్లు
శాలీన నవజటా సస్వమంజరులు
నా కష్టములు మాసనాథకృపామతి

క్షేత్రమ్ములో పంటచేసి శొగ్గినవి
నాహిం శాపాంత దినము లాసన్నమై
వినాఘుస మితిజల్లించగాబడియె
పాములుసంత భావ్రు కమ్ములూమరి
కాము భాపమునకు ఖను కాటచేస
గంధరు డైయుంత కాము శాడగోటచే
మంధదమ్మగ పాముమాదిరియయ్యె
వీకాసపములర్థ మహితమ్మకాగదా
ఆబుద్ధి కామేను రనుకూలమైనట్లు

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

మూడవ రంగము

స్థలము:— ఒక శివాలయముముందు - బ్రహ్మగుండము.

త్రైలోక్యసుందరి:

ఇదె యెట్టయెదురుగా హృదయమ్ములో నున్న
భక్తిభావమ్ము రూపమ్ము కట్టినయట్టు
కనిపించెడు త్రిశూలకాంతిచే నాకాశ
ఘనమార్గ మిది మూడుగా చీలినట్లు

కొందరు భక్తులు:

(కీర్తన)

శివగిరిచాప విభో! విభో విభో.!
శివగిరిచాప విభో!

కనక భూమిధర క్రమచాప ధర
కామాక్షీ హృదయాధినాథ! గురు ॥శివగిరిచాప॥
భసితలేప మధురాభిరామ తను
బాలచంద్ర శకలాభిరామ శిర
వారాహీ కృత సేవ దేవగురు! ॥శివగిరిచాప॥
చాముండీ కర తాళ నాట్యపద
జలజమోహానాకార గురు! గురు
శర్వాణీ మధురార్ధభాగ మృదు ॥శివగిరిచాప॥

(ఘంటా నాదములు)

త్రైలోక్య సుందరి:

(కీర్తన)

పాహిమాం శివ శంకర శ్రీకర
మేరు ధరాధర ధర దీనదయాళో!
పాహిమాం
ఘోరదనుజ కాంతార వైశ్వానరా
పారావార గంభీరా పరాత్పర
సారజలధి గంభీర మహేశా ॥పాహిమాం॥

స్వామి నాపతీ! యాకార మీా రితిగ
సౌరా మారగా చేయు కృపాకరా!
నీకు చరణభక్తి నిలుపు మహేశా! ॥పాహిమాం॥
ఇది బ్రహ్మ గుండమ్ము ఋషిరాజు చెప్పినది
ఇంతలో నా భర్త సంపు మీారగ ముంప
మానిసి యానన మహనీయుడు వచించె
శంభో మహాదేవ సత్కృప చూపవే.
భుజగరాజా! నను చూడనీవయ్యా
మునుక లాడకముందు భుజగరాజా!
ఋషి చెప్పినట్లూ నిజముగా మనిసి వైతే నీవు
నీమేని తలతలలు నే నింక కనలేను
నీవు నను ప్రేమగా
చుట్టలు వేసికొని సుడిగొను వైఖరుల్
నాకు కర వౌనూ నా స్వామి!
నాగరాజా! నిన్ను నగవోలె ధరియించి
ఇన్నాళ్ళు పార్వతి యేమైనా యనన్నేను
మన్నా నయా
మనిసి వయ్యెద వంచు మదిలోన నా కోర్కె

యెంత యున్నదో స్వామి అంత దుఃఖము గలదు.
మనస్సైవెతే నన్ను మాంచిపోయెద నంచు
ఇప్పుడు ననువదలి యెచ్చట పోలేవు
అప్పుడు నను నేను నాపగా నెట్లైను
నిను బ్రహ్మగుండాన నే ముంచ నే ముంచ
అహితోడ నీతోడ నఖిలసీమలయందు
సంచరించెదనూ!
సొరిది నిక మెడలోన సొంపుగా వేసికొని
సొక్కిపోయెదను

నా మేన నీవు సన్నగ ప్రాకుచుండగా
మోసులెత్తిన పసపుతోటవలె నైన
నామేని పులకలు నాగరాజా! చూచి
కొని సంతసంపడు దినములు నా స్వామి!
వెళ్ళిపోయినవి.

ఏమి స్వార్థము నాది ఎన్నాళ్ళు నా స్వామి
పాముగా నుండగావలయు? నట్టులగాదు
బ్రహ్మ గుండములోని పాపరాజా నిన్ను

మునుక లెత్తించు చున్నాను మానిసిరూపు
పొందవయ్యా! ప్రభూ! పొందవయ్యా!

గంధర్వులు:
(కీర్తన)

అల ప్రజాపతి తొట్టతొలుతా — సృజియించె
తెలిపాములను నిరాకులతా — ఆపైన
పత్నులను సృజియించె పైన దీక్షితవాద
మహిమమ్ము వెలయించె మనుజలోకమునందు
క్షితికిని స్వర్గానికిని నిచ్చెనలు కట్టె
తొలిసృష్టి పాములయ్యెగ — నిజముగా
మలిసృష్టి మనుజు లయ్యెగ
వితతముగ స్వఃపురీ వీధులందున లేని
సంగీత సాహిత్య సౌందర్య సారస్య వైశాల్యభావంబు
అప్సరస్సంతాన మాలపించెదరో
వితతముగ స్వఃపురీ వీధులందున లేని
శృంగార సామ్రాజ్య సౌభాగ్యసౌహార్ద రాశిక్యభావంబు
సురవిటావళి నిట్ట స్తుతియింతురో

పాము పాట

(సంగీత రూపకము)

తుది రంగము

స్థలము :— శివాలయము ముందర.

త్రైలోక్య సుందరి :

జలధి మథించిన సమయంబందున
ధన్వంతరి యుదయించిన తెఱగున
హార కిరీట విహార మనోహర
చారుమూర్తి యుదయించెడు నా పతి
వేగుబోక తెలికాంతుల వాగుల
తూరి రేక విరియించిన పొలుపున
తమ్మిపూవు పసి దిమ్మచుట్టునను
క్రమ్ము తేనెవలె కదలెడు నాపతి

చిత్రాంగదుడు:

(ప్రవేశించి)

ఏ ఋషియో శపియించెను
ఏదో యేదో వైచెను
ఏదియు జ్ఞాపకము లేదు
ఇపు జీవ్చుట నుదయించితి

త్రైలోక్యసుందరి:

కాశ్మీర దేశాధిపతి ధర్మ రూపుండు
ధర్మాంగదుండు తత్తనయుడ వీవు

చిత్రాంగదుడు:

కాశ్మీర దేశాధిపతి ధర్మ రూపుండు
ధర్మాంగదుండు తత్తనయుడ నేను

త్రైలోక్యసుందరి:

అర్మిలీదేవి మీయమ్మ మహారాణి
నీ పేరు చిత్రాంగదుడు యువరాజవు

చిత్రాంగదుడు:

లక్ష్మీదేవి మాయమ్మ మహారాణి
నా పేరు చిత్రాంగదుడు యువరాజను

త్రైలోక్యసుందరి:

సౌరాష్ట్ర దేశ భూజాని రుక్మాంగదుడు
ఆయన కూతురు త్రైలోక్యసుందరి
ఆమె నీ భార్య చిత్రాంగద భూపాల!

చిత్రాంగదుడు:

సౌరాష్ట్ర దేశ భూజాని రుక్మాంగదుడు
ఆయన కూతురు త్రైలోక్యసుందరి
ఆమె నా భార్య నా ఆత్మలో వెలుగు
ఆ నా త్రైలోక్యసుందరి
అంగనామణి యెచట నున్నది?

త్రైలోక్యసుందరి:

ఆ నీ త్రైలోక్యసుందరి
అంగనామణి నేనె స్వామి!

చిత్రాంగదుడు:

మన మిట నెందుల కుంటిమి
మగువా పద పోదము మఱి
మన సీమకు నిది యెచ్చట!

త్రైలోక్యసుందరి:

మన సీమకు మన మేగిన
మనల నమ్మెదరా నమ్మరా
ఒక పామై పుట్టితి వకట కటా నన్ను నిచ్చి
పెండ్లి చేసినారు కత్తికి బాసికము కట్టి
నిను నానాతీర్థమ్ముల మునిగించితి నిచట నీవు
మానిసిరూపము పొందితి మహీపాల సంతానమ

చిత్రాంగదుడు:

(కీర్తన)

ఎంత శ్రమం పడితివే
ఇంతి నను మనసిగా

సంతరించుకొనగ నాదు
జన్మ సఫల మయ్యెనే ॥ఎంత శ్రమంపడితి వే॥
ఈవు నా బ్రతుకు ఫలము
వీవు నా శిరోమణి వె
ఈవ నా యుత్సాహము పరము
నీవ నా కోర్కె మూర్తి ॥ఎంత శ్రమంపడితి వే॥
నీ ఫాలము నాద్దిడెదను
నీ చెక్కిలి చేనొక్కెద
అలసిన నీ పాదయుగ్మలు
లలనా న త్తెద చేతుల ॥ఎంత శ్రమంపడితి వే॥

త్రైలోక్యసుందరి:

ఇది పరదేశము స్వామీ ఎవరైనను చూచిపోదు
రింటికి చేరిన యాపై నీ మాటల నాడవచ్చు

చిత్రాంగదుడు:

మనలను నమ్మరంటివి మన మేటికి పోవలె నట
వనములలో కొండలలో మనసిజసుఖముల గాంతము

త్రైలోక్యసుందరి:

తనరార ధర్మ నిధానమ్ము మీ తండ్రి
తనరార ధర్మ నిధానమ్ము మీ తల్లి
కానక కన్న సంతానంబు నీవు
అందులో పామువై యవతరించితివి
నేను పెళ్లి చేయుదు మానిసి నంచు
ఏను వచ్చెద నంచు నెదురు చూచెదరు
ఇంటికి పోవలె నెల్ల రాజ్యంబు
దంటవై పాలింప తగుగదా సుఖము.

చిత్రాంగదుడు:

మనలను వారలు నమ్మవందువును
మగువా! యింటికి పోద మందువును
మనలను నమ్మెడు మార్గ మున్న నే
చనుదెంతును నిశ్చయముగ నింటికి

త్రైలోక్యసుందరి:

నీ వొక గంధర్వుండవు
నిన్ను శపించెను శృంగియను ఋషి

దాసికి పాశ్రైమై ధారుణి పుట్టితి
ని నెలతను నే సను బ్రతికింపగ

చి త్రాం గ దు డు:

(కీ ర్త న)

ఋషి న న్నెందుకు శపించె నే?
హృషీకేశ్వరీ
ఋషు లన్నను నా కెంతొ భవ గౌరవ
మన సెందుకు కోపము వచ్చినదో ॥ఋషిన న్నెందుకు॥
ఆ ఋషి యిప్పుడు కనిపించినచో
చే తమింపు మ్మటంచును నడిగెద ॥ఋషినన్నెందుకు॥

ఋ షి:

(ప్ర వే శిం చి)

త్రైలోక్యసుందరి తరుణీమణీ!
మేల్ మేల్ భర్తను మానిసి చేసితివి
అచ్చరల్ నీ కీర్తి నాలపించెదరు

చి త్రాం గ దు డు :

మహాఋషీ! నమస్కారము.
అహా ఋషీ! నా త ప్పేమిటి?
అహా! మరి తప్పే యుండిన
మహాత్ములును బిడ్డల క్షమియింపరె

ఋ షి :

ఓయి చిత్రాంగదా! ఓయి గంధర్వ!
నీ యతిలోక సంగీతపాండితి చేత
నన్ను గెల్చితి వయ్యా మున్ను స్వర్గమున
కన్ను కానక న న్నగౌరవించితివి
చెలగి నీ యెలనాగ శీలమ్ము చేత
చెలగు నీ వినయమ్ము చేత సవ్వాడును
నేను సంతోష మందితి నోయి గంధర్వ!
నీ వింటి కేగుము నీ తల్లి దండ్రు
లీ నీ లతాంగి పాతివ్రత్య మహిమ చే
నిన్ను నమ్మెదు రయ్యా నిశితగాన రహస్య
వారాశి! ధాత్రికి రాజవై వెయ్యేండ్లు
పాలించెదవు నీవు భార్యయు నీవును
సుఖము నందెదరును సుతుల గాంచెదరు
తరువాత మీరు గంధర్వులై మరల
కడువడి స్వర్గలోకమ్ము చేరెదరు.

(పాముపాట — అయిపోయింది)

చిన్నిమబ్బులు

కన్నె కాటుకకళ్ళు
చిన్నవాథుని చూచి
కదలు లాడినవేళ
కందళించినవేళ
ఆకాశమధ్యాన అట నొకట తెలిమబ్బు
మెరుపులా మెరిసిందిలే
వెలుగుతో వొరిసిందిలే.

తొలి చిన్నచూలాలు
కొలసిగ్గు ప్రేమతో
విభుని చూచిన వేళ
విన్నబోయిన వేళ
బలపుమిన్నులలోన ఒక సీలితెరమబ్బు
సంజలో తారిందిలే.
జాలుగా మారిందలే.

తొలికాన్పు పసిపాప
సాకనేరని బాల
తెలవోయి పతిఁజూచి
కళవళించినవేళ
తూరుపుకోనలో తొంగలించినమబ్బు
తెగపరుగులెత్తిందిలే
సొగసుల్లు పోయిందిలే.

రచన : 1926

2

చిన్ని తలపు

ముదురాకురాలేటి ముదిమినాళులలోన
తొడిగేటి చిగురాకు పసుపుపొద్దులలోన
ఆకునైనా కానుగా

అయినచో

సోకేసి చిఱుగాలి నన్ను
మెల్ల, తాకేది మిణుగురుల హూన్న.

మొగిలుకన్నెల గుంపు దగదగసి మెరిసేటి
చిగురువన్నెల కావిసొగసు సంజలలోన
మొగిలు నైనా కానుగా

అయినచో

ఎగిరి యుందును వింటికొనల
మెల్ల, తగిలి యుందును వెల్గుసొనల.

తొలిప్రేమ రుచి చూచు నెలప్రాయపుంగన్నె
తలిరుమెత్తని జేల వలపులో తలపులో
ఊహ నైనా కానుగా

అయినచో

వలచేది నను చిన్నచూపు
మెల్ల, కలచేది చిన్నగాటుతూపు.

రచన : 1926

3

ఉషస్సు - సంధ్య

ప్రాగ్దిక్కన్యకయ చిట్టిబొట్టు పెట్టుకు బాల
మాయ మర్మములేసి మంచు చల్లసి మాపు
కొసలం ఉషఃకన్య కోర చూచింది
పసలం ఉషఃకన్య పారిపోయింది.

కొడుకు కోడండ్ర మ్రొక్కులు గ్రహించెడి చాన
మాతృమూర్తిక శాంతమధువు లూరెడి కంటి
కొసల సంధ్యాదేవి కోరగించింది
పసల సంధ్యాదేవి భక్తి మోచింది.

రచన : 1926

బానిసల సముద్రము

బానిసగూడెము పజ్జను
పయోరాశి యెందులకో?
పయోరాశి వీచివాత్య
పరువు విడుట యెందులకో?

బానిసతన మొకడు వదలి
బహుచర్చా విషయంబులు
కవనము, దేవుడు, సంఘము
జగత్తు నడిచెడు వ్యవహారంబులు.

సాయంవాహ్యాళి యిట్లు
చర్చాలుబ్ధులకును బానిసలకు
రివ్వు మంచు జలధివాత్య
కవ్వించెను వాడివాలె.

అతడు సైనిక ప్రతినిధి
ఎదురులేని హిరణ్యాక్షుడు
నదురులేని కంసరాజు
బెదురులేని దశకంఠుడు

భార్యతోడ వాహ్యాళికి
వచ్చెను పయోరాశివాత్యకు
విచలత్సికతామయ ధూమ్యకు
ప్రతినిధి సతిపై ప్రణయము.

ఒక్క వెఱ్ఱిగాలి వీచి
చిక్క పట్టుకొనియుక
పెళ పెళ నాయుము చీరయు
సగిరెను తెరచాపవోలె.

శానిసతనమ్మునుగూడ పటా
పటా బ్రద్దలు చేసెడి
ప్రకృతిసిద్ధమైన వాంఛ
పరిమళించె వారి కనుల

అంతట ప్రతినిధి కన్నుల
ఆగ్గిలేదు బుగ్గిలేదు
ప్రక్కన వ్రేలాడు కత్తి
పరపర గొంతులు కోసెను.

పాతిక ముప్పది శవముల
ప్రవహించిన నెత్తురుతో
బుద్ధి వచ్చినట్లు గాలి
సద్దు మణగి యూరకుండె.

6

గంట గడిచె మబ్బుల నల్లై
గాలి ఘురాగతి వీచెను
కవనము దేవుడు సంఘము జ
గత్తు చర్యాసంగతి సాగెను.

బానిసగూడెము పజ్జను
పయోరాశి యిందులకా?
పయోరాశి వీచివాత్య
పరువు లిడుట యిందులకా?

ఉయ్యాల త్రాళ్ళు

ఇవి యేమి మోపులే
ఇవి యేమి మోపులే
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురే
ఎడ్ల మెడలను గంట
ఎడ్ల కనులను గంత
లెచ్చటికి తోలుకొని యేగింతురే

7

అమ్మా, నీ గోల నీ
దశిగినది చెప్పవే
ఎచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురే
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురే.

మన కెందుకా మాట
మన కెందుకా జోలి
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురో

ఊరుకోరా తండ్రి
ఊరుకోరా బాబు
ఎచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురో

ఎవరైన వినిపోను
రెవరైన వినిపోను
ఎచ్చటికి దోలుకొని యేగింతురో
బండ్లపై నెచ్చటికి బంపింతురో. .

ఎవరైన విన్నచో
ఎవరైన కన్నచో
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునా

అవి యేమి మోపు లని
అవి యెటకు బోవు నని
అడిగినంతనకూడ నపరాధమా

పెదవి కదిపిన తప్పా
యెదియు నడిగిన తప్పా
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునా
అడిగినంతనకూడ నపరాధమా.

ఉయ్యాల త్రాళ్ళోయి
ఉయ్యాల త్రాళ్ళోయి
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునోయ్
త్రాళ్ళు కట్టలు కట్టి
తరలించుచున్నారు
అడుగు టద్దియుగూడ నపరాధమోయ్

అమ్మవా రుత్సవము
లాపివేశా రోయ్
కొంపమీదికి వచ్చి కూర్చుండునోయ్
అడుగు టద్దియుకూడ నపరాధమోయ్.

అమ్మవా రుత్సవము
లాపివేయుట యేల
అమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనా!
ఎడ్ల మెడలను గంట
లేల కట్టిరి తల్లి
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగించరా!

ఎడ్ల కన్నుల గంత
లేల కట్టిరి తల్లి
అమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనా
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగించరా.

ఎచటి మాన్యపు పంట
లచటనే తినివేసి
రమ్మ మాన్యపు పంట లయిపోయెనోయ్

ఎడ్ల గంటల ప్రోత
లేమొ పండినయట్లు
ప్రోత దిక్కులయందు ప్రోగింతురోయ్

ఎడ్ల గంతలు కట్టి
యింత తిననీయరోయ్

అమ్మ మాన్యపుపంట లయిపోయెనోయ్
ప్రొత దిక్కులయందు ప్రోగింతురోయ్.

పూజారులునుగూడ
పోవుచున్నారమ్మ
సరి దొంగతన మంత సాగింతురా

వెట్టి నాయకు లట్టె
వెంట నేగెద రమ్మ
అంత నిర్భయముగా నాడింతురా

అమ్మవా రుత్సవము
లాపియే వేసినా
సరి దొంగతన మింత సాగింతురా
అంత నిర్భయముగా నాడింతురా.

అది యొక్క యెత్తోయి
అది యొక్క యొడుపోయి
సరి దొంగతన మట్లు సాగింతురోయ్.

అందఱను కట్టుకొని
ఆటలాడెద రోయ్
అంత నిర్భయముగా నాడింతురోయ్

అమ్మవా రుత్సవము
లవి జరుగు చున్నట్లె
సరి దొంగతన మట్లె సాగింతురోయ్
అంత సర్భయముగా నాడింతురోయ్.

ఎడ్ల నాపెదనమ్మ
ఎడ్ల తోలెదనమ్మ
ఎవ రడ్డమయి వత్తురో చూతునే

ఎడ్ల గంటలు విప్పి
ఎడ్ల పొలముల తోలి
ఎల్లరను నదలింపగా పోదునే

అమ్మవా రుత్సవము
లవి మరల జరిగింతు
ఎవ రడ్డమయి వత్తురో చూతునే
ఎల్లరను నదలింపగా పోదునే.

త్రాళ్ళ నడుమ తుపాకి
దాచినా రో తండ్రి
అడ్డ మేగిన కాల్తు రో నాయనా

తాళ్ళ నడుమను మందు
దాచినా రో బాబు
అది యింతలో పేల్తు రో నాయనా

12

పూజాకుసుమములను త్రావ
బోసినారో తండ్రి
అడ్డ మేగిన గాల్పురో నాయనా
అవి యింతలోఁ దేల్పురో నాయనా.

నేను చచ్చిన నేడు
నీ కడుపు చల్లగా
ఉన్న నెప్పటికైన నొడ్డెక్కదా?

ఒకరి తరువాతగా
నొక్కరము మే మెల్ల
అడ్డుపెట్టుచు బండి యాగింతుమే.

ఇపుడు కాకుండేను
ఏనాటి కైననూ
అమ్మ చా రుత్సవము లాడింతుమే
యుదరి ఉయ్యాల త్రా ళ్ళూగింతుమే.

రచన : 1938 ఆగస్టు

కాఁడు. నారదుని శిష్యుఁడైన మణికంధరుఁడు. ఆతనికడ మా సౌందర్య ప్రదర్శనములు, మా టక్కుటమారములు నే మాత్రము పనికిరావు. నేను నా కున్న సౌందర్యముచే వానిని మోహింపఁ జేయఁగలనను నమ్మిక మిసుమంతయు లేక యున్నది. వాని మాట విన్నంతనే శరీరము గజగజ వణఁకుచున్నది. దేవా! యీ కార్యమునకు నన్ను వదలి మఱియొక యచ్చరలేమను నియోగింపఁ బ్రార్థించుచున్నదాన'' నని వేఁడుకొనెను.

ఆమె పల్కుల కింద్రుఁడు వెఱగంది ''రంభా! ఈ రీతి బేలవై కాదని యెప్పుడును బల్కినదానవు గావు. ఈ నాఁ డెందులకో భయపడుచున్నావు. ఇట్టి కార్యములను నెఱవేర్చుటలో సమర్థులు మా కొలువునందు నీకంటె నితరులెవరు కలరు? ఎప్పుడును విని యెఱుంగని పిఱికిమాటలు పల్కుచుంటివేల? ఎట్టి యింద్రియ నిగ్రహము కలవారినైన మోహింపఁ జేయుటలో నీ సౌందర మే చాలియుండునది. నీవే యిటుల పల్కుచున్న మఱి యంగీకరించువా రెవరు? ఆతని వలపించుటకు నీ సౌందర్యము చాలదేని నింతకంటె నధిక సౌందర్యము కల్గునట్లు వరమొసంగెద. కాదనక శీఘ్రముగా వెడలి యాతని మనోనిగ్రహమును జెఱచి, నీ సౌందర్యమునకు దాసునిగాఁ జేసికొని యీ కార్యము గట్టెక్కింపుము'' అని యానతిచ్చి సౌందర్యము వృద్ధియగునట్టి వరమును బ్రసాదించి పంపెను. ఆమెయు మాఱుమాటాడఁజాలక అట్లేయని తన గృహమునకు వెడలెను.

ఇంద్రుని వరప్రసాదమువలన నధిక సౌందర్యవతియై యద్దమునఁ దనరూపముఁ జూచి మురుసుకొనుచు నీ రూప సంపదతో నాతని తపమునకు భంగము కలిగింపఁజాలుదునని నిశ్చయించుకొని చెలికత్తియలతోఁగూడఁ బయనమై యాతని యాశ్రమమును బ్రవేశించి మెల్ల మెల్లగా మణికంధరుని సమీపించిచూడ నా మహనీయుఁడు గాఢతపములో నిమగ్నుఁడై యుండెను. పాప మా రంభ మణికంధరుని నిశ్చల తపమునుగాంచి భీతిఁజెంది యింద్రుని కార్య మెట్లు నెఱవేర్తునాయని కొంతతడవాలోచించి తుదకు ధైర్యమూని చెలికత్తియలతోఁ గూడి పాటలుపాడుచు నాటలాడుచు నచటనే విహరింప నారంభించెను.

కొంతకాలమునకు మణికంధరుఁడు సమాధిని జాలించి కన్నులు తెఱచి చూచునప్పటి కెట్టయెదుట సౌందర్యరాశియైన రంభ కనుపించెను. ఆ తళుకుబెళుకులు చూచునప్పటి కాతని మనస్సు చంచలమై యామెనే ఱెప్పవాల్పక చూడఁ దొడంగెను. అతని మనోవికారమును గనుగొనిన రంభ యింద్రునికార్యము నెఱవేఱినట్లే భావించి ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, నావలికేగి మధురరసమొలుకునట్లు గానము చేయుచుఁ గనులకు విందు చేకూర్చు నాట్యము సల్పుచుఁ దిరుగుచుండెను.

మణికంధరుఁ డామె సౌందర్యమునకు ముగ్ధుఁడై యామె పొందుకంటె వేఱు మోక్షము లేదనియు, నీమెయే తన తపఃఫలమనియు నెంచి యా ప్రదేశమునుండి లేచి

రంభ విహరించు ప్రదేశమునకు వెడలి "సుందరీ! నీ వెవతెవు? ఎచటినుండి యిచ్చటికి కేతెంచితివి? ఈ వనమున విహరించుటకుఁ గారణమేమి? ఈ వృత్తాంతమంతయు వినిపించి నను ధన్యుం జేయు"మని వేఁడుకొనెను. అంతట నామె "మోహనాకారా! నేను దేవదాసిని. ఇంద్రు నాటపాటలచేఁ దృప్తిఁ బొందించుచుండుదానను. రంభ యనుపేరుగలదానను. మీ సౌందర్యముఁగాంచి చొక్కి మీతోఁగూడి సంతోషము లనుభవింపఁ దలఁచి వచ్చియున్నదాన" అని చెప్పెను. ఆమె సమాధానమునకు మిగుల సంతసించినవాఁడై యిట్టి సుందరి తనను వరించి వచ్చుట తన జన్మను సార్థకము చేయుటకే యని యెంచి సందియ మిసుమంతేనియు లేక యామె కరమునుబట్టి నంకించెను. ఆమెయుఁ జేతికిఁ జిక్కినట్లే నటించుచు మెల్లమెల్లగా నచటికి సమీపమున నున్న పొదరింటఁ బ్రవేశించెను.

మణికంధరుఁ డామెను విడచి క్షణకాలమైనఁ గడపఁజాలక యాపొదరింటిలోనికే తానును బ్రవేశించెను. ఆమె మణికంధరుని గాంచి "ఇంద్రుఁడు ప్రసాదించిన సౌందర్యముచే నీతని ననాయాసముగ వశపఱచుకొంటిని. ఇఁక నీతనిని సరససంభాషణములతో సంతృప్తిపఱచి యెట్లో తప్పించుకొని వెళ్లుదు" నని తలఁచి "ఆర్యా! తపస్సంపన్నులగు తామీపొదరింటఁ బ్రవేశింపనేల? వనిత యొంటరిగానుండఁదమ బోంట్లిట్లు రాఁదగునా" యని వచించెను. "సుందరీ! నీ యందమున కానంద మొంది నీపొందుఁగోరి యేతెంచిన వ

న్నీ రీతిఁ బల్కుట న్యాయమా?'' యనుచు నామెను సమీపించెను. ఆమె దూరదూరముగా వెడలుచు "మహానుభావా! మీ రీ రీతి తపోభంగముఁ గావించుకొనుట పాడిగాదు. మీరు మీ ప్రదేశమునకు వెడలి మీ యిష్టదైవమును గూర్చి నిశ్చలమైన మనస్సుతోఁ దపము చేయుఁడు'' అనుచు మందలించెను. ఆ మాటల కాతఁ డులికిపడి "సుందరాంగీ! నా యిష్టదైవమవు నీవనియే భావించి నీయందే నా మనస్సు నిశ్చలము చేసితిని. ఇఁక నీవు ప్రసన్నురాలవై నా వాంఛిత మీడేర్చుటయే మిగిలియున్న'' దనుచు సమాధాన మిడెను. ఆమె సంతోసించినట్లునటించుచు "అందకాఁడా! దైవము మనో నిశ్చలతను బరిశీలించిన పిదపఁగదా ప్రసన్నమగుట. అందు లకుఁ గొంత కాలము వేచియుండుట యవసరముకదా? మన సుంచిన దైవముకాక మఱెవరు ప్రత్యక్షమగును'' అనుచు మధురోక్తులతోఁ గాలము గడపుచుండెను. ఆతఁడును నామె పొందు నపేక్షించి కాలమున కెదురు చూచుచుండెను.

ఇట్లు రెండు మూఁడుదినములు గడచినపిదప రంభ నిక్కువముగ నాతని తపోభంగమయ్యెనని నిశ్చయించుకొని నలకూబరునియందు మక్కువ కలదియై యాతనినే మనమున ధ్యానించుచు నాతనియందుఁ దనకుఁగల ప్రేమను మాటలతో వెలిబుచ్చుచు మణికంధరునియం దయిష్టమును సూచింప నారంభించెను.

అపుడు మణికంధరుఁ డామె తనయందుఁ గృత్రిమ ప్రేమను జూపుచు నలకూబరునియందు గాఢానురాగము

కల్గియుండుటకు వగచి "అయ్యో! యీమె మోసకత్తెయని తెలిసికొనఁజాలక పంకువంటి తపమును భంగమొనర్చు కొంటిపగదా? ఇఁక నేమిచేయువాఁడ? మఱలఁ దపము సల్పుటకు వెడలుదమా యన్న నది చేతకాని పనియైనది. ఈమెను వశపఱచుకొనుటయా యంతకంటె నసంభవము. ఆహా! ఇతకాలము తపము సల్పియు నా పరాత్పరునకు దూరస్థుఁడనైతికదా! ఇఁక నేమి చేయువాఁడ? తుదకు దైవము నన్ను వంచించెనుగాదె! మాటలను బట్టిచూడ నామెకు నలకూబరునియందే ప్రేమ యధికమై యున్నట్లు అర్థమగుచున్నది. కనుక నిటనుండి వెడలిపోవుటయే యుచితము" అని తలంచి యామెతో మాఱుమాటాడక కొంతదూరమేగి బాగుగఁ జింతించి యొక యుపాయ మాలోచించి మోసమునకుఁ బ్రతిమోసమే శరణ్యమని నిశ్చయించుకొని చెట్లతో దట్టమైన ప్రదేశమునకు నెళ్ళి నలకూబరుని వేషమును ధరించి యా రంభను మోసగింప సిద్ధముగా నుండెను.

౪

ద్వారకానగరమునఁ గాపుర ముండు కలభాషిణి యను వేశ్యాకాంత యలనాఁడు నలకూబరుని గాంచినప్పటి నుండి యాతనియందే యధికానురాగము కలదియై నల కూబరునిఁ బొందుటకు మార్గమును వెదకుచుండెను. ఆమె యట్టి విచారముతోనుండ నొక సిద్ధుఁడు మృగేంద్రవాహన యను దేవికొక గానకళావిశారదను బలియీయ సంకల్పించు

కొని దేశము లన్నియు దిరిగి తిరిగి ద్వారకానగరమునకు వచ్చి కలభాషిణీ గృహముం బ్రవేశించెను. ఆమెయు నా సిద్ధుని సత్కరించి లోనికిం దోడ్కొనిపోయి యుచితాసనముపైఁ గూర్చుండఁజేసి "మహానుభావా! మీరు లోకములన్నియు సంచరించుచుండు మహాయోగులుగదా? లోకములో దాము చూచిన విశేషములం దెల్పి నన్ను ధన్యురాలింజేయుఁ"డని ప్రార్థించెను.

సిద్ధు:—బిడ్డా! లోకవృత్తాంతములఁ జెప్పుటకు మాకు లోకసంచారముతోఁ బనిలేదు. మేము సిద్ధులమగుటచే యోగదృష్టిచే సర్వము నెఱింగి లోకమున జరుగు వృత్తాంతములను, ఆగతానాగతములను జెప్పఁజాలుదుము.

కల:—స్వామీ! అట్లయిన నా మనమునఁ గల తలంపెద్దియో తెల్పుఁడు, చూతము.

సిద్ధు:—ఈ ప్రశ్నవలన నా శక్తి సామర్థ్యముల నరయఁదలంచితివి కాఁబోలు.

కల:—దేవా! అట్టి కోరిక నాకు లేదు. మీ శక్తి సామర్థ్యములను బరిశీలింప నేనెంతటిదానను? అది గాదు. నా యభిమతము సాధించుటకే యిట్లడిగితిని.

సిద్ధు:—బిడ్డా! నీ వట్టి యుద్దేశ్యమే కలిగియున్నఁ జెప్పెద నాలింపుము. నీ మనమున నలకూబరునిపై వలపు దప్ప మఱేమియు లేదు.

కల:—స్వామీ! యథార్థమే వచించితిరి. మానవమాత్రురాలనగు నాకు నలకూబరునితోఁ బొందిక యెట్లు

సమకూరఁగలదో తోఁపకున్నది. అదియుఁ దమ యను గ్రహమువలననే నెఱవేఱవలసియున్నది.

సిద్ధ:—అందులకు భయపడకుము. అనతికాలముననే నీకోరిక యీడేరఁగలదు. దానికేమిగాని, సంగీతవిద్యయందు నీ వసమాన ప్రజ్ఞకలదానవు కదా! మణికంధరుఁడు పద్మనాభక్షేత్రమున నున్నపుడు మాత్రమే గానామృతమును గ్రోలియుంటిని. అతఁడు తపస్సునకు వెడలినపిదప మఱల వినుట సంభవించలేదు. ఏదీ, కొలదికాలము వీణాగానము చేసి నా కానందము చేకూర్పుము.

కల:—అయ్యా! మణికంధరుని సంగతి చెప్పితిరి. ఆతని వృత్తాంతమెద్దియో వినిపించుఁడు.

సిద్ధ:—ఆతఁడు నారదుని యుపదేశానుసారము దివ్యక్షేత్రములను దర్శించి తుదకుఁ బద్మనాభక్షేత్రమును జేరి పద్మనాభస్వామి నర్చించుచుఁ గొంతకాలముండెను. తన కెంతకాలమునకును భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షము కాకపోఁగాఁ దపస్సుచేసికొనుటకై యీ సమీపారణ్యమునకు వెడలెను. కలభాషిణీ! మేము వచ్చి చాలకాలమైనది. సిద్ధులమగు మే మొకచోటనుండుట ధర్మము కాదు. ఇఁక వెళ్ళి వత్తుము.

కల:—మహానుభావా! ఈ దీనురాలిని విపత్సముద్రముఁ బడద్రోసి వెడలుట తగవు కాదు. నాయందుఁ గనికరముంచి నాకోర్కె యీడేర్ప వేఁడుచున్నదాన.

సిద్ధ:—నీ యిష్టమెద్దియో స్పష్టముగాఁ దెల్పిన నది తప్పక చేయుదును.

కల:—గురువర్యా! తమ రెట్లైన నన్నా నలకూబరునింజేర్చి ధన్యురాలింజేయఁ బ్రార్థించుచున్నదాన.

సిద్ధు:—ఆ నలకూబరుఁడును పద్మనాభక్షేత్రమునకు సమీపముననున్న యరణ్యముననే యున్నట్లు నా యోగ దృష్టికి గోచరమగుచున్నది. కాని నిన్నచటికిఁ గొనిపోవు టెట్లాయని విచారించుచున్నాఁడ. నేనెల్లపుడును సింహ వాహనముమీఁదఁ బ్రయాణము చేయుచుందును. దాని మీఁదనే నిన్నును దీసికొనిపోవుదమన్న లోకులు నన్ను నిందింతురు. ఇంతకన్న నిన్ను దీసికొనివెళ్లుటకు వేఱు సాధన మెద్దియుఁ గాన్పించదు. కానిమ్ము, ఎవరేమనుకొనినను ననుకొననిమ్ము. నాతో వచ్చుట కంగీకరింతువేని యట్లే తీసికొని వెళ్ళుదును.

కల:—తమ రెట్లాజ్ఞాపించిన నా విధముగాఁ జేయ సిద్ధముగ నున్నదాన.

ఈరీతిఁ గలభాషిణి పలుక నాతఁడును నంగీకరించి తానెక్కిన సింహముమీఁదనే కూర్చుండఁబెట్టుకొని యాకాశ మార్గమున మహా వేగముతో ననేక పర్వతములను, బెక్కు పట్టణములను దాఁటి వెళ్లుచుండెను. ఆ విధముగాఁ గొంత దూరము వెళ్ళునప్పటి కాసింగ మెంత ప్రయత్నించినను గదలక నిలచిపోయెను. సిద్ధుఁ డది కదలకుండుటకుఁ గారణ మూహించి దానిని మెల్లగా భూమిపైకి దించి మృగేంద్ర వాహనాలయము సమీపించి "అమ్మా! ఈ దేవి చాల ప్రభావముకలది. ఈమెకు మ్రొక్కిన నెట్టి కోరికలైన నీడేరఁ

గలవు. కనుక మన మీా దేవికి నమస్కరించి తర్వాత వెడలు దము" అని చెప్పి యా సింహాసనుండి దిగి దేవాలయమున్ బ్రవేశించి యామె నొక మంటపమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి పూలు తెచ్చుటకై వెడలెను.

ఈ లోపల నొక ముదుసలివచ్చి "తల్లీ! ఈ దుర్మార్గు నకు నీవెట్లు చిక్కితివి? నిన్నీ శక్తికి బలియిచ్చి తన కోర్కె లను సిద్ధిపఁజేసికొనుటకై తెచ్చినాఁడు. వాఁడు వచ్చులోప లనే తప్పించుకొనిపొమ్ము" అని చెప్పుచుండఁగనే యాతఁడు వచ్చి "బిడ్డా! చాల తడవైనది. త్వరగా నాలయములోనికి వెడలి దేవి నర్చించి వెడలుదమురమ్ము" అనునప్పటి కామె భీతిఁజెంది "అవ్వా! నావెంట నీవును ర"మ్మని యా ముదు సలిని బ్రార్థించెను. ఆ పల్కులను వినిన సిద్ధుఁ డీదియంతయు నీ ముసలిదాని దుర్బోధయే యని యెంచి, ఇఁక జాగుచేసిన కార్యము చెడిపోవునని తలఁచి "ఓసీ! ఈ ముసలిదియానిన్ను గాపాడునది! చూతములే" యని యువతి కొప్పుబట్టుకొని లాగుచుండఁగా నావృద్ధాంగన అడ్డముగ నిలచెను. అచ టనే యామెను జంపనెంచి తన చేతియందలి కత్తితో నామె కంఠమును నఱుకఁబోగా నా ముసలిది తన కంఠ మడ్డు పెట్టెను. ఆ కత్తి దెబ్బచే ముసలిదాని కంఠము తెగి క్రింద పడెను. దేవి సాక్షాత్కరించి "ఓరి పాపీ! యిట్టి వృద్ధాంగన నటరా బలియిచ్చుట? ఛీ పొమ్ము" అనుచు నా సిద్ధుని దన్నెను. ఆ తన్నున కాతఁడు శిలభాషిణితోఁగూడ . మణి కంధరుఁడు రంభతోఁగూడియున్న యరణ్యమునం బడెను.

అతఁడు కొంతసేపటికిఁ దెప్పరిల్లి సుషుప్తితముగా నుండియు భయముచే దుఃఖపడుచున్న కలభాషిణిని బలాత్కరింప నామె యెలుఁగెత్తి "ఈ దుర్మార్గుఁడు నన్ను బలవంతముగాఁ బట్టఁ జూచుచున్నాఁడు. కాపాడుఁడు. కాపాడుఁడు" అని కేకలు వేసెను.

ఈ సమయముననే యట మణికంధరుఁడు నలకూబర వేషము వేసికొని రంభను మోసముచేయ సిద్ధపడి సమయమున కెదురుచూచుచుండెను. అప్పుడా యార్తనాదము విని, యాతఁడు మహాకోపముతో "ఓరీ! దుర్మార్గా! అబలను, ఒంటరిదానినిబట్టి బాధింపఁ జూచుచున్నావా! నిలునిలు" మనుచుఁ గత్తిని చేతధరించి వెళ్లినప్పటి కాతఁడు పాఱిపోవ నారంభించెను. ఆమెయు సమీపముననున్న పొదలచాటున కేగి యావచ్చుచున్న వానిం గాంచి, యాతఁడు తాను ప్రేమించిన నలకూబరునిగఁ దెలిసికొని, అప్రయత్నముగాఁ దనకోర్కె యీడేర్చుకొను సమయ మేతెంచినదిగదా యని యుప్పొంగుచు నారదుఁడిచ్చిన వరప్రభావముతో రంభ వేషమును ధరించి, యెదురుగా వచ్చి యాతని ననేకవిధముల నుపలాలించెను. మాయ నలకూబరుఁడును నామెను రంభ యనియే భావించి తన కోర్కె యీడేరినది కదా యని సంతసించుచు మాయ రంభతోఁగూడ నొక పొదరింటిలోనికి వెడలి యామెతో సమస్త సుఖము లనుభవించుచుండెను.

వీరిట్లు సుఖించుచుండఁగా నిజమైన రంభవచ్చి "నాథా! అది రంభకాదు. నా రూపమును ధరించి నిన్ను

వంచించుటకు వచ్చిన మోసకత్తె.'' అని గద్గదస్వరముతోఁ బలుకుచు గొన్ని రహస్యములను జెప్పెను. ఆతఁ డా రహస్యములనుబట్టి యీ వచ్చినదియే నిజమైన రంభయని నిర్ణయించుకొని యా మోసకత్తెను వెడల నడచెను. ఆమె వెడలిపోయినపిదప మాయ నలకూబరుఁడు నిజమైన రంభతోఁగూడి యందే జరిగిన మోసమునుగూర్చి చెప్పుకొనుచు సుఖించుచుండెను.

వీ రిట్లు సుఖముగఁ గాలము గడుపుచుండ నిజమైన నలకూబరుఁడు వచ్చి వారింగాంచి నివ్వెఱఁబోయి ''రంభా! నా యెదుటనే పరునిగూడియుండుట నా కవమానము కాదా? ఆతఁడు నిజమైన నలకూబరుఁడుగాఁడు. ఎవఁడో మోసకాఁడు. నా రూపముతో వచ్చి నిన్ను వంచించియున్నాఁడు. ఇపుడైన వానిం ద్రోసిపుచ్చి యీవలకు రమ్ము'' అని పలుకఁగా రంభ యాశ్చర్యపడి వా రిరువురిలో నిజమైన నలకూబరుఁ డెవఁడో, మోసకాఁ డెవఁడో తెలిసికొనఁజాలక దూరముగా నిలచియుండెను. అంతట వా రిరువురును ఘోరముగాఁ బోర నారంభించిరి. ఎంతకాలము పోరాడినను నిరువు రొకరికొకరు తీసిపోకయుండిరి. అపు డామె వారింగాంచి ''శూరులారా! ఎంతకాల మీరీతిఁ బోరాడెదరు? మీ యిరువురి కొక రహస్యవిషయ మడిగెదను. అద్దానిం జెప్పినవాఁడు నిజమైన నలకూబరుఁడని భావించి వానిం జేపట్టుదును''అని చెప్పెను. వా రిరువు రందుల కంగీకరించి, పోరాడుట మానిరి. అంత నా రంభ వా రిరువురిని దూర

కూరముగా నిల్చి యొక్కొకని కడకువెళ్ళి "మన కిరువురకుఁ గళాపూర్ణుని ప్రసంగ మెచటఁ గల్గెనో చెప్పు" మని యడుగఁగా మొదటివాఁడు పూసఁగ్రుచ్చినట్లు చెప్పినేకాని రెండవవాఁడు చెప్పఁజాలకపోయెను. రంభ రెండవవానిం గాంచి కోపముతోఁ గన్నులెఱ్ఱఁజేసి, పెదవు లదర "ఓగీ మర్త్యాగ్రా! ఇట్టి మాయవేషముఁ దాల్చి నన్ను మోసము చేయవచ్చితివటరా! ఛీ! నీ ముఖము చూడరాదు. వెడలి పొమ్ము" అని పల్కుచు మొదటివానిం జేరి చెట్టపట్టి నిలచి యుండెను.

అప్పుడు నిజ నలకూబరుఁడు వానింగాంచి మహోగ్రహాముతో "ఓరి! పాపీ! యెంతటిమోసమున కొడిగట్టితివిరా! ఇట్టి నీ శరీరము ముక్కలు ముక్కలుచేసి కాకులకు వైచినను పాపము లేదు." అని నిందించుచు "అల్పాయుష్కుఁడవై భూలోకమున జన్మింతువుగాక" అని శపించి తనప్రియురాలితోఁగూడ వెళ్ళిపోయెను. అంత మణికంధరుఁడును నలకూబరరూపమును వదలి తన పర్ణశాలవైపునకు వెడలి యొకచోటఁ గూర్చుండి "ఔరా! తపమా, చెడిపోయె. రంభయా, దక్కదాయె. తుద కీ గంధర్వరూపమునుగూడ విడనాడి భూలోకమున జన్మించవలసివచ్చినదిగదా! నా జీవిత మెన్ని కష్టముల కాలవాలమైనవి!" ఇఁక నేమి చేయుదును! ఎవరిని శరణుజొత్తును?" అని విలపించుచు నా ప్రదేశమునుండి మనసొప్పక తిరిగి పద్మనాభక్షేత్రమునకు

వెడలి యా పద్మనాభస్వామినే ధ్యానించుచు గాలము పుచ్చుచుండెను.

ఆ స్వామిని సేవించుట కనేకమంది కవులును, పండితులును, గాయకులును, భక్తులును వచ్చుచుఁ బోవుచుందురు. మణికంధరుఁ డా క్షేత్రముననుండి స్వామిని సేవించుచున్నపు డొందఱో మహాకవులువచ్చి వారివారి కవితాపాటవమును జూపుచు హృదయంగమముగ ధ్యానించుచుండుట విని తానును సత్కవిత్వమును సంపాదింపనెంచి యచటికి వచ్చిన కవిపుంగవుల నడుగఁగా వా రాతనింగాంచి "భక్తాగ్రేసరా! నీకుఁ గవిత్వమభ్యసించుటయం దభిరుచిగలదేని, యిచటికి సమీపముననే కాళికాక్షేత్ర మొండుగలదు. అందలి కాళికాలయములో నుత్తరదిశయందొక శిలాశాసనము కలదు. అద్దానిం జదివి దానిలోఁ జెప్పినరీతిగాఁ జేసితివేని ఆ తల్లి మెచ్చి సత్కవిత్వ ఫలవడఁజేయును" అని చెప్పి వెడలిరి.

మణికంధరుఁడును వారు చెప్పినవిధముగాఁ గాళికాలయమునకు వెడలి యందున్న శిలాశాసనములోఁ జెప్పిన విధముగా సర్వము నిర్వర్తింప నాతనికి సత్కవిత్వమబ్బెను. అట్టి కవిత్వమునుబడసి పద్మనాభక్షేత్రమునకువచ్చి స్వామిదర్శనముచేసికొని యచటకువచ్చిన పండితుల శుశ్రూషచేసి వారి యనుగ్రహమును సంపాదించి సర్వశాస్త్రముల నచిరకాలముననే యభ్యసించెను.

అంతటితో నాతఁడు తృప్తిఁజెందక ఆగమవేత్తలున్న ప్రదేశములకు వెడలి యాగమరహస్యములను దెలిసికొనెను. అటుపిదపఁ గాళికాదేవి యనుగ్రహమువలనఁ బడసిన కవిత్వము కాశ్మీరదేశములోని శారదాపీఠముననున్న పండితులకు వినిపించి వారిమెప్పు పడసినఁగాని సార్థకము కాదనియెంచి, పయనమై కొన్ని ప్రయాణములలో నాదేశమునకు వెడలి శారదాపీఠపండితులలో నొకఁడు శిష్యులకుఁ బాఠములు చెప్పుచుండ నా మహనీయుని దర్శించి నమస్కరించి యటనే నిలచియుండెను. పండితోత్తముఁ డతని వినయసంపదకు మెచ్చి యాతని కులగోత్రాదులడిగి తెలిసికొని "శిష్యులారా! పూజ్యుఁడగు నీ మహనీయుఁడు వచ్చినందున నీ దినము పూర్వాధ్యయనముగ నెన్నఁబడు" నని పల్కి పాఠములు చెప్పుట మానెను.

ఆ సమయముననే యొక శిష్యుఁడు పుస్తకము నొకదానిని దెచ్చి గురువున కొసఁగెను. "ఓయీ! యింతయాలస్యమేల చేసితి" వని గురువుగా రాతనిని బ్రశ్నించిరి. అప్పు డాతఁ డచ్చట జరిగిన విశేషముల నిట్లు చెప్పనారంభించెను:

"గురూత్తమా! మీరు నన్ను బుస్తకమునకై పంపఁ దారిలో నెక్కడను మసలక శాలీనుని గృహమునకు వెడలి కనుగొనఁగా నా పండితుఁడు భార్యతోఁగూడ నుపవనమున నున్నట్లు తెలిసికొని యటనుండి బయలుదేఱి యా తోఁటలోనికి వెడలితిని. ఆ సమయమున నా మహనీయుఁడు భార్య పాదము లొత్తుచుండఁగా నొక పూఁబొదరింటఁ బవ్వ

ళించి యుండెను. నేనచ్చటికి వెడలి శాలీనునకుఁ గన్పించు నప్పటి కాతఁడునవ్వి, "ఉపాధ్యాయులు పుస్తకమునకుఁ బంపి యుండిరా? అది యిచటనేయున్నవి. క్షణకాలమాగుము. ఇచ్చిపంపెదను. అంతవఱకు నా మామిడిగున్న నీడయందుఁ గూర్చుండుము." అని చెప్పెను. అట్లే యా చెట్టునీడనఁ గూర్చుండియుంటిని.

అపుడు శాలీనుఁడు సుగాత్రింజూచి "కాంతా! అమృత మేమైనఁ ద్రాగితివా యేమి? నీకు లేఁబ్రాయమంతకంతకు వృద్ధియగుచున్నది. ఈ రీతి శరీర సౌందర్య మతిశయించుటకుఁ గారణమేమియో చెప్పు" మని యడిగెను. ఆమె సిగ్గుతోఁ దలవంచుకొని "నాకేమియుఁ దెలియ" దనిసమాధానమిడెను. "ప్రియా! నీకీ జవ్వన మతిశయించుటకు నేనే కారకుఁడను. అది నీకుఁ దెలియకున్నఁ జెప్పెదవినుము. నీకు నిత్యసౌంద ర్యము వర్ధిల్లుటకుఁగాను గర్భము కలుగకుండునట్లు దేవిని వరమువేఁడ నా తల్లియు నట్లేయగునని యభయమిచ్చెను. అందువలన నీకు సౌందర్యము వృద్ధిపొందుచున్న" దని నుడి వెను. ఆమె యావృత్తాంతమును విని "నాథా! నేనును లోకమాతను బుత్రసంతానము కల్గునట్లు వరమిమ్మని యర్థించి తిని. అందుల కాతల్లియు సమ్మతించినది కదా? ఇఁక నా జవ్వన మెట్లు కొఱవడకుండును?" అని యడిగెను. ఆమె మాటలు విన్నంతనే శాలీనుఁడు మండిపడుచు "నాయిష్టము నకు వ్యతిరేకముగ దేవిని వరమడిగి పడసియుంటివి. అది యెట్లు నెఱవేఱునో చూతముగాక." అనుచు లేచి వడివడిగా

వెడలి యాతోటలోని శతత్రాళఘ్నమను సరస్సులో దుమి
కెను. వెంటనే సుగాత్రియు వెడలి యేమియు దిక్కుతోచక
పతిలేని బ్రతుకేలయని వాపోవుచు నామెయు నందేపడెను.
ఆ పెనుమ్రోఁత విని గ్రామములోనివారు పెక్కండ్రు
వచ్చి వారిని దీయుట కెంతయో ప్రయత్నించిరిగాని యెంత
వెదకినను వారి యాచూకే కన్పింపకపోయెను. ఇఁక చేయు
నదిలేక యచ్చటివారచ్చట వెడలిపోయిరి.

నేనును వారి మరణమునకు విచారపడుచు నటనుండి
లేచి శాలినుఁడున్న పొదరింటికేగి యందొక మూలనున్న
గ్రంథమును దీసికొనివచ్చియుంటిని. ఇదియే నా యాలస్య
మునకుఁ గారణము.'' అని విన్నవించెను. ఆ వృత్తాంతమును
వినినంతనే యట్టి యుత్తమదంపతుల కిట్టి దుర్గతిపట్టినదికదా
యని గురువర్యుఁడును మిగుల విచారపడెను. అచ్చటనున్న
శిష్యబృందముకూడఁ బరితపింప నారంభించిరి.

వారందఱారీతి విచారసాగరమున మునిఁగియుండుట
చూచి మణికంధరుఁడు తన కవిత్వము ప్రదర్శించుట కిది
యదనుకాదని యెంచి యటనుండుట కిష్టపడక యా గురు
వర్యునితో ''స్వామీ! తమ దర్శనమువలన ధన్యుఁడనైతిని.
ఇఁక వెళ్ళివత్తును. సెలవొసంగుఁ'' డనుచుఁ బ్రార్థించి వారి
యనుమతింబడసి యటనుండి బయలుదేఱి తిరిగి పద్మనాభ
క్షేత్రమునకే వెడలి యేమఱక భగవత్సేవఁ జేయుచు
నుండెను. కాని యాతని మనస్సునందలి విచారముమాత్ర
మధికము కాఁజొచ్చెను.

నానాఁటికి మానవజన్మ మెత్తవలసివచ్చెఁగదా యను చింత యధికమగుటచే నిఁక నా క్షేత్రమున నుండఁజాలక యటనుండి బయల్వెడలి మృగేంద్రవాహనాలయమున కేగెను. ఆ యాలయముననే కలభాషిణియు, సిద్ధుఁడును గాన్పించిరి. వారిని జూచునప్పటికి మణికంధరునకు సంతోష మధికమయ్యెను. అంత వా రొకరి వృత్తాంత మొకరు మూలాగ్రముగాఁ దెలిసికొని సంతోషపరవశులై యటనే నివసించుచుండిరి.

౨

మృగేంద్రవాహనాలయమున నా మువ్వురును దేవీ సేవతోఁ గాలము గడపుచుండ నొకనాఁడు కలభాషిణి యొంటరిగాఁ గూర్చుండి యిట్లాలోచింప నారంభించెను : "మృగేంద్రవాహన సిద్ధునకు ఖడ్గ మొసంగుచు 'ఓయీ! దీనిచే మొదట నెవరి కంఠము తెఱుగ యత్నింతువో యయ్యది తప్పక వాని కంఠమును నఱికియే తీఱును. దీని శక్తి యప్రతిహతము' అని చెప్పినట్లు వినియుంటినిగదా! సిద్ధుఁడా ఖడ్గమును నామెడ తెఱుగుటకే మొదటయత్నించి ముసలిదాని యడ్డంకివలన వ్యర్థప్రయత్నుఁడైనాఁడు. అట్లయ్యును నది యడ్డులేని శక్తి కలదగుటచే నేనాటికైన నది యుత్తరించియే తీఱవలెను. కాలయాపన చేసినందున లాభములేదు. కనుక నాకంఠ ముత్తరింప సిద్ధునే వేఁడు కొందును." అనుచు సిద్ధుఁడును మణికంధరుఁడును నేదియో ముచ్చటించుకొనుచుండ వారికడ కేగి సిద్ధునింగాంచి "మహాను

భావా! మీ ఖడ్గమున కేనాటికైన నాకంత మొరగాక తప్పదుకదా! మీ చేతులతోనే యీ కార్యము ముగించి నన్ను దరింపఁజేయ వేఁడుచున్నదాన. అట్లు చేసితిరేని మీ కోరికయు నీడేరఁగలదు" అని ప్రార్థించెను.

అపు డా సిద్ధుఁడు "సుదతీ! మొదట నీపైఁ గత్తి నెత్తినపుడు ముసలిది అడ్డమువచ్చి లోకమాతపై నొట్టుపెట్టి నీ కంఠమును దునుమకుండఁ జేసినది. ఇపుడు నామనస్సు మారుటచే నే నాపనిని జేయఁ జేతులాడకున్నవి. కనుక మణికంధరుఁడే యీ కార్యమును ముగించి రాజ్యలక్ష్మిని బడసి సుఖించునుగాక. ఈ ఖడ్గ మాతనికే యిత్తు" నని చెప్పెను. మణికంధరుఁ డాతని మాటలను విని "అయ్యా! నలకూబరునిశాప మనుభవింప సిద్ధముగానున్న నాకీ స్త్రీహత్యాపాతకముకూడ నేల? ఈ పనికి నే నొడఁబడఁజాలను" అని నుడివెను. అపు డా సిద్ధుఁడు మణికంధరునిజూచి "ఆర్యా! ఇయ్యది పాపహేతువు కాదు. ఈ కార్యమును జేయుటవలన నీకును కలభాషిణికిని మేలుకలుగఁగలదు. ఈ విషయములో సందేహమునొందకు." అని చెప్పుచుఁ దన చేతనున్న ఖడ్గము నాతని చేతికందీయ మణికంధరుఁడు సిద్ధుని యాదేశమును శిరసావహించి యా ఖడ్గమును గ్రహించి యుభయులకు మేలు చేకూర్చు కార్యమగుటచే నద్దానిం జేయ సంసిద్ధుఁడై నిలచియుండెను.

కలభాషిణియు ధైర్యమవలంబించి గంధమాల్యాదులను ధరించి దేవికి నమస్కరించి నిశ్చలహృదయముకలదియై

మోకరించి తలవంచి యుండెను. మణికంధరుఁడు మొదట ధైర్యమవలంబించియు సందేహముతోఁ గొంతతడ వాలో చించి తుదకుఁ గలభాషిణి కంఠమును ఖండించెను. వెంటనే యా మృగేంద్రవాహన ప్రత్యక్షమై "గంధర్వరాజా! నీ వేదయో సందియముతో నొకింత యాలస్యము చేసితివి గాన ఈ జన్మలోఁ గాక మఱుజన్మలో రాజ్యభోగముల ననుభవింతువు" అని పల్కి యంతర్ధానమాయెను.

మణికంధరుఁడు దేవిమహిమ కచ్చెరువొంది యా లోకమాతకుఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారము లాచరించి యటనుండి బయల్వెడలి యొకచోటఁ గూర్చుండి, నలకూబరుని శాపము దేవియనుగ్రహము నొకరూపముఁ దాల్చియున్నది కనుక వేఱొక జన్మ యెత్తక తప్పదు అని తలఁచి మఱల సిద్ధుని కడకు వెడలి తన మెడయందలి మణిమాలను సిద్ధునకొసఁగి, తన వీణను దేవ్యాలయముననే యుంచి యక్కడినుండి శ్రీశైల క్షేత్రమునకు వెడలి మల్లికార్జునస్వామి నారాధించుచుఁ గొంతకాలముండి యొకనాఁడు పర్వతశిఖరమునుండి పడి మరణించుటకు సిద్ధమై యుండెను.

స్వభావసిద్ధుఁడను రాజా పర్వతమందలి మల్లికార్జున స్వామిని సేవించి యందలి విశేషములు చూచుచు నా ప్రదేశమునకు వచ్చి శిఖరమునుండి పడి మరణించుటకు సిద్ధముగానున్న మణికంధరుని గాంచి "ఓయీ! నీ వెవ్వఁడవు? ఇట్టి సాహస మేల చేయసిద్ధపడితివి?" అని యడిగెను. మణి కంధరుఁడు తలయెత్తి వానిం గాంచి "మహానుభావా! నేనొక

నిర్భాగ్యుఁడను. నా సంగతి మీ రడిగితిరిగాన చెప్పెద నాలింపుఁడు. హేమకూటమున జన్మించిన యొక గంధర్వ కుమారుఁడను. గురువైన నారదమహర్షి యాజ్ఞ ప్రకారము భూలోకమునసే నివసించి దివ్యదేశము లన్నియుఁ దిరిగి, కొంతకాలము తపస్సుచేసి, రంభచేఁ దపోభంగము చేయఁ బడి, తుదకు నలకూబరునివలన శాపమును బొంది, ఆ శాపము ననుభవించుటకై యిపు డీ కొండశిఖరమునుండి పడి చచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నాఁడను'' అని తన వృత్తాంతము నంతటిని చెప్పెను. వాని వృత్తాంతమును వినిన స్వభావ సిద్ధుఁడు ''గంధర్వకుమారా! ఈ ప్రయత్నముఁ జాలించి నామాట వినుము. నీకుఁ దప్పక మేలుకలుగును. నీవు భూలోకమున జన్మించవలసినట్లు నీ మాటలవలనఁ దెలియు చున్నది. సామాన్యకుటుంబమున జన్మించి కష్టములు పడుట కంటె నొక రాజకుటుంబమున జన్మించి భోగము ననుభవించుచు సుఖముగానుండుట యుచితముగదా? కనుక నా యల్లుఁడైన మణిస్తంభునకును, కూఁతురైన సుముఖాసత్తికిని బుత్రుఁడవై పుట్టి మహాప్రభావవంతుఁడవై రాజ్యభోగముల ననుభవించుచు, శత్రువర్గమును జయించి సుఖముండుము'' మనుచు వేఁడుకొనెను. మణికంధరుఁడు వాని ప్రార్థనమునువిని ''మహాత్మా! మీ ప్రభావమువలన నేను రాజుగ జన్మించినను శత్రువులను జయించుట మాత్రము కడు దుర్లభమైన కార్యము. కనుక ఇందులకు నే నొల్ల''నని విన్నవించెను. ''మణికంధరా! ఆ విచారము నీకేల? నీకు విజయమును చేకూర్చు నొక ధనుస్సును, నుత్తమ బాణములను, నొక

దివ్యమణిని నీకొసంగెదను. వానివలన నీవు సమస్తరాజ లోకమును జయించి సర్వసుఖము లనుభవించఁగల్గుదువు. నీవు జన్మించినవెంటనే యౌవనవంతుఁడవై యలరారఁ గల్గుదువు. ఆ సమయమున వానిని నీ కొసంగెదను. నామాట కాదనక యంగీకరింపుము.'' అని చెప్ప మణికంధరుఁ డిందుల కంగీకరించి యా ప్రయత్నమును విరమించినవాఁడై స్వభావ సిద్ధునకు నమస్కరించి వెడలిపోయెను.

మణికంధరుఁడు సిద్ధుని యాజ్ఞ ప్రకారము భూలోక మున నాదంపతులకు జనింపఁ గోరికకలవాఁడై యా పర్వతముమీఁదనే నివసించుచుండెను. ఈ శరీరము విడచిన గాని యాదంపతుల గర్భమున జనింప వీలుండదుగాన నెట్లు శరీరమును విడచుటయా యని కొంతతడ వాలోచించి తుదకుఁ గొండచరియనుండి పడుటకే నిశ్చయించుకొని యొకనాఁ డొరులకుఁ దెలియకుండ పర్వతశిఖర మెక్కి పడ సిద్ధముగానుండెను. ఇట్లుండ నెచ్చటనుండియో యొక పెద్ద మోఁతవినవచ్చెను. మణికంధరుఁ డా ధ్వనినివిని వెఱగంది నలుదిశలు పరికించుచుండ నొక యువతి పరుగిడుచువచ్చి యొకకత్తినిచ్చి "మహానుభావా! నా వెంటనంటివచ్చు దుష్ట రక్కసుని వధించి నన్నీ యాపదనుండి కాపాడవలసిన''దని చెప్పుచుండఁగనే యొకమూలనుండి బాణవర్షము కురియ నారంభించెను. "అమ్మా! యీ బాణవర్షమేమి? ఈ కత్తితో నేమిచేయుమందువు? నీ వెవ్వరిదానవు?'' అని మణికంధరుఁ డడుగ నామె గజగజ వణఁకుచు "అయ్యా! నేనభినవకౌముది

యను నచ్చరలేమను. మృగేంద్రవాహనను దర్శింప నాలయమునకు వెడలఁగా నట నొక క్రూరదానవుఁడు నన్ను బట్టుకొనుటకై వెన్నంటివచ్చుచున్నాఁడు. వాఁడే ఈ బాణ వర్షమును గురిపించుచుండెను. కనుక జాగుచేయక ఈ ఖడ్గ ముతో నా బాణవర్షము నాపి, యేదుపందిరూపమును ధరించి వచ్చుచున్న యా క్రూరరాక్షసుని సంహరించుము.'' అని ప్రార్థింప నామె నోదార్చి యా ఖడ్గముతో నా బాణ వర్షము నాపుటకు యత్నించుచుండగనే భయంకరరూప ముతో నా రక్కసుఁడు వచ్చుచుండెను. మణికంధరుఁడు వెంటనే వానిపై కతికి యా కత్తితోనే క్రూరదానవుని సంహరించెను. రక్కసుని జంపుతొందరలో బాణవర్షము నాపుటకు వీలుకానందున నందొక బాణము మణికంధరుని మర్మములు భేదింప వెంటనే యాతఁడును మరణించెను.

ఆ రీతి మరణించిన మణికంధరుఁడు స్వభావసిద్ధుని యాదేశానుసారము సుముఖాసత్తి గర్భమున జన్మించి సద్యోయౌవనుఁడై 'కళాపూర్ణుఁ'డను పేరుతో విరాజిల్లు చుండెను. సుముఖాసత్తి మణికంధరు లాబిడ్డ రూపసంపదను గాంచి యానందపరవశులై యుండిరి. ఆ సమయముననే స్వభావసిద్ధుఁడును వచ్చి తాను నుడివినరీతి బాణ, బాణాసన ములను, దివ్యమణిని నొసంగి వెడలిపోయెను. అంతటఁ గొలది దినముల కభినవకౌముదియు వచ్చి ఆతని సౌందర్యము గాంచి ముగ్ధురాలై ''మహారాజా! నే నభినవకౌముదియను నచ్చర కాంతను. తమ దర్శనమునకై వచ్చియున్నదాన'' ననుచు

వెనుక జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పి యటనే నిలచి యుండెను. అంతఁ గళాపూర్ణుఁ డామె సోయగమున కచ్చెరు వొంది యా లేమను గాంధర్వవిధితో వివాహామయ్యెను. అప్పటినుండియు నా యభినవకౌముది స్వర్గలోకమునకు వెడలక యిటనే నివసించి కళాపూర్ణునితో సమస్తసుఖముల ననుభవించుచుండెను.

౬

దేవ్యాలయమున మణికంధరునిచేఁ దల నఱుకఁబడిన కలభాషిణి పూర్వజన్మమున సరస్వతీదేవి పెంచిన రామ చిలుక. ఒకనాఁడు సరస్వతీబ్రహ్మలు ఏకాంతముననుండి రహస్యసంభాషణలు గావించుకొనుచుండిరి. ఆ చిలుకయు నా గృహముననే యుండుట కతన వారి సంభాషణములను విని, బ్రహ్మదేవునిసేవకై వచ్చిన రంభతోఁ జెప్పనారంభించెను. ఆ రీతిఁ జెప్పుచుండఁగా సరస్వతీదేవి విని కోపించి "ఓసీ! చిలుకా! నీవెట్టి రహస్యములనైన వెల్లడించుచుండుట యాగడమైనది. నాచేఁ బెంచఁబడిన నీవు నా రహస్యమునే వెల్లడించితివి గాన భూలోకమున వేశ్యకాంతవై జన్మించి యనేక కష్టముల నొందెదవు గాక" అని శపించెను. బ్రహ్మ యా ఘోరశాపమును విని జాలిఁజెంది "సరస్వతీ! నీకింతటి కోపమేల?" అని యడిగెను. "నాథా! యీ చిలుక దుండగములను గంటివా? మన మేకాంతమున ముచ్చటించుకొనిన రహస్యము నీ చిలుక రంభతోఁ జెప్పినది. ఇఁక కోపపడక యేమిచేయుమందు"వనుచు సరస్వతి సమాధానము చెప్పెను.

"అయ్యో! యీ జ్ఞానము లేని జంతువునా, జ్ఞానముగల నీవు శపించుట! ఔరా! యెంతటి భయంకర శాప మొసంగి యుంటివి? ఇట్టి క్రూరకార్యము తగునా?" యనుచు జిలుకపై జాలిగొని "శుకరాజమా! విూ యమ్మ యిచ్చిన శాపము కాదన నేరికిని వీలుకాదు. తర్వాతి జన్మలో మదాశయుఁడను రాజునకుఁ బుత్రికవై జనించి మధురలాలసయను పేరుతో వర్ధిల్లుచుఁ గళాపూర్ణునకు భార్యవై సమస్తభోగముల ననుభవించుచుఁ బరమపతివ్రతవై సౌగత్త కెక్కఁగలవు" అని యోదార్చి వెడలిపోయెను.

ఆ సరస్వతీదేవి శాపమువలన రామచిలుక భూలోకమున ద్వారకానగరమందు వేశ్యాకుటుంబమున జన్మించి కలభాషిణియను పేరుతోఁ బెరిగి యామెయే మణికంధరునిచేఁ దల నఱుకఁబడినపిదప బ్రహ్మదేవుఁడనుగ్రహించినవిధముగా మదాశయుఁ డను రాజునకు రూపానుభూతియందు జన్మించెను. ఆ దంపతు లా బిడ్డకు మధురలాలసయని పేరిడి యల్లారుముద్దుగఁ బెంచుచుండిరి. ఆ బాలిక దినదినాభివృద్ధి నొందుచు బాల్యమున గురూపదేశము లేకయే సమస్త శాస్త్రములను, గాంధర్వవిద్యను, కావ్యశిల్పమును నేర్చి యౌవనవతియయ్యెను.

మదాశయుఁడు పరాక్రమవంతుఁడై దేశములన్నియు జయించి కాసారపురమేలుచున్న కళాపూర్ణునిమీఁదకుదాడి వెడలఁగా నాతఁడు మదాశయు నోడించెను. అప్పుడు మదాశయుఁడు ప్రార్థింపఁగా జాలిఁదలఁచి యాతని రాజ్య

మాతని కిచ్చెను. అప్పటినుండి మదాశయుఁడును, రూపాను భూతియుఁ దమరాజ్యమునకు వెడలక కళాపూర్ణునే సేవించు చుండిరి. ఇచ్చటనున్న పుడేవారికి మధురలాలస జన్మించినది. కళాపూర్ణుఁడు, తనకు స్వభావసిద్ధుఁ డిచ్చిన మణిని దారము నకుఁ గ్రుచ్చి బహుమానముగా నా బాలిక మెడయందు వేసెను. ఆ మణి సోకినంతనే యామెకుఁ బూర్వ జన్మస్మృతి కలిగి యన్నివిషయములు చెప్పుచుండెడిది. ఈ విధముగా నుండ మదాశయునకును, కళాపూర్ణునకును మనస్పర్థ లుప యింప నాతఁడు తన భార్యాబిడ్డలతోఁ దిరిగి క్రముకకంఠో త్తరపురమునకే వెడలి యందే నివసించుచుండెను.

మధురలాలస యౌవనవతి యైనప్పటినుండియుఁ గళాపూర్ణుని శౌర్యసాహసాదులు, రూపసౌందర్యాదులును వినియుండుటచే నాతనినే వివాహమాడ నిశ్చయించి దినములు గడచినకొలది ప్రేమ యధికముకాఁగాఁ గృశింప నారం భించెను. తల్లిదండ్రులు లామె నెంతగ నోదార్చినను బ్రయో జనము లేకయుండెను. బిడ్డ మనోవిచార మేమియో తెలియఁ జాలక యామె చెలికత్తియలంబిల్చి మధురలాలసయొక్క దుఃఖకారణమెద్దియని ప్రశ్నించిరి. వారు కళాపూర్ణుని యందుఁగల మక్కువయే యామె కృశత్వమునకుఁ గారణ మని చెప్పిరి. ఆ సంగతిని వారెఱిగి యీబిడ్డకోర్కెఁదీర్చుట యెట్లాయని తహతహపడ నారంభించిరి.

ఒకనాఁడు కళాపూర్ణుఁడు డేగలవేఁటకై యరణ్య మునకువెళ్ళి డేగలనుగొట్ట నారంభించెను. అందొక డేగ

బీడిఁజెంది మధురలాలసయున్న యుద్యానవనమునఁ బ్రవేశించెను. రాజును దానిని వెన్నంటి యా యుపవనమును జొచ్చి యెచట వెదకినను నాడేగ కన్పింపకపోయెను. దానిపై నిరాశఁజెంది తిరిగి వచ్చుచుండఁగా నొక పూఁబొదరింటి యందుఁ దామరతూళ్ల దారములతో నిర్మింపఁబడిన శయ్య యందుఁ బరుండి విరహవేదనపడుచున్న యొక సుందరాంగిని జూచి యామెసౌందర్యమున కచ్చెరువంది. ఱెప్పవాల్పక చూచుచుఁ గొంతవడి యటనే నిల్చెను. మధురలాలసయు నామనోహరాకారునిఁగాంచి యాతఁడే కళాపూర్ణుఁడుగ నిశ్చయించుకొని కనుల తనివిదీరఁ జూచుచుండెను. ఈ రీతి వారిరువురును బరస్పరాలోకనములచే నొండొరులను సత్కరించుకొనిరేకాని వాక్కులచే సత్కరించుకొనఁజాలకపోయిరి. ఇంతలోఁ బరివారము తనను వెదకుచు వచ్చుచుండ రాజకీశస్ట్రముమీఁద మనసు మరల్చుకొని మెలమెల్లగా వెడలి తన పరివారముతోఁ గలిసి యా నాఁటికి వేటఁ జాలించి తన పురమునకు వెళ్లెను.

మధురలాలస రాజు వెడలుటఁ గాంచి యేమిచేయను దోఁపక మిగుల వెతఁగుందుచు "ఔరా! ఆ మనోహరుని దర్శించినపుడే యేలముచ్చటింపకపోతినా" యని వగచుచు మనోవేదనయధికముకాఁగా నంచేపొరలుచుండెను. చెలికత్తెయలు వచ్చి యామెయవస్థఁగాంచి యెంతయో యోదార్చ నొకింత ప్రసన్నురాలై తాను గాంచిన మనోహరు విషయ

మును వివరముగాఁ జెప్పెను. వారును గళాపూర్ణునితోటి సమాగమమున కుపాయము వెదకుచునుండిరి.

కళాపూర్ణుఁడు తన నగరమును బ్రవేశించినప్పటి నుండియు నెవరితో మాటలాడక, రాచకార్యములను విచారింపక నిద్రాహారములను వదలి చింతాక్రాంతుఁడై యుండెను. ఇట్లాదినమంతయు నెట్లోగడపి వేఁగినపిదపఁ గాలకృత్యములం దీర్చుకొని యేకాంతగృహముం జేరి తన ప్రియవయస్యుని బిలిపించుకొని యాతనితో నిట్లు ముచ్చటింప నారంభించెను.

కళా:—వేడుక చెలికాఁడా! మొన్న వేగల వేటకై వెళ్ళినప్పుడు క్రముకకంఠోత్తరపురమునకు సమీపముననున్న ప్రమదోద్యానవనమున నొక సుందరాంగిని జూచితిని.

చెలి:—మహారాజా! తమ కెప్పుడును సుందరాంగులు కనఁబడుచునే యుందురు. నాకు మోదకములయం దిష్టమున్నట్లే నీకు సుందరాంగులయం దిష్టముండును. అందుకనియా యీరీతి విచారముతో నుండుట?

రాజు:—నీ యెగతాళిమాటల కేమికాని యామె సౌందర్యము వర్ణనాతీతము సుమా! ఆమె యందమున రతిదేవినిగూడ నతిశయించియున్నది. ఆమె యెవ్వరో తెలిసికొని వచ్చి నా సంతాపమును దీర్పుము.

చెలి:—స్త్రీలు కనఁబడినంతనే రాజులకు విరహతాపమతిశయించుచుండును. ఇందుఁ గ్రొత్తయేమి?

రాజు:—చెలికాఁడా! స్త్రీలను జూచినంతమాత్ర మున నే నేను ప్రేమించువాఁడ నేనా? ఆ యువతి రూపలావణ్యాదులం గాంచి ముగ్ధుఁడనై తిని. కాదనుకొనినను మనము నటులకున్నది. ఇట్టి విషయములను గనుగొనుటలో నీ వతిసమర్థుఁడవు కదా? ఏదీ చూతము, నీ నైపుణ్యమంతటిని జూపి యామె యెవ్వరో తెలిసికొని రమ్ము.

చెలి:—తెలిసికొనివచ్చుట కెచ్చటికి వెళ్ళవలెను? ఆమె నీ మనస్సులోనే యున్నది కదా? అడిగి తెలిసికొనక పోతివా?

రాజు:—ఎప్పుడును నిట్టి హేళనతోనే కాలముఁగడపి నన్ను బాధింపక వెంటనే యీ వృత్తాంత మారసిరమ్ము.

చెలి:—ప్రియవయస్యా! ఆ సుందరాంగి యెవరో నాకు బాగుగఁ దెలియును. చెప్పెద నాలింపుము. ఆ సుదతి సింహాదరణమునకుఁ బాత్రుఁడై క్రమకకంఠోత్తరపురము నేలు మదాశయుఁడనురాజుకుమార్తె. మధురలాలస యను పేరుకలది. ఆమెను బాల్యమున నీవు చూచియే యుంటివి. ఆమెయుఁ జిన్ననాటినుండి మీగుణగణాదులను విని మిమ్ములనే వివాహమాడఁదలఁచియున్నది. మీరు కన్పించినప్పటి నుండియు విరహానలమునకు గురియై యామె బాధపడుచున్నది. ఆమె బాధను జూడఁజాలక యింతకుముందుగనే యామె చెలికత్తియలు నా కడకు వచ్చి సర్వముఁ జెప్పియున్నారు. వయస్యా! మీకింతకన్నఁ గావలసిన దేమున్నది? ఇఁక మీపొట్టె పిటిగి నేతిలోఁ బడినట్లే.

రాజు:—రొట్టెవిఱిగి నేతిలోఁ బడినంతమాత్రమునఁ బ్రయోజనమేమి? అది యనుభవమునకు వచ్చినపుడు గదా దాని ప్రయోజనము?

చెలి:—రాజులు తలఁచిన ననుభవమునకు రాక పోవునా? దీనికింత సందియమేల?

రాజు:—చెలికాఁడా! అంతయు నటుండనిమ్ము. ఆమెను బరిణయమాడుట కభినవకౌముది యంగీకరించునా?

చెలి:—ఆ తల్లి మిగుల సుగుణవతి. ఒరులకష్టమును జూచి సహింపఁజాలదు. ఇఁక మీరీరీతిఁ గష్టపడుచున్నా నామె యెట్లు సహించఁగలదు? మీరు మీ మంత్రులద్వారా యీ వృత్తాంతమును దెల్పితిరేని తప్పక యంగీకరించును.

రాజు:—మంచి యుపాయము చెప్పితివి. అట్లే చేయుదును.

అని చెప్పి యాతనిని బంపివైచి వెంటనే మంత్రులం బిలిపించి వారికీ వృత్తాంతమును వినిపించి, అభినవకౌముది యంగీకారమును బడసివచ్చుటకై వారిని బంపెను.

మంత్రులు వెంటనే బయలుదేఱి అభినవకౌముది యుండు భవనమునకు వెళ్ళగా నామె వారికి నమస్కరించి యుచితాసనములఁ గూర్చుండఁజేసి "మంత్రిపుంగవులారా! మీరు వచ్చిన కారణమెద్దియో తెల్పుఁ"డని యడిగెను. "మహారాణీ! మన మహారాజుగారు తమకొక విషయము విన్నవింపఁబంపినారు. దానిం జెప్పెద మాలింపుఁడు. క్రముక కంఠోత్తరపురమును బాలించు మహాశయుఁడను రాజునకు

మధురలాలసయను నొకపుత్రిక కలదు. రాజుగారు వేటకై వెడలి యుద్యానవనములోనున్న యా కన్యనుగాంచి మోహించియున్నారు. ఆమెయు కళాపూర్ణుని రూపరేఖా విలాసములకుఁ జొక్కి యాతనియందే ప్రేమగలదియై యున్నది. ఆమెను వివాహమాడుటకై మీ యంగీకార మును గోరుచు మమ్ములను మీకడ కంపినారు. కనుక తమ సమ్మతిని దెలుపఁ బ్రార్థించుచున్నార''మని విన్న వించిరి. అపు డామె''మహామంత్రులారా! నేనొరులమనస్సు కష్టపెట్టుదాననుగాను. నా భర్త కభిమతమగు రీతిఁ బ్రవ ర్తించుటయే నాకు సమ్మతము. వా రీ విషయములో నన్నింతగఁ గోరవలెనా? అవసరమైన నేనే యందుకు వలయు ప్రయత్నమంతయుఁ జేయుదును. కనుక తాము వెడలి నా యంగీకారమును నా నాథున కెఱిగింపవేఁడుచున్న దాన'' అని చెప్పి వారిని సబహుమానముగఁ బంపెను.

వారు రాణిగారి కోమలహృదయమునకు మెచ్చు కొనుచు రాజగృహమునకేగి అత్యాతురతతో నెదురుచూచు చున్న రాజును దర్శించి ''మహారాజా! రాణిగారిహృదయము మిగుల మృదువైనది సుమా!'' మే మివ్వార్త వినిపించు నప్పటికి సంతసముతో 'మంత్రులారా! ప్రియవయస్యుని సంతోషమే నా సంతోషము. అంతకన్న నాకుఁ గావలసిన దేమున్నది? వా రా సుదతిని వివాహమాడి సుఖించుటకు నేనెంతయు సమ్మతించుచున్న దాన. అవసరమైన నేనే యందు లకువలయు ప్రయత్నమంతయు జేయుదాన' నని పలు

మమ్ముల‌ను సబహుమానముగాఁ బంపిన'' దని విన్నవించిరి. కళాపూర్ణుఁడును నామె గుణమునకు మెచ్చుకొనుచు మహా దానందము నొందియుండెను. మంత్రులును రాజానుమతిం బడసి తమ గృహములకు వెడలిరి.

అంత మరునాఁడు కళాపూర్ణుఁడు జ్యోతిష్కుల రావించి ప్రయాణమునకు ముహూర్తమడుగ వా ''రీనాఁడే యుత్తమముగనున్న'' దని విన్నవించిరి. రాజు వారిని వస్త్ర మాల్యాదులచే బహూకరించి, మంత్రులఁ బిలిపించి ''ఆర్యు లారా! యీ నాఁడే ప్రయాణమున కుత్తమమని జ్యోతి ష్కులు సెలవిచ్చియున్నారు. మీరు క్రముక కంఠోత్తరపుర మునకు వెడలి మదాశయుని దర్శించి నాకై కన్యక నర్థించి రండు. మీరు మహాప్రాజ్ఞులరు. అచ్చటఁ బలుకవలసిన విధము తమకు తేటుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ఆతఁడంగీకరించె నేని యచటనే సుముహూర్తమును గూడ నిశ్చయింపుఁడు. ఈ జోతిష్కులుకూడ మీతో వత్తురు. శీఘ్రముగా వెడలి కార్యమును సఫలము చేసికొని రావలసిన''దని యాజ్ఞాపించి పంపెను.

అంతట మంత్రులు జ్యోతిష్కులతోఁగూడ బయలు వెడలి మదాశయమహారాజుం దర్శించి తమ సెటిగింపఁగా వినయవిధేయతలతో వారిని సగౌరవముగా బహూకరించి కూర్చుండఁజేసి వచ్చిన కారణము తెల్పుఁడని వేఁడుకొనెను ''ఆర్యా! మేముకళాపూర్ణమహారాజునకుమీకుమార్తె నిచ్చి వివాహముచేయ మిమ్ముల నర్థింపవచ్చితిమి''అని మంత్రులు

బదులు చెప్పిరి. వారి మాట వినునప్పటికి మదాశయుఁడు మహదానంద మొంది, "పూజ్యులారా! మీ మహారాజునకు నాయందిట్టిదయ కలుగుటకెంతయు సంతసమగుచున్నది. వారి యాజ్ఞకు నేనెప్పుడును బద్ధుఁడనై యుండువాఁడ"ననెను. అంత రూపానుభూతి. మధురలాలసలను బిలిపించి యీ సంతోష వార జెప్పునప్పటికి వారును పరమానంద మొందిరి. జ్యోతిష్కులు సుముహూర్తము నిర్ణయించి "నేఁటి కై దవదినము గ్రహసంపద కలిగియున్న" దని చెప్పి లగ్నపత్రిక వ్రాసి యీయ మదాశయుఁడు సంతోషముతో దానిని గ్రహించి వారిని వస్త్రాభరణాదులతో సత్కరించెను. వారు మదాశయుని యనుమతింబడసి కాసారపురమునకు వెడలిరి.

కళాపూర్ణుఁడు వారి రాక కెదురుచూచుచుండ మంత్రులు రాజును దర్శించి యీ శుభోదంతమును జెప్పి, మదాశయుని వినయవిధేయతలను వాకొనిరి. కళాపూర్ణుఁడు కార్యము సఫలమైనందుల కెంతయు సంతసించి వివాహ ప్రయత్నములు చేయ మంత్రుల కాజ్ఞాపించెను. పిదప అభినవకౌముదివచ్చి రాజునకు నమస్కరింప నాతఁడు జరిగిన దంతయుఁ జెప్పెను. ఆమెయు సంతసమంది కార్యభారమును దానవహించి సుముహూర్తమునాఁటికి సర్వప్రయత్నములు సిద్ధము చేయించెను.

అంతట నా శుభదినమునకు మంత్రిసామంతాదులతోను, బంధుమిత్రాదులతోను, దాసదాసీజనముతోను బయలుదేఱి క్రముకకంఠోత్తరపురముం జేరి మదాశయునిచే

సత్కరింపఁబడి కళాపూర్ణుఁడు మధురలాలసను మహావైభవముతో నగ్నిసాక్షికముగా వివాహ మాడెను. పిదప మామగారొసంగిన కట్నములంగైకొని మదాలసతోఁగూడఁ గాసారపురమునకువచ్చి బంధుమిత్రాదుల నుచితరీతి సత్కరించి యెల్లర నంపి, అభినవకౌముదీ మధురలాలసలయందు సమానాదరానురాగములుఁకలవాఁడై దక్షిణనాయకుఁడు నా వాసిఁ గాంచుచుఁ బ్రజానురంజకముగా రాజ్యపాలనముఁ గావించి సమస్తసుఖము లనుభవించెను.

నేను – యికమీదపొరబడను – ఎరుగవెబాలా ॥సుం॥
కనులకన్నీరు గార్చెదవేల ।
ఇన – గంటిపున్నయదాసు – కడతేర్చుబాలా ॥సుం॥
పాపమీకీతి వెదజెందుకేల ।
పాటి – బండ్ల వీరయగురుని – భజియించుబాలా ॥సుం॥
చేతులార జేసికొంటివేల ।
తిరిగి – సేవించువీరోజి – శ్రీ గురునిబాలా ॥సుం॥

25 శంకరాభరణరాగము – అటతాలము

మాయసంసారమునుదాటు ఉ – పాయమేమిర తమ్ముడా
ఏయుపాయముచేతనో నా – కేమిదెలియునె అక్కరో ॥మా॥
తెలియకుండిన జన్మమెత్తిన – ఫలమదేమిరతమ్ముడా ।
ఫలమొగిలమోరెండుదెలియక, బ్రతుకుచుంటినెఅక్కరో॥ మా
కుక్కనక్కలుబ్రతుకలేదా – యెక్కువేమిరతమ్ముడా ।
తక్కువెక్కువలేమిటో అవి – నొక్కిచెప్పవెఅక్కరో ॥మా॥
తిండినిద్రలు భయరతులు ఒక – తీరెగదరా తమ్ముడా ।
ఉండినవి యీనాల్గు అందరి – కొక్కతీరుగ అక్కరో ॥మా॥
జ్ఞానసంపాదనము మానవ – జన్మకెక్కువ తమ్ముడా ।
జ్ఞానమనగానేమిటో నా – కానతివ్వవె అక్కరో ॥మా॥
రాకపోకలులేక జన్మము – రద్దుసేయుటతమ్ముడా ।
రాకపోకలులేని మర్మము – నాకుదెల్పవెఅక్కరో ॥మా॥
తననుతాగుర్తించి మోక్ష – స్థానమందుట తమ్ముడా ।
తననుతాగుర్తించగల సా – ధనమదేమో అక్కరో ॥మా॥
శుద్ధమైనబుద్ధియనెడి – అద్దమేగదతమ్ముడా ।
బుద్ధిశుద్ధముజేయగల్గిన – పద్ధతేమేఅక్కరో ॥మా॥

మదములేనిమిది అణచివేసే-మార్గమరయరతమ్ముడా ।
మదపుటేనుగగుంపులవియెటు-మగలిపోవునె అక్కారో ॥మా॥
వ్యసనముల నేడింటిగూల్చే-విషయమెరుగర తమ్ముడా ।
అసదృశంబగు జలధులవినా-కలవిగావే అక్కారో ॥మా॥
అరుగురుశత్రువులబట్టి-హతముజేయరతమ్ముడా ।
ఘోరరాక్షసబృందమదినే-గొట్టజాలనె అక్కారో ॥మా॥
శాంతులైదిటి నణచివేసే-పద్ధతెరుగర తమ్ముడా ।
వింతదూసర తీగెలవి నా-కంతుదెలియవె అక్కారో ॥మా॥
దుఃఖములనాల్గింటిగూల్చె-త్రోవదెలియరతమ్ముడా ।
దుఃఖములగూర్చుటకునాకెటు-త్రోవదొరుకునెఅక్కరో॥మా॥
ఈషణంబులుమూడుద్రుంచే-యిరువుదెలియరా తమ్ముడా
ఈషణంబులు ద్రుంచుటకు నే-నెంతవాడనె అక్కారో ॥మా॥
ఎన్నిజెప్పిన తెలియదంటివి-ఏమిసేయుదు తమ్ముడా ।
ఉన్నవాస్తవమేమిదాయక-విన్నవించితి అక్కారో ॥మా॥
నీదుప్రారబ్ధమునకునే-నేమిసేయుదు తమ్ముడా ।
వదిజేసిన నీదెభారము-ఆదరించవె అక్కారో ॥మా॥
అచలపూర్ణ సుబోధయిదిగో-అనుభవించర తమ్ముడా ।
వచనరచనల కందదది నా-వశముగాదె అక్కారో ॥మా॥
సారమౌ అమనస్కమిదిగో-ఆరగించర తమ్ముడా ।
తారుమారుగనున్నదది నా - తరముగాదే అక్కారో ॥మా॥
అలరుసాంఖ్యవిచారమిదిగో-అందుకొనరా తమ్ముడా ।
పలురకంబుల భావమదినా-కలవిగాదే అక్కారో ॥మా॥
తారకామృత సారమిదిగో-జూరుకొనరా తమ్ముడా ।
దారిడొంకలులేనిదదినా-తరముగాదె అక్కారో ॥మా॥

శోరిసద్గురు నాశ్రయించితే దాటిపోదుకును తమ్ముడా ।
ఏదినాకటువంటిగురువులు-యెటుకసరచవె అక్కరో ॥మా॥
ధారుణినియివగంటిపున్నయ-దాసునడుగర తమ్ముడా ।
నోగుపాయిలేని నేనెటు - వారినడుగుదు అక్కరో ॥మా॥
వీరగురుని కటాక్షముండిన-వివరమబ్బును తమ్ముడా ।
భారముంచి భజించెదనునా-ప్రాప్తమాపయి అక్కరో॥మా॥

26 సావేరిరాగము - అటతాళము

ఇదియేమి గొప్పతనమండీ !
మదిని-సదిలముగ యోచించి-బదులు జెప్పండీ ॥ఇ॥
బదులుజెప్పెదమని - ఎదుగుబాదుగుగ దెల్పి ।
అదరించి బెదరించి - వదరకండీ ।
పదిమంది పెద్దలు - భళిరెసెబావని ।
మదిసంతసింపంగ - మాటలాడండీ ॥ఇ॥
పచ్చివేరుసెనగ - పప్పుభక్షించితే ।
వచ్చేలాభంబేమొ - నచ్చజెప్పండీ ।
హెచ్చుగ పొలములలో - జొచ్చితెగదిని తోక ।
కచ్చునక్కలకెల్ల - కుదిరినదాబుద్ధి॥ఇ॥
చప్పిడిదిగ మ్రింగి - ఉప్పుగారముసులుసు ।
తప్పింపఫలమేమొ - చెప్పరండీ ;
ఉప్పుగారముపులుసు - ఎప్పుడెరుగని అడవి ।
దుప్పులకు కడతేరే - త్రోవదారికినదా ॥ఇ॥
తెల్లపంచదార - నల్లబర్రెపాలు ।
కొల్లగ మ్రింగితే - గుణమేమండీ ।
నల్లగండుచీమ - బొల్లిదున్నకుర్ర ।

మళ్ళిజన్మలు లేని – మార్గము జూసినవా ॥ఇ॥
అన్నంబువర్జించి – అరటిపండ్లుదింటె ।
ఉన్నలాభంబేమొ – ఉపమజెప్పండీ ।
ఎన్నిపండ్లయినను – యెగురవేసిమ్రింగి ।
తన్నుకొనెకోతులకు – తరియింపగలదా ॥ఇ॥
ఆరోగ్యమంటెగని – యూరకుండురు ముక్తి ।
దారికంటే పెద్ద – లూరకొనరు ।
ఈరీతిమన పూర్వు – లెవరైనా జేసిరా ।
నేడుపుతోమనమే యివి – నేర్చుకొన్నామా ॥ఇ॥
భువిని శ్రీ యినగంటి – పున్నయదాసుడు ।
వివరించి తెల్పెడి – విధముజెప్పండీ ।
భవరహితుడౌ పాటి – బాడ్లవిరయగురుని ।
శివజీవైక్యంబెరిగే – స్థితినిగాంచండీ ॥ఇ॥

27 నాదనామక్రియరాగము - అటతాలము

నీవెవరవో నీకు నిజము తెలియక ముందే। దేవునిదర్శింతువటరా।
ఓ వెర్రిజీవుడా–సావధానంబుగా।భావించినినునీవుగనరా ॥నీ॥
జననమరణము లేని – మనసురూపము లేని ।
ఘనుడునీకెటుగానబడురా ।
నినునీవుగనుగొన్న–తనకు తానేవచ్చి ।
కనుపించుయిదినమ్ముకొనరా ॥నీ॥
శుకశౌనకవ్యాస–సూతవాల్మీకులే। ఇకటవికటంబైరిగదరా ।
తకతకలగకవికలదర్శ–నంబబ్బునా।తత్వంబుశోధించుకొనరా॥నీ
పరమాత్ముడున్నాడో–మరియు లేకున్నాడో ।
యెరుగనేయెరుగవుగదా ।

హరిహరాదీ పాపపుణ్యములు రెండెరుగని।అర్థంబువ్యర్థ మేగదరా॥సీ
నరజన్మమికనీకు-దొరుకునో దొరుకదో ।
త్వరజేసికొనిమేలుకొనరా ।
పరమగోప్యంబైన-పరమాత్మతత్వంబు ।
పరమహంసలవలనగనరా ॥సీ॥
భువిని శ్రీయినగంటి-వున్నయ్యదాసుని-వివరమడిగితే సికొనరా
వివరమడిగి తెలిసి-వీరగురుమహిమచే ।
భవహరునిదర్శించుకొనరా ॥సీ॥

28 కందార్థములు - పంచరత్నములు

1 నరులారవినుడివినుడీ।నరజన్మము లెత్తిమనమునారాయణుడౌ।
పరమాత్మునరయనేరక।పరిపరిదుఃఖములమునిగి బాధపడు టేలా
మోక్షముజెందేబాటగనమేల। హరిహరబ్రంహ్మేంద్ర-సురసిద్ధ
సాధ్యకి।న్నరయక్షగంధర్వ వరలకందగరాని । పరమపదమిది
తెలియుటకు మన ।తరముగాదిక గురునిజేరక ।శరణు శరణని-
గురునిసన్నిధి । మరుగుజొచ్చి తరించలేక । బాధపడు టేలా-
మోక్షముజెందే-బాటగనమేలా ॥

2 గురుడనగాబ్రంహ్మసుమీ। గురుడనగావిష్ణుమూర్తి-గురుడు
శివుండున్ ।గురుడు పరబ్రంహ్మము మరి ।గురునకు సాటెవరు
లేరు-గురినిల్పిచూడ । సామాన్యులు-యెరుగరీజాడ।పరమార్థ
మదియెంతో-పరమ రహస్యము।దొరుకదు కనలేని - నరులకు
నిజముగ। పరమపావనమైన సద్గురు ।కరుణకై పడిపంచగాచి ।
నిరతమునుగురుసేవజేసే।నరులకనుభవమానుసుమీ।గురినిల్పి
చూడ-సామాన్యులు-యెరుగరీజాడ॥

3. మనకంటె ముందు వారలు । చనిపోయిరి కోట్లకొలది-జనులుః ధరిత్రిన్ । మనయెదుటనెంద రెందరో । చనిపోవుచున్న మాట-సత్యమేగాదా । మనకునుచావు-నిత్యమేగాదా । కనుక నే కుక్క-న-క్కల చందమునమనము।తినితిరిగి నిద్రించి-దినములు గడుపక । మునుపు యెచ్చట నున్నవారమొ ॥ పుడమికెందుకు వచ్చినారమొ।యెనసిముందెటుబోవువారమొ । యెరుగకుండిన వ్యర్థ మాట । సత్యమేగాదా-మనకునుచావు-నిత్యమేగాదా॥

4. దేవుడు కనబడకుండెను । గావుననున్నాడో లేడో-కనుగొన వలెనా । దేవుడు లేకుండినచో । ఏవిధమున జగములెల్ల -సృష్టి గాబడెను । స్త్రీపురుషుల వ్యష్టిగాబడెను । దేవాది దేవుడో-దేవుడు నిర్గుణుడు । గావున కనబడడు - కర్మజీవులకెపుడు - ఏవిధంబున జూడవలెనో । యెటుల ధ్యానము జేయవలెనో । సావధానముగాగలదు గురు సార్వభౌముని మహిమచేత । సృష్టి గాబడెను-స్త్రీపురుషుల-వ్యష్టిగాబడెను॥

5. గురుసంప్రదాయకుండై -గురుపీఠాధ్యక్షుడైన-కోవిదవరుడౌ గురువరునిసమాజకీలక । మెరిగిన సద్భక్తులకును-యిక జన్మలేదు । అటుగాకున్న-నిదియులవిగాదు - వరలెడు శ్రీపాటి-బండ్ల వీరయ గురుని।చరణారవిందసం జనితామృతముగ్రోలి।ధరణిశ్రీయినగంటి పున్నయ । దాసుడొసగిన పంచరత్నము । తెరుక మరుపులులేని చెరగున - స్థిరముగా ముడివేసికొన్న। యిక జన్మలేదు_అటుగాకున్న - నిదియులవిగాదు॥

29. కందార్థములు - నవరత్నములు

1. జనులార మీరుదేవుని । గనజాలక లేడటంచు-కర్మకులో నై అనుమానించెద రేటికి। వినుడిక దెల్పెదను మీకు-విశదంబుగాను.

దేవునిజూడ-వివరింతునేను । కనకంబుతోజేయు-కంకెలుకాసులు
ఘనమైన ఒడ్డాణాల్ గాజులుగొలుసులు ।
మనమునను యోచించి పూర్వపు
కనకమునుమరచినవిధంబున । తనవిలాసంబౌప్రపంచము
గనుచుదేవునిమరచినారు । విశదంబుగాను-
దేవునిజూడ వివరింతునేను॥

2. ఏడీదేవుడుగన్పడ । డేడీచూపింపుడనిన-నెటుజూపనగున్
చూడదలంచినవారలు।గాఢంబౌయుక్తిచేత-గమనించవలెను
పరిశోధనము-గావించవలెను।చూడనేరకయున్న లేడేమొగానిఆ
జాడదెలిసితెయున్న - వాడుసర్వమునిండి ।
గూఢమైయున్నందునను యే
నాడుగూడ నిజస్వరూపము।చూడకయె గ్రహణంపుచంద్రుని
జూచిరాహువునెరిగినట్లు_గమనించవలెను॥
పరిశోధనము-గావించవలెను॥

3. తనకై తానెప్రపంచము।
జనియించినదేమొయనుచు - సకలవిధములన్
మనసారగయోచించిన।తనకైతావచ్చునట్టి-ధర్మంబులేదు
గారడివానిమర్మంబుగాదు ।
కనుగొన్న మన్నునీ-ళ్లునునిప్పుమారుతము
ఘనమాయాకాశము క్రమముగజనియించె ।
వినగనాకసమునగశబ్దం
బనియూనిశ్శబ్దబుబ్రహ్మం।బనియు వేదముదెల్పశబ్దము
తనకుతానైవచ్చునట్టి।ధర్మంబులేదు-గారడివాని-మర్మంబుగాదు

4. ఎన్నియుగంబులకైనను।కనులకగపడదదేమి-కారణమనినన్

కన్నులకగపడుసర్వము ।
సున్నగనశించుచుండు-చూచుచుండగనే
స్థిరమైనట్లుతోచుచుండగనే ।
ఎన్నడైనసుమలిన-మున్న అద్దమునందు
తిన్నగముఖకాంతి-దెలియశక్యంబౌనె।ఉన్నదుర్గుణజాలములువి
చ్ఛిన్నమైవైరాగ్యయుతమై।తిన్నైనసుబుద్ధివలన ప్ర
సన్నమౌ పరమాత్మరూపము ।
చూచుచుండగనే-స్థిరమైనట్లు-తోచుచుండగనే॥
5.ఎప్పుడు దేవుడుగలడని।చెప్పినవాక్యంబెగాక_చెప్పిరివిబుధుల్
ఎప్పుడొ ఏ వేళనో।తప్పక తానుండడనిరి-ధర్మబోధనచే
హాస్యాస్పదమౌ_కర్మసాధనచే। ఎప్పుడఖండమై-ఏకమైనిత్యమై
గొప్పకొంచములనక-గుణవిలక్షణుడగుచు ।
ఒప్పుచున్నపరాత్పరుని తా
మెప్పటికి గనలేక లేడని-చెప్పుచుండెడిమందమతులకు ।
తప్పకయె తానుండడనిరి ।
ధర్మబోధనచే-హాస్యాస్పదమౌ-కర్మసాధనచే॥
6. కనులకుగనపడుబాహ్యము।
గనినంతపరాత్పరుండు-గానంబడునా
కనబడదుజ్ఞానమనియెడి ఘనతగుసాధనము లేక-కల్లమాటలకు
అల్లిబిల్లి-పిల్లలాటలకు।మనసున వెలలేని-మంత్రాలు తంత్రాలు
గొణుగుచుయెదురుగ-గూర్చుండిచూచిన ।
అణగినవృత్తుల-యందు నూనెయు
పెనగిచెరకున పంచదారయు।మునిగిపాలను నెయ్యివచ్చునె
ముఖ్యమౌ సాధనము లేక।కల్లమాటలకు-అల్లిబిల్లి-పిల్లలాటలకు॥

7 దేవుడు లేడనిమీరలు।గావింపగబోవునట్టి-ఘనకార్యబున్
భావంబలరగ దెల్పిన।అవిధముసుజూచిఆర్యు-లానందించెదరు
కావలెనన్న-అభినందించెదరు।
ఏవిధంబుననైన-యీప్రపంచమునుండి
సావధానంబుగ-సాగిపోవుటకొరకే।జీవులందరు వేచియుండిరి
గావునను తరియించుటెట్లో।అ విధంబును జూపనేరక-
దేవుడే లేడనినయెవరె।
ట్లానందించెదరు-కావలెనన్న-అభినందించెదరు॥

8. కష్టమెు నిష్టురమెు మీయిష్టమెగానిందు దేవు-డే లేకున్న కొ
సృష్టికి మూలముజెప్పుడి।స్పష్టంబుగజెప్పలేరు-సందేహమేలా
పనిలేదా మీ కెందుకీ గోలా।
ఇష్టాగోష్టిగమీకై - యింకొక్క విధముగ
దృష్టాంతమొసగిసందేహంబుదీర్చెద।సృష్టితనకై తానెవచ్చె యి
కెవ్వడా దేవుండటన్నను।స్పష్టముగ వేదాంతశాస్త్రము
సకల జగము పరాత్పరుండనె।
సందేహమేలా-పనిలేదా మీ-కెందుకీగోలా॥

9. పరమాత్ముడు లేడనియెడి।కొరతనుదీర్చితిని గాన-గురుజన
హితులై।సురుచిరమతులై స్థిరముగ।తరియించెడి కవచమిదిగో-
ధరియించుకొనుడీ।పలుమారిదియే-స్మరియించుకొనుడీ।వరలెడు
శ్రీపాటి-బండ్ల వీరయగురుని।చరణారవింద సం-జనితామృతము
గ్రోలి। ధరణి శ్రీ యినగంటి వున్నయ। దాసు డనుభవమెరిగి
కూర్చిన। సరసమౌ నవరత్నమాల।దొరికెనని శృంగారముగను।
ధరియించుకొనుడి-పలుమారిదియే-స్మరియించుకొనుడీ॥

30. వరాళిరాగము-అటతాళము

రాజ యోగానంద భోగీ !
మోక్ష - రాజ్యాధికార సంతోషసంభోగీ ॥రా॥
వేద వేదాంతంబులో యీా ।
నీకు - విహితగురుబోధ సిద్ధాంతంబులోయీా ॥రా॥
మఠములు మందిరములోయీా ।
నీకు - మాయలంటని హృదయమందిరములోయీా ॥రా॥
కాషాయ వస్త్రంబులోయీా ।
నీకు - గాఢనిద్రను దెలిపే శస్త్రంబులోయీా ॥రా॥
వెలిబూది ధారణమోయీా ।
నీకు - వెలుగులను వెలిగించే కారణమోయీా ॥రా॥
రుద్రాక్ష మాలికలోయీా ।
నీకు - క్షుద్రవిషయములణచే మూలికలోయీా ॥రా॥
దండ కమండలములోయీా ।
నీకు - దండి సూర్యాగ్ని శశిమండలములోయీా ॥రా॥
యోగదండ విశేషమోయీా ।
నీకు - రోగములంటని గురుశేషమోయీా । ॥రా॥
మరిజింక చర్మంబులోయీా ।
నీకు - పరమార్థమునుదెల్పె మర్మంబులోయీా ॥రా॥
సిద్ధపద్మాసనము లోయీా ।
నీకు - బుద్ధి చెదరని ఘోర శాసనములోయీా ॥రా॥
పత్ర పుష్పాక్షతలోయీా ।
నీకు - పాపపుణ్యముల వివక్షతలోయీా ॥రా॥
కర్పూరాగరుగంధమోయీా ।

నీకు - కామక్రోధలోభ నిర్బంధమోయీ ॥రా॥
ధూపదీపాంబరములోయీ ।
నీకు - ఓపికగల నిరాడంబరములోయీ ॥రా॥
నారికేళ ఫలంబులోయీ ।
నీకు - కోరికలీడేరే సఫలంబులోయీ
తాంబూల దక్షిణలోయీ ।
నీకు - ధైర్యసాహసశాంత రక్షణలోయీ ॥రా॥
నిత్యనివేదనలోయీ । నీకు-సత్యజ్ఞానాంతసాధనలోయీ ॥రా॥
మంత్రపుష్ప నియోగమోయీ ।
నీకు - మన్మథబాధా పరిత్యాగమోయీ ॥రా॥
హారతీ మంగళములోయీ ।
నీకు - అండపిండాజాండాద్యంగుళములోయీ ॥రా॥
ఘంటాపాత్రోద్ధరణలోయీ ।
నీకు - ఒంటరిగ చరియించే ఆచరణలోయీ ॥రా॥
తీర్థప్రసాదంబులోయీ ।
నీకు - సార్థకమైన గురుపాదంబులోయీ ॥రా॥
పంచాక్షరీమంత్రమోయీ ।
నీకు - సంచితకర్మభంజన యంత్రమోయీ । ॥రా॥
అష్టాక్షరీ జపములోయీ ।
నీకు - కష్టసుఖములకోర్వగల ఉపములోయీ ॥రా॥
హంసరహస్యార్థమోయీ ।
నీకు - సంసారబంధ సంహారార్థమోయీ ॥రా॥
ఖేచరభూచరములోయీ ।
నీకు - సూచకవాచామగోచరములోయీ ॥రా॥

షణ్ముఖమధ్యంబులో యీ ।
నీకు - సచ్చిదానందసారధ్యంబులో యీ ॥రా॥
శాంభవీచిన్ముద్రలో యీ ।
నీకు - శంభువిష్ణు బ్రహ్మాస్తవనిద్రలో యీ ॥రా॥
భూమిమధ్యస్థలవాసమో యీ ।
నీకు - పూర్వకర్మ విమోచనాభాసమో యీ ॥రా॥
దశవిధనాదంబులో యీ ।
నీకు - తత్వశోధక తర్కవాదంబులో యీ ॥రా॥
నాదబిందుకళలో యీ ।
నీకు వాదభేదములేని సాధుకళలో యీ ॥రా॥
కోటిసూర్యవిలాసమో యీ ।
నీకు సాటిలేని జితేంద్రియాభ్యాసమో యీ ॥రా॥
ప్రాణాయామ విధానమో యీ ।
నీకు - బ్రహ్మసాక్షాత్కార ప్రజ్ఞానమో యీ ॥రా॥
కుండలీగమనంబులో యీ ।
నీకు - ఎండమావులభ్రాంతి శమనంబులో యీ ॥రా॥
లంబికాబంధనములో యీ ।
నీకు - అంబరాంతర్గతస్యందనములో యీ ।రా॥
పూరక రేచకములో యీ ।
నీకు - మేరుగిరిసంచార శోచకములో యీ ॥రా॥
లోవెలికుంభకములో యీ ।
నీకు - లోకాతీతసుదర్శనాంబకములో యీ ॥రా॥
ఇడాపింగళదంద్వమో యీ ।
నీకు - ఇహచింతవిడుశాశ్వతానందమో యీ ॥రా॥

అలరుసుషుమ్న బిలమోయీ ।
నీకు - కలమెలుకువలు లేని జ్ఞానబలమోయీ ॥రా॥
షట్చక్ర వివరంబులోయీ ।
నీకు - సకలభూత దయార్ద్ర సారంబులోయీ ॥రా॥
కమలాంతరాక్షరములోయీ ।
నీకు జ్ఞానవిజ్ఞానక్షరాక్షరములోయీ ॥రా॥
అంతరకర్ణికలోయీ ।
నీకు - అచలబ్రహ్మధ్యాన చూర్ణికలోయీ ॥రా॥
ఘనసహస్రారాంతమోయీ ।
నీకు - అనుమానరహిత నిశ్చలస్వాంతమోయీ ॥రా॥
ఛాయాపురుషవిధానమోయీ ।
నీకు చావుపుట్టుక లెరిగే సుజ్ఞానమోయీ ॥రా॥
స్వరశాస్త్రసంబంధమోయీ।
నీకు - సకలంబుగుర్తెరిగె అనుబంధమోయీ ॥రా॥
పంచభూత విభాగమోయీ ।
నీకు - ప్రారబ్ధకర్మనాశనభోగమోయీ ॥రా॥
లింగాంగస్థానంబులోయీ ।
నీకు - సంగవర్జిత పరధ్యానంబులోయీ ॥రా॥
శక్తిముక్తి బ్రహ్మలోయీ ।
నీకు - సర్వసమానజీవ బ్రహ్మలోయీ ॥రా॥
త్రిపుటీరహస్యార్థమోయీ ।
నీకు - కపటనాటక సూత్రగ్రాహ్యార్థమోయీ ॥రా॥
పరమహావాక్యఫలమోయీ ।
నీకు - ఎరుక మరుపులు లేని అమృతజలమోయీ ॥రా॥

వాచ్యలక్ష్యాంతరములోయీ ।
నీకు – వరసమాధికి నిరభ్యంతరములోయీ ॥రా॥
పండువెన్నెల బయలోయీ ।
నీకు – బయలులో బయలెరిగే బట్టబయలోయీ ॥రా॥
పరిపూర్ణమైన బయలోయీ ।
నీకు – మరలతిరిగిరాని మంచిహాయిలోయీ ॥రా॥
ఘనయోగనిష్టారతుడోయీ ।
నీకు – ఇనగంటి పున్నయ్యదాసుహితుడోయీ ॥రా॥
పరతత్వదేశవిభుడోయీ ।
నీకు – పాటిబండ్ల వీరగురుడే ప్రభుడోయీ ॥రా॥
దూరముజూచుకొనవోయీ ।
నీకు – పీకోజిబుపిసాక్షి దాచుకొనవోయీ ॥రా॥
శిష్యులు తరించుటలోయీ ।
నీకు – శేషగురుమంత్రము స్మరించుటలోయీ ॥రా॥
గురువులు చరించుటలోయీ ।
నీకు – వరలక్ష్మణార్య నర్చించుటలోయీ ॥రా॥
ఏబదియేడింతవరకోయీ ।
నీకు – ఇలరంగరాజగురుడెంతవరకోయీ ॥రా॥
ఆనందమానందమోయీ ।
నీకు – ఆనందోపనిషద్బ్రహ్మానందమోయీ ॥రా॥

31. కాంభోజిరాగము - అటతాళము-కృతి

కనుగొంటిని-శ్రీవీరగురుని । మనసారనా-కనులకరువుదీర ॥క॥
జననమరణములను-తొలగద్రోసి మోక్ష ।
ధనమొసంగుపూర్ణ-తత్వవేదవిదుని ॥క॥

కోటిసూర్య కాం-తులనుమించిన।వాటమైన-సహస్రార వీధిన
సూటిగా యినగంటి-పున్నయదాసునేలే ।
పాటిబండ్ల వంశ-వార్నిధిచంద్రుని ॥౮॥

32. శ్రీరాగము - అటతాళము

ఓచెలియ నాగురుడు - ఉపదేశమిడెనే
ఉపదేశమిడినన్ను - జపియించుమనెనే
జపియించిపరమాత్మ - జాడగనుమనెనే
జాడగని ఐక్యమై - సాగిపొమ్మనెనే
సాగియిక జన్మలకు - రాగూడదనెనే
రాగూడదనేమాట - రాద్ధాంతమనెనే
రాద్ధాంతమద్వైత - సిద్ధాంతమనెనే
సిద్ధాంతభావార్థ - సిద్ధిగనుమనెనే
ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మయని - పలుకుకొమ్మనెనే
పలుకుకొమ్మనెనేనను - కులుకుకొమ్మనెనే
అహంబ్రహ్మాస్మియని - అరచుకొమ్మనెనే
అరచుకొమ్మనెనేనను - తరచుకొమ్మనెనే
తత్వమసియనుమాట - దాచుకొమ్మనెనే
దాచుకొమ్మనెనేనను - జూచుకొమ్మనెనే
అయమాత్మాబ్రహ్మయని - ఆడుకొమ్మనెనే
ఆడుకొమ్మనెనేనను - పాడుకొమ్మనెనే
నామరూపక్రియా - నటనలేదనెనే
నియమనిష్ఠలుమొదలె - నిర్మాలమనెనే
ఏమేమొఅనెనే యిం - కేమేమోయనెనే
నీమాటనామాట - నిజములేదనెనే

ఎరుక మరుపులు రెండు - యేమిలేవనెనే
పరిపూర్ణమైనట్టి - బట్టబయలనెనే
పున్నయ్యదాసుని - బోధవినుమనెనే
చెన్నలర వీరగురు - సిద్ధిగనుమనెనే
పదిరెండు చరణాల - పరమార్థమనెనే
సదయుడౌ వీరోజి - సామ్రాజ్యమనెనే ॥ఓ॥

33. శంకరాభరణరాగము - ఆదితాళము

ఏమిసుందరమో - యీమోహజగము ।
ఏమిసంబరమో । యీమాయసుఖము ॥ఏ।
కామబంధముల - కార్చిచ్చుకణము ।
ప్రేమబంధముల - పెనుబాముఫణము ॥ఏ॥
చిటుకున పొటుకున - సిరిసంపదలు ।
పుటుకున యేడ్చుచు-పొరలెడు వెతలు ॥చి॥
పటుతరమైలగు - బల యావ ।
నములు । కుటిలవిషయసం - ఘటితరోగములు ॥ఏ॥
మతముల కలతలు - మదమత్సరములు ।
బ్రతికెడిజీవుల-బరిమార్చుటలు ॥మ॥
సతతదురాగత - సంపాదనలు ।
అతులిలమారి మ - హాద్భుతకథలు ॥ఏ॥
దిక్కుదిక్కులనుండి-దీనార్తనాదము ।
చక్కబరచలేని - సంసార ఖేదము ॥ది।
చెక్కుజెదరని - జిగియింద్రజాలము ।
చిక్కులీగెలవంటి - టక్కుటమారము ॥ఏ॥
భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్య గురువరు ।

సువిచారవేదాంత - సూత్రంబెరింగి ॥భు॥
అవనిలో శ్రీ చల్ల - మాంబ బోధించిన ।
వివరమెరింగిన - భవబంధములులేవు ॥ఏ॥

34. ఆనందభైరవి రాగము- ఆదితాళము (భక్తజనసంకల్పము)
ఆదిమధ్యాంతములులేని - ఆత్మమూలకారణా
సాధువర్తనానుకూల - సత్యవాక్యపోషణా
వాదభేదరహితముక్తి - భామినీమనోహరా
బోధజేయుపుణ్యమూర్తి - పున్నయార్య గురువరా ॥ఆ॥
వేదశాస్త్రసుప్రమాణ - వాదమంజుభాషణా
క్రోధమేమిలేని శాంత-గుణవికాసభూషణా
నాదబిందుకళా విలక్ష - ణత్రికూటభాసురా
బోధజేయుపుణ్యమూర్తి - పున్నయార్యగురువరా ॥వే॥
సాధనప్రపూర్ణహృదయ - సర్వదోషసంహారా
నీమహిమ దెలియతరము - గాదు సుగుణసాగరా
బాధామోదసమవిచార - పరమహంసశేఖరా
బోధజేయు పుణ్యమూర్తి - పున్నయార్యగురువరా ॥సా॥
అక్షయప్రబోధితాంత - రార్థతత్వశోధనా
పక్షపాతమేమిలేని - భక్తలోకపాలనా
శిక్షరక్షవీరయార్య - శిష్యజనసుధాకరా
మోక్షమిచ్చి రక్షజేయు - పున్నయార్యగురువరా ॥అ॥
మన్నునీళ్లు నిప్పుగాలి - మిన్ను యీప్రపంచము
ఎన్నటికిని నమ్మరాని - యింద్రజాలచిత్రము
ఉన్ననిజమదేమొదెల్పి - ఉద్ధరించవేమిరా
నిన్నెనమ్మినామతండ్రి-పున్నయార్యగురువరా ॥మ॥

35. భూపాలరాగము - అటతాళము

రామనామము కల్పవృక్షము-రామనామమునిత్య మోక్షము
రామనామముదీక్షబూనిన-రాదుయికజన్మం ॥శ్రీరామనామం॥
హరిహర బ్రహ్మలకుసైతము-అలవిగాని రహస్యనామము।
గురుకటాక్షముగల్గుభక్తుల-పరమః యీనామం॥శ్రీరామనామం
కారణాచార్యులనుమరచిన-ఘోరనరకంబైననామము।
మేరుశిఖరముపైనవెలిగే-సారమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
గురునియాజ్ఞనుమీరిపోయిన-పరమదురితంబైననామము
ఎరుకమరుపులమరుగుదెలిసిన-గురుతుయీనామం ॥శ్రీరామనా॥
మతవిభేదపుతగవులాటల-మాటలకు గనరానినామము।
మతములన్నిటియందుగల స-మ్మతముయీనామం శ్రీరామనా॥
వేదశాస్త్రపుకవెలకట్టలు-విప్పిననుగనరానినామము।
వేదవేదాంతార్థములలో-వివరమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
పండితులమని శ్రమలుజేసిన_ఫలితమేమియు లేనినామము।
కుండలిని పెకలించినడిపెడి-గోప్యమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
యజ్ఞములుయాగములుజేసిన-అంతుదెలియగ రానినామము
ప్రజ్ఞగలిగిన బ్రహ్మవేత్తల-భావమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
నాదబిందుకళావిశేషని-నాదమైదనరారునామము
వాదభేదవివాదబాధని-వారణమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
సూదిమోపను సందుదొరుకక - సూక్ష్మమైనయనంతనామము
సాధనంబులు నాల్గునేర్చిన-శక్తియీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
ఆదిమధ్యాంతములులేని-మహాప్రసాదంబైననామము ।
సాధుసజ్జన మానసాంబుజ సారమీనామం ॥శ్రీరామనామం॥
ఎన్నిబుట్టిన నెన్నిగిట్టిన - ఎన్నటికి చెడకున్ననామము ।

మిన్నుమన్నుజలానలానిల – మిళితమీనామం శ్రీరామనామం
ధరణిశ్రీయినగంటి పున్నయ–దాస హృదయవిహారనామము।
వరలువీరయ గురువరేణ్యుని–వాక్యమీనామం శ్రీరామనామం
వాసిగాభద్రాచలాగ్ర వి–లాస భాసంబైననామము ।
భాసురంబుగ అప్పికట్ల ని–వాస మీనామం శ్రీరామనామం

36. అసావేరిరాగము – అటతాళము

మాయమాటలుగావురా – మరలజన్మకురావురా।
మరలజన్మకురావురా – తిరిగిజన్మకుబోవురా ।
రేయిబవలును విసుగులేకయె – శ్రీగురుని సేవించరా ॥మా॥
వాద భేదమువద్దురా – వచ్చినది పొరుగూరురా ।
సాధుసజ్జన వర్తనంబున – జరుగుకాలము గడుపరా ॥మా॥
ఎరుకమరుపులు విడువరా – పరమపధమున నడువరా ।
ఇరువుతెరవులురెండుదెలియని-గురువులతోపనియేమిరా మా॥
అందరెరుగనిపట్టురా – కొందరెరిగినగుట్టురా।
సందుగొందుల కపటభక్తుల – సంతతికి కనికట్టురా ॥మా॥
పెక్కుమాటలేలరా – ఒక్కమాటేచాలురా ।
కుక్కవలెతిరుగాడుమనసును-నొక్కిచక్కగబట్టరా ॥మా॥
కొంటెచేష్టలు మానరా – ఒంటరిగ చరియించరా ।
అంటుబాసిగంటగంటకు – జంటస్వరములు బాడరా ॥మా॥
మూడుకోవలపుట్టరా – కోడెత్రాచులగుట్టరా ।
మోడివేసిన కోడెత్రాచులు – మూడుపడిగెలువిప్పురా ॥మా॥
కుండలిని పెకలించిరా – కొండపై కెక్కించరా ।
పండువెన్నెల బయలులోపల–బట్టబయలును గాంచరా ॥మా॥
కీలకము గుర్తించరా – మేలుకొని జీవించరా ।

నీలతోయదమధ్యనిలచిన - బాలికతో భాషించరా ॥మా॥
మొట్టమొదలేలేదురా - చిట్టచివరయుగాదురా ।
మెట్టవేదాంతములు నేర్చిన - గట్టిగా భ్రమబోదురా ॥మా॥
నీకునీవే దిక్కురా - లోకమెల్ల టక్కురా ।
రాకపోకలులేని బయలున - నీకుగూడచిక్కురా ॥మా॥
స్వానుభవమునుదెల్పరా - శాస్త్రవాక్యమునిల్పరా ।
మానితంబుగ గురునిమంత్రము-మాటికినిజపియించరా ॥మా॥
కోరికలు విడనాడరా - తీరికలు సరిజూడరా ।
ధారుణిని యినగంటివున్నయ - దాసుపాటలు బాడరా ।
మూటిమూటినిదాటరా - మేటిశిఖరపు బాటరా ।
పాటిబండ్ల వీరగురుని - భజనబంగరుమాటరా ॥మా॥
కర్మబంధముద్రుంచరా - మర్మబంధము ద్రెంచరా ।
ధర్మముగ వీరోజిబుషిగురు - ధర్మమును జరిగించరా ॥మా॥

37. మోహనరాగము - ఆదితాళము

శరదిందువదనావినవే ।
కలికీచిలకలుకొలికీ - అరవిందనయనాగనవే ॥శ॥
ధరణినే జననమొంది - తరచుగా భ్రమలుజెంది ।
పరమార్థ మనగనేమో - గురుతే దెలియనినన్ను ।
కరుణామయుడగునాగురు ।
వరు - శోకతరుణంబందున యిటురమ్మనినా ।
శిరమందునతనదక్షిణకరమిడి-తరియించెదవనిఉపదేశించెను ॥శ॥
కరిరాజగమనా వినవే ।
కొమ్మాఅపరంజిబొమ్మా - వరకుందరదనా గనవే ॥శ॥
హరిహర బ్రహ్మేంద్ర - సురసిద్ధసాధ్యకి ।

న్నర యక్షగంధర్వ - వరులకందగరాని ।
పరమరహస్యార్థమునీకొసగితి-స్మరియింపుముప్రతినిమిషంబందున
గురుమంత్రంబునునిర్లక్ష్యముతో-
మరచితివానీకర్మముహొమ్మనె ॥శ॥
కులుకుమిటారీవినవే ॥
చెలియానవమోహనాంగీ - తళుకువయ్యారీగనవే ॥కు॥
తొలకరి మెరుపువంటి - కలిమాయసంసారమును ।
తలచకెన్నడుమదిలో - తెలివిబ్రహ్మమునీవె ।
పలుగాకులు గూసెడిగూతలతో-పనియేమియులేదనితనసన్నిధి
గలసాంఖ్యము తారకమమనస్క-ము-
దెలిపెదననిసకలంబెరింగించెను ॥శ॥
మధురభాషిణీవినవే ఇంతీగుణములబంతీ-
మదనమోహినీగనవే ॥మ॥
సదమలమైన పూర్ణ - పదవి నాకానతిచ్చి ।
చదువుసంధ్యలునేర్చి-పదరేయెరుకనుమార్చి ।
పదహారింటికి యిరువెరిగించి-పదిహేనింటికి తెరవెరగించి
పదిరెండింటికి మరుగెరిగించి-కదలకుమెదలకుమనిబోధించెను॥శ॥
వరనీలవేణివినవే।రమణీముద్దులగుమ్మా-సరసీజపాణీగనవే ॥వ॥
వరవీరదేశికేంద్రు-కరుణాకటాక్షమొంది ।
ధరణి యినగంటి పున్నయ-దాసు దెల్పినబోధ ।
దురితవిదారము దుఃఖవిదూరము ।
నిరుపమసారము నిగమవిచారము ।
సరసవిహారము జన్మనివారము-
దొరికెను నీమఅదృష్టముహొమ్మనె ॥శ॥

38. ఆనందభైరవిరాగము-అటతాళము.

పరిపూర్ణాచలపరబ్రహ్మసాక్షాత్కార।పరమార్థసామ్రాజ్యము।శా
శ్వతానిందస్థిరతరసౌభాగ్యము।యోగాతీతపరమరహస్యార్థము।
సద్గురుపాద।సరసిజామృతతీర్థము।సత్యార్థకుసుమరుచిర శతకోటి
సూర్యప్రకాశము। నిరుపమానవిలాస-పరమకైలాసము।ఎరుగ
జాలక-మోహజలధిలో తిరిగితిరిగి పొరలనేరక। మురిగిమురిగి
మరలమరలపుట్టి చచ్చెద రేమిభాగ్యము ॥ప॥
నీలతోయదమధ్య - నీవారశూకాభ। లీలావిద్యుద్భాసము।
చిత్కాశాకాశ - ఫాలభాగవిశేషము। దశవిధనాద-జాలభేదసు
ఘోషము ॥శ్రీగురునాధ-లీలామానుషవేషము।గతదోషము
కాలజ్ఞానవిచార-గంభీరభావము। భూలోకపరలోక -భోగార్థ
ద్వేషము।గతదోషము మేలుగాగనలేకము క్తి-బాలికామణి
పొందుదెలియక। బేలలై పసలేని యింద్రియ- లోలురయ్యెద
రేమిభాగ్యము ॥ప॥
పారమార్థికజీవ - బ్రహ్మైక్య వేదాంత।సారార్థ సువిచారము
మాయామోహ-ఘోరారణ్యకుఠారముసంసారమహాఘోరగం
భీరమయూరము।సహస్రార-సారసాంతవిహారము।అవికారము।
క్రూరతన్మాత్రసం-చారభవదూరము। దారాధనతనయ మమ
కారసంహారము-నేకుపునగమనించలేక వి - చారమానసులై
కృశించుచు దారిదెలియక చిక్కులోబడి - తన్నుకొనియెద
రేమిభాగ్యము ॥ప॥
విమలశోభితగంగా ।యమునా సరస్వతీ । సమరస సంధానము।
తన్మయానంద-కమనీయమృదుగానము।నిర్మలభావకమదమను
విధానము వరగురుచరణ-కమలయుగళ ధ్యానము ।సుజ్ఞానము।

సమహితపరతత్వశాస్త్రప్రమాణము।అమితవిస్తీర్ణపర-మాత్మ
పరిమాణము।క్రమముగా గుర్తింపజాలక -కాకికొంగల చంద
మున నే।శ్రమలుజేసిపొట్టబూడ్చి-సంతసించెదరేమిభాగ్యము ॥వ॥
వరతత్వమసి వాక్య-పరమరహస్య సం ।భరిత పూర్ణానందము
వాచ్యార్థసం-భరితసదానందము।లక్ష్యార్థసంభరితచిదానందము।
అనుభవసంభరిత మహదానందము।ఆనందము।పరమార్థతత్వ।త
త్పరిసహజానందము। దురిత విదూరభాసుర బ్రహ్మానందము ॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ-దాసపోషక వీరదేశిక । వరు
కటాక్షానందమునుగొని- వరలుభాగ్యమె పరమభాగ్యము ॥వ॥

39 ముఖారి రాగము - అటతాళము (భక్తజనసంకల్పము)

గురువర్య సెలవిమ్ము-శరణుజొచ్చెదము ।
త్వరలోనె సన్నిధికి-తిరిగివచ్చెదము ॥గు॥
నిమిషమైనను గురుస - న్నిధి విడువరాదు ।
మముబట్టియున్న క - ర్మలు దొలగలేదు ॥గు॥
మాయకాపురములకు - పోయివచ్చెదము ।
పోయివచ్చి మీకు - పూజజేసెదము ॥గు॥
ఇంటిపై భ్రమగలిగె - కొంటెమనసులకు ।
వింటే చిత్రంబా మీ - వంటి పెద్దలకు ॥గు॥
చిన్నవారము మేము - శ్రీగురువరేణ్య ।
మన్నించి దీవించు - మాగురువరేణ్య ॥గు॥
దాసోహమండి మా - తప్పుదిద్దండి ।
చేసినపాపములు - చెప్పెదమండీ ॥గు॥
భువిని శ్రీ యినగంటి - పున్నయ్యగురుడు ।
వివరించు సద్బోధ - విడువడేనరుడు ॥గు॥

వరవీరయార్య స - ద్గురుస్వామితోడు ।
గురుసార్వభౌమ నిను - మరువమేనాడు ॥గు॥

40. వరాళిరాగము - ఆదితాళము

గురుఉపదేశంబందవోయ్ చిన్నవాడా ।
పరమపదంబును జెందవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఒంటరిదానిని విడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఒంటరివానిని బిలువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
రెంటిక్రిందికి దూకవోయ్ చిన్నవాడా ।
రెంటిమీదికి ప్రాకవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
మూడువాళ్ళు బంచవోయ్ చిన్నవాడా !
మూడుప్రాళ్ళు దెంచవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
నాల్గుకోటలు విడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
నాల్గుబాటలు నడువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఐదుమూటలు విప్పవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఐదుమాటలు జెప్పవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఆరుఅంగులు గట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఆరుమొగ్గులు బెట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఏడుమెట్లు నొక్కవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఏడుచెట్లు యెక్కవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఎనిమిదిమడుపులు మడువవోయ్ చిన్నవాడా ।
ఎనిమిది తుడుపులు దుడువవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
తొమ్మిదిమలుపులు మలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
తొమ్మిదినిలువులు నిలుపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పదిగుర్రంబుల బట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।

పదికళ్లెంబులు బెట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పూలరథముదోలవోయ్ చిన్నవాడా ।
మోక్షరాజ్య మేలవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
భూచరిపట్టు బట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥
ఖేచరికట్టు గట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
షణ్ముఖిపట్టు దట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
శాంభవిమొట్టు మొట్టువోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
మధ్యమగుట్టుజూడవోయ్ చిన్నవాడా ।
మమకారంబులు వీడవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఎరుపు తెలుపు గలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
తిరిగి నలుపు గలపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
నలుపులో నలుపు గలుపవోయ్ చిన్నవాడా ।
బిలమువాకిట నిలుపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
వెన్నెల బిందువులానవోయ్ చిన్నవాడా ।
పున్నమచంద్రుని గానవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
హంసనుమార్చి కొట్టవోయ్ చిన్నవాడా ।
హంసనుజేర్చి పట్టవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
కుంభకమొత్తి గుంజవోయ్ చిన్నవాడా ।
లంబికనొత్తి లాగవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
కుండలినంటి లేపవోయ్ చిన్నవాడా ।
మండలమంటి చూపవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
సన్నపుబిలమున జరుగవోయ్ చిన్నవాడా ।
వెన్నెలబయట దిరుగవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
అంబరమంత ఆడవోయ్ చిన్నవాడా ।

సంబరమంత జూడవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పదిహేన్ పదహార్ దెల్పవోయ్ చిన్నవాడా ।
పదిరెండంతట నిల్పవోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
ఏమున్నదో-ఏమోనోయ్ చిన్నవాడా ।
ఏమిలేదో ఏమోనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
అడుగుటకు నీవెవ్వడవోయ్ చిన్నవాడా ।
నుడువుటకు నేనెవ్వతెనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
పున్నయదాసు నడుగవోయ్ చిన్నవాడా ।
నిన్ను నన్ను గల్పునోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥
వీరయగురువరు మాటేనోయ్ చిన్నవాడా ।
వీరోజీఋషి బాటేనోయ్ చిన్నవాడా ॥గు॥

41 శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

వేదశాస్త్రపురాణ - గాధల కందని । ద్వాదశాక్షరి దెల్పనే
వాదభేదవినోద - సాధన షోడశి । లేదులేదని దెల్పనే ॥వే॥
పుట్టుగిట్టులు లేని-గుట్టుమట్టులుగాని । బట్టబయలును దెల్పనే
మొట్టమొదటను నడుమ - చిట్టచివరను జగము ।
పుట్టి లేదని దెల్పనే ॥వే॥
పలుకు కులుకులులేని - వలపు తలపులుగాని ।
తెలివిబ్రహ్మము దెల్పనే
కలలోనదోచిన-కలిమివిధమునభ్రాంతి ।కలిగిలేదని దెల్పనే ॥వే॥
వారవంకలుబోని - దారిడొంకలులేని।పరిపూర్ణమును దెల్పనే
నారికేళములోనినీరుతెరగున మాయ-జేరిలేదని దెల్పనే ॥వే॥
అండదండయు లేని - ఖండాఖండముగాని ।దండిదేవుని దెల్పనే
ఎండమావులవలెయుండే ప్రపంచము।ఉండిలేదని దెల్పనే ॥వే॥

మరియుచు యినగంటి – పున్నయ్యదాసుడు ।
పూర్ణభావము దెల్పనే
వరవీరయార్యస–ద్గురుస్వామినెన్నడు మరువలేదని దెల్పనే॥వే॥

42. శంకరాభరణరాగము - ఏకతాళము

చెప్పుటకేమండోయ్ వినగా – సిగ్గాతుందండోయ్
తప్పునువొప్పుగ – వొప్పునుతప్పుగ । జెప్పుటతప్పండోయ్॥చె॥
గురువులబోధండోయ్ శిష్యులు – తరియించుటకండోయ్
పరమార్థంబులు – చరమార్థంబులు । ఎరుకలో పేర్లండోయ్॥చె
అసలది ఏమండోయ్ అనుభవ-మదియెట్లానండోయ్
గుసగుసలాడుచు – గోణిగెడి మంత్రపు – పసయేమానండోయ్
ముద్రలుజూడండోయ్ చూపులు – భద్రముజెయ్యండోయ్
నిద్రనుదెలిపే – నిద్రనుదెలిసితె – ముద్రలెలేవండోయ్ ॥చె॥
జపములుజెయ్యండోయ్ చేసితె – ఉపములు బోనండోయ్
అపరిమితంబగు – అజపముదెలిసితె।జపములె లేవండోయ్ ॥చె॥
యోగములాగండోయ్ మానస – భోగము వీడండోయ్
శ్రీగురుసేవలో– చిత్రము దెలిసితె। యోగములేదండోయ్ ॥చె॥
ఏమోగాదండోయ్ పేరొక – సామెతగలదండోయ్
ఏమియు గానిది – నామములేనిది । ఏమోగలదండోయ్ ॥చె॥
అవసరమేనండోయ్ కీలక – మదియొకటుందండోయ్ ॥చె॥
భువి యినగంటి – పున్నయదాసుని । వివరంబడుగండోయ్॥ చె॥
మాటలు నమ్మండోయ్ జన్మకు – మరి రాబోరండోయ్
మేటివీరగురు – బాటలో యేపార । పాటులు లేవండోయ్॥చె॥
కోరువుజూపండోయ్ కోపము – దూరముజేయండోయ్
వీరోజీఋషి – వేదాంతసుధా । సారముగ్రోలండోయ్ ॥చె॥

యిదుగో చూడండోయ్ మరి న - న్నేమనబోకండోయ్
కదలితే శేషయ - ఘనగురుశాపము గలదని నమ్మండోయ్ ॥చె॥

43. శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

ఆపందన్నా - దాపందన్నా । చూపందన్నా-మోపందన్నా॥ఆ
ఆపంది దాపంది చూపంది - మోపంది । ఊపంది యేపంది -
లేపందిమాపంది ॥ఆ॥
తరుగందన్నా పెరుగందన్నా - విరుగందన్నా కరుగందన్నా ॥త
తరుగంది పెరుగంది - విరుగంది కరుగంది । అరుగంది ఒరుగంది-
తిరుగంది జరుగంది ॥ఆ॥
పిలువందన్నా తలువందన్నా-నిలువందన్నా మొలువందన్నా ॥పి॥
పిలువంది తలువంది-నిలువంది మొలువంది। అలువంది కొలువంది-
బలువంది గెలువంది ॥ఆ॥
అదరందన్నా బెదరందన్నా -కుదరందన్నా చెదరందన్నా ॥ఆ॥
అదరంది బెదరింది - కుదరంది చెదరంది । వదరంది పదరంది-
ముదరంది మదరంది ॥ఆ॥
ఆడందన్నా పాడందన్నా - చూడందన్నా వీకందన్నా ॥ఆ॥
ఆడంది పాడంది - చూడంది వేకంది । ఊడంది ఓడంది -
వాడంది మాడంది ॥ఆ॥
ఆరందన్నా కారందన్నా - కోరందన్నా చేరందన్నా ॥ఆ॥
ఆరంది కారంది-కోరంది చేరంది ఊరంది మారంది -
తీరంది మీరంది ॥ఆ॥
ఆనందన్నా పూనందన్నా - కానందన్నా మానందన్నా ॥ఆ॥
ఆనంది పూనంది - కానంది మానంది । ఊనంది యీనంది-
నానంది వేనంది ॥ఆ॥

ఎరుగందన్నా మరువందన్నా-ధరణిలప్పికట్ల-పురమందన్నా ॥ఎ॥
మరియుచుయినగంటి-పున్నయ్యదాసన్న స్మరియించువీరగురు -
పరిపూర్ణఫలమన్నా ॥అ॥

44. సావేరి రాగము - అట తాళము

అనరాని వినరాని బయలు ॥ఊర
కనుగంటిమనుటేమి హాయాయలు ॥అ॥
అనరానివినరాని యీబయలు । కనుగొంటిమను మాట -
కల్లగారడిమాట ॥అ॥
ఉన్నదంటే వెర్రితనము । లే-కున్నదంటే పల్చదనము ॥ఉ॥
ఉన్నదిగాదు లేకున్నదిగాదు రెం । డన్నమాటలు బండి -
సున్నలైయున్నవి ॥అ॥
అనుభవమున కందిరాదు । కాచి - కని పెట్టగా సందులేదు॥అ॥
అనుభవించినవారు - అటుయిటు కదలరు -అనుభవమనభు క్తి -
కనుభవమానేమో ॥అ॥
అచలమనగానేమిమాట - దాన్నివచి యింపజాలమీనోట॥అ॥
అచలసిద్ధాంతము - అసలైరాద్ధాంతము - అచలమనగా వెంక -
టాచలమానేమో ॥అ॥
పూర్ణమెరుగుదుమనే కథలు । మొదలె -
పూర్ణము దెలియని వెతలు ॥పూ॥
పూర్ణముతానేమొ ॥అ॥
ఎరుక దెలిసితె ఎంతోమేలు । యిదియె -
గురువరేణ్యుని గొప్పకీలు ॥ఎ॥
ఎరుక దెలిసినవారు - మరిమరితిరుగరు ఎరుకనగా కొల్లాపురి -

యెరుకదెలిసినదే మొ ॥అ॥
మరుపు మరచితే పెద్దతనమె । చూడ-
గురుసేవకిది మూలధనమె ॥మ॥
మరుపుచురచినవాకు-మరలమాట్లాడరు।మరువనగా కని మేలు-
మరచిపోవుటయే మొ ॥అ॥
ఎందుకు యీవట్టిభ్రమలు । లేవు-
ముందుగామేల్కాంచె శ్రమలు ॥ఎం॥
పొందుగా యినగంటి - పున్న మార్యగురుని।సందర్భమడిగితే-
సందేహములు దీర్చు ॥అ॥
వీరగురు పరమార్థబాట । మంచివేదాంత రత్నాలమూట ॥వీ॥
తారకసాంఖ్యవిస్తారా మనస్కప్ర । సారార్థపరిపూర్ణ-
సారముగలమాట ॥అ॥

45. నాదనామక్రియరాగము - అటతాళము సూర్యహారము

హరిహరబ్రహ్మేంద్ర - సురసిద్ధసాధ్య కి ।
న్నరులెరుంగరు బట్టబయలు ।
పరమార్థతత్వ సం - భరితదీక్షానంద ।
గురుడెరుంగును ఎరుకహాయలు ॥హ॥
వేదశాస్త్రపురాణ - గాథావినోదార్థ ।
వాదమెరుగదు బట్టబయలు ।
వేదాంతసారప్ర - భావాచలానంద ।
బోధమెరుగును యెరుకహాయలు ॥హ॥
జననమరణవికార - సాకారమచుకార ।
సగుణమెరుగదు బట్టబయలు ।
అనుపమానవిశేష - గుణరూపరహిత ని ।

ర్గుణమెఱుంగును యెఱుకహొయులు ॥హా॥
అందునిందనరాక - యొందెంముజూచిన ।
సందుదొరుకదు బట్టబయులు ।
అందిందు సందించి - యిందందు బంధించి ।
మందగించును యెఱుక హొయులు ॥హా॥
తొల్లిజన్మములనే - మల్లిజన్మములనే ।
కల్లలెఱుగదు బట్టబయలు ।
పిల్లికొమ్మునుబట్టి - విఱువలేమని చెప్పు ।
తెపదచందముయెఱుక హొయులు ॥హా॥
వాడుపీడనుచు మీ - వాడు మావాడనుచు ।
గోడుజెందదు బట్టబయలు ।
త్రాడుచేతనుబట్టి - కోడెత్రాచని చెప్పి ।
ఆడించబడుయెఱుక హొయులు ॥హా॥
అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండ భాండంబనే ।
అండజేరదు బట్టబయలు ।
ఎండమావులనీటి - నుండి దాహముదీర్చు
మందువేసవియెఱుక హొయులు ॥హా॥
చిమ్మచీకట్లనే - జిలుగువెన్నెలలనే ।
చిత్రమెఱుగదు బట్టబయలు ।
తుమ్మ మొద్దునుజూపి - దొంగవాడని చెప్పి ।
నమ్మించబడుయెఱుక హొయులు ॥హా॥
జగముమిథ్యయటంచు - సత్తుబ్రహ్మమటంచు ।
చాటదెన్నడు బట్టబయలు ।
పగటినిద్రనుత్రుళ్ళి - పడి ప్రొద్దుపొడుపని ।

జగడమాడును యెరుక - హరాయలు ॥హ॥
దవ్వుదాపులజేరి - దారిడొంకలుదూరి ।
నివ్వటిల్లడు బట్టబయలు ।
గవ్వపెంకున సూర్య - కాంతి రజతంబని ।
కవ్వించబడు యెరుక - హరాయలు ॥హ॥
అవనిలో శ్రీ చల్లమాంబ జన్మవిలాస ।
మరయగోరదు బట్టబయలు ।
భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యగురుమంత్ర ।
మున హరించును యెరుక హరాయలు ॥హ॥
అరయగల్గెదరేని - అప్పికట్లపురంబు ।
నందు గన్పడు - బట్టబయలు ।
అరసిద్వాదశసూర్య - హారమిది ధరియింప ।
అంతరించును యెరుక - హరాయలు ॥హ॥

46. కీరవాణిరాగము-అటతాళము (చంద్రహారము)

ఏమిజెప్పుదు ఏమిజూపుదు - స్వామిసద్గురురూపము
నామరూపక్రియలులేని ని - రామయంబగుదీపము ॥ఏ॥
కపటనాటకసూత్రధారణ - గానిదివ్యవికాసము
అపరిమితదేదీప్యమాన మ - హాప్రకాశవిలాసము ॥ఏ॥
కోటిసూర్యవిలాసకాంతిని - గోటమీటిన తేజము
సూటిగా భ్రూమధ్యమందున - చూడరాని మహీజము ॥ఏ॥
లలితశోభితమాయిడా పిం - గళల కందనిస్థానము
అలరుచున్న సుషుమ్నబిలమున - కందరానివిధానము ॥ఏ॥
చెలగిప్రాణాయామముల శ్రమ - జేసికాంచనిచోద్యము
మెలగి దశవిధనాదములలో - మేళగించనివాద్యము ॥ఏ॥

పంచముద్రల పట్టులకు గమ - నించజాలని చిత్రము
పంచభూతవిభాగముల భా - గించనేరని క్షేత్రము ॥ఏ॥
ఆరుచక్రములందుదిరిగెడి - హంసలేకగనిద్వీపము
మేరుశిఖరంబెక్కినను పొలి - మేరగానని స్థూపము ॥ఏ॥
మండలత్రయభాగమున నిలు - చుండగోరని రమ్యము
కుండలీస్థానంబునను గూ - ర్చుండబోని యగమ్యము ॥ఏ॥
యోగవిద్యలకందరాని అ - యోమయంబగు దుర్గము
ఆగమాంతర తర్కవాక్యము - లరయజాలనిమార్గము ॥ఏ॥
సర్వవేదాంతార్థములలో - స్వారిజేయు విహారము
పూర్వజన్మములందుజేసిన - పుణ్యముల పరిహారము ॥ఏ॥
నీవునేనను నేనునీవను - భావములకు అతీతము
భావమలరగజేయు - సద్గురుసేవకే నిర్ణీతము ॥ఏ॥
ఎరుకయెరుగని ఎరుకనెరుగని - ఎరిగియెరుగనిమర్మము
ఎరుకయెరుకై ఎరుకతానై - ఎరుకవీడిన ధర్మము ॥ఏ॥
నేనుగలనని నేనులేనని - తానెరుంగని స్వప్నము
తానుగలడని తానులేడని - నేనెరుంగనిగోప్యము ॥ఏ॥
నిర్వికారనిరంజనంబై - నిర్మలంబౌతత్వము
సర్వసచరాచరవిలక్షణ - స్వస్వతంత్రప్రభుత్వము ॥ఏ॥
ధరణి శ్రీయినగంటి పున్నయ - గురుడొసంగినపూర్ణము
సురుచిరంబుగ చల్లమాంబకు - సూత్రమైన సువర్ణము ॥ఏ॥
అరయగా శ్రీ అప్పికట్ల పురాంతరస్థ విభూషము
సరసషోడశపూర్ణసుకళా - చంద్రహారవిశేషము ॥ఏ॥

47. శంకరాభరణరాగము - ఆదితాళము (నక్షత్రహారము)

వీరగురుండిటు రమ్మని దయతో - వినిపించిన ఉపదేశమిది

సారతరంబగు పీరోజీబుషి - కారణశుభసందేశమిది ॥వీ॥
హరిహరబ్రహ్మేంద్రాదుల కందని పరఫలభోగవిరాగమిది
అరయగ శ్రీశివరామదీక్షితుల-అచలాంతరసంయోగమిది ॥వీ॥
పుట్టుగిట్టువుల రట్టులెరుంగని - పూజితమా పరతత్వమిది
పట్టువిడుపులనెబాధలుజెందక-బయలైయున్నప్రభుత్వమిది ॥వీ॥
అటుయిటుకదలని గోటుమిటులాడని - పటుతరమైనవిధానమిది
కిటుకులమారి విలాసవులెరుకకు కీలకమొసగని స్థానమిది ॥వీ॥
ఔనని కాదని కలహములాడెడి - మానవులకు అనుమానమిది
పూనికతో నిశ్చలసుజ్ఞానము - బొందినతుదితీర్మానమిది ॥వీ॥
మతములగాధల వ్యతిరేకంబుల - గతిగని విస్మయమందదిది
సతతముసమ్మతమై యతులితమై - సర్వసమత్వంబైనదిది ॥వీ॥
ఇమ్ముగవర్ణాశ్రమధర్మంబుల - కెన్నడుఁదొరుకని సదనమిది
కొమ్ములుదిరిగినపండితులెందరొ-దిమ్మరబోయినకదనమిది॥వీ॥
సూటిగగన్గొన రెప్పపాటులో - నీటుగగన్పడు చోద్యమిది
కోటివిద్యలవి కూటికొరకెయని-ఛాటిగచాటినవాద్యమిది ॥వీ॥
పూర్వజన్మకర్మంబులలోబడి - పొరలెడికథలకుదూరమిది
సర్వవేదవేదాంతంబులలో-సారంబైన విచారమిది ॥వీ॥
జపములు తపములు వ్రతములు క్రతువులు-
సంధ్యలు స్నానము లరయదిది
ఉపములు సెపములు విఫలసఫలములు-
ఓర్పులునేర్పులు మరియదిది ॥వీ॥
కన్నులప్రక్కను వ్రేళ్ళిడి బొమముడి- వెన్నెలలోగనరానిదిది
వెన్నెలవెలుగున వెలగపండువలె - వెదకుట దుర్లభమైనదిది ॥వీ॥
సోహంకత్వంద్వయ మేకంబని - కూతలుగూసిన రానిదిది

నాహం దేహో నేంద్రియతతియని-ఊహాలు జేసిన పోనిదిది ॥వీ॥
ఘోరభయంకరమారిపిశాచము-నోరిడి మ్రింగగరానిదిది
నారదరుక్మాంగద మహనీయులు నతులొనరింపగలేనిదిది ॥వీ॥
తొలకరిమెఱుపుల సంపదలనుగని-కులికెద రేమని అడుగదిది
కలిమియులేమియు కావడికుండల-వలెచలనములనినుడువదిది॥వీ॥
కలకాలంబీజన్మములెత్తెడి - కష్టపరంపర లరయదిది
తొలినే జేసిన ప్రారబ్ధంబని - కలవరపడిచింతించదిది ॥వీ॥
తరుగని పెరుగని విరుగని కరుగని-ఎరుగని జరుగని పూర్ణమిది
ఇరుగనిఒరుగనిమరుగని మొరుగని-అరుగనిదివ్యసువర్ణమిది ॥వీ॥
పాపపుణ్యములు బంధమోక్షములు-పగువుప్రతిష్ఠలుగోరదిది
చూపులురూపులుప్రాపులుదాపులు - రేపులుమాపులు జేరదిది॥
సత్తుచిత్తుఆనందామృతములు - జడదుఃఖంబులు బొందదిది
చిత్తవికారదురాలోచనలకు - చిక్కులపాలై చెందదిది ॥వీ॥
తానే నేనని నేనేతానని - తానే తానని తెలియదిది
లేనిదిపోనిదిరానిదికానిది - నేనన వీలే లేనిదిది ।వీ॥
ఎరుకతొవచ్చినగారడిజగమిా - యెరుకతొబోనని తెలియదిది
పరిపరివిధముల బడిప్రార్థించిన-ప్రత్యక్షముగాబోనిదిది ॥వీ॥
లేనియెరుక తనలోనజనించుట - లేనేలేదని తెలుపదిది
మానితముగ యిదిబట్టబయలయొ యను ।
మాటనుసైతము నిలుపదిది ॥వీ॥
మంత్రత్రయగోప్యార్థంబులలో - మర్మంబైన అభేద్యమిది
యంత్రతంత్రములకందనిగురుచర-ణాంబుజసేవకుసాధ్యమిది ॥వీ॥
కలలో దోచిన దేహపుచందమె - ఇలలోగన్పడు చిత్రమిది
చెలువుగపంచదశాక్షరములలో-చేరి చరించెడి సూత్రమిది ॥వీ॥

ఎరిగెడిమూలములేని శరీరం - బేమిటికను పరీక్షార్థమిది
తరుచుగషోడశివరిశోధించిన - తాత్పర్యపు పరమార్థమిది ॥పీ॥
ఏదియుగాదిది తెలియగవశమా_ఏమోహౌమ్మనుసాజ్ఞయిది
వాదభేదములకందనిద్వాదశి-భావములోగలప్రజ్ఞయిది ॥పీ॥
ధర యినగంటి పున్నయదాసుడు - తరచితరించినజ్ఞానమిది
మరువకనిత్యముచల్లమాంబతన-మదిస్మరియించెడిధ్యానమిది ॥పీ॥
అరమరలేకయె అప్పికట్లపుర - మందునదొరకెడి రత్నమిది
పరిపూర్ణాచల తారావళియిది-పరమపవిత్రంబైనదిది ॥పీ॥

48. కీరవాణిరాగము - అటతాళము

పరగ రజ్జుసర్పభ్రాంతి ప్ర-పంచమెల్ల నబద్ధము
మరు మరీచిక భ్రాంతిగా సం-సారమెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
స్థాణుపురుషభ్రాంతిగా యీ - జగములెల్ల నబద్ధము
కాన నిద్ర దివంపుభ్రాంతిగ-కర్మలెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
శుక్తిరజతభ్రాంతిగా యీ - చూపులెల్ల నబద్ధము
ముక్తిజూపగలేనిశాస్త్రపు - సూక్తులెల్ల నబద్ధము ॥ప॥
ధరణి శ్రీయినగంటిపున్నయ - దాసుబుట్టుటబద్ధము
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురుడుగిట్టుటబద్ధము
అరయగా వీరోజిగురుడు - తరలిపోవుటబద్ధము
తరముగాదిక తెల్పుటకు యీ - తత్వమెల్ల నబద్ధము ॥ప॥

49. శంకరాభరణరాగము - అటతాళము

ఆనందమానంద - మానందమాయె
ఆనందపూర్ణ బ్ర - హ్మానందమాయె ॥ఆ॥
వేదశాస్త్రంబుల - విధులువిడిపోయె।
వాదభేదంబులు - వర్జంబులాయె ॥ఆ॥

స్నానసంధ్యాద్యను - ష్టానాలులేవాయె ।
దానధర్మము లంత - ర్ధానంబులాయె ॥ఆ॥
తారకసాంఖ్యాలు - తారుమారైపోయె ।
కోరి అమనస్కాలు - దూరంబులాయె ॥ఆ॥
ఎరుకమరుపులురెండు - యేమిలేవాయె ।
పరిపూర్ణమే వట్టి - బట్టబయలాయె ॥ఆ॥
ఏమేమొఆయె నిం - కేమేమొఆయె ।
ఆమాటవచియింప - అతిగోప్యమాయె ॥ఆ॥
పున్నయ్యదాసుని - బోధవినుటాయె ।
చెన్నలరు వీరగురు - సిద్ధాంతమాయె ॥ఆ॥
పదహారువాక్యాల - పరతత్వమాయె ।
సదయుఁడౌ వీరోజి - సామ్రాజ్యమాయె ॥ఆ॥

50. హిందోళరాగము - చాపుతాళము (భక్తజనసంకల్పము)

పూలు వేసెదము।పున్నయ్యగురుని-పూజచేసెదము ॥మల్లెపూ॥
నాలుగువేదాల - మూలముజగమింద్ర । జాలమని తెల్పె -
జాడదెలిసి
మేలైనచేమంతి - పూలు సన్ననిజాజి। పూలు పచ్చగులాబి -
పున్నాగ సంపెంగ ॥పూలు॥
ధరణిలోజనులకు-గురుడేదైవంబని । పరమప్రమాణంబు -
గురుతుబెట్టి
వరకుందమందార - వకుళాబ్జజంబీర । కరవీరనారంగ -
సురపొన్నచెంగల్వ పూలు ॥మొల్లపూలు॥
కులగోత్రములగాధ-తలపెట్టి చెడగొట్టె । కలహావాదంబుల -
కట్టుకధలు

కలనైన దలచక - కలిమాయ సంసార జలనిధి దాటించె -
జన్మరాహిత్యునకు ॥పూలు తుమ్మిపూలు॥
తంటాకోరులుగూసె - కొంటెకూతలతోడ । అంటుసొంటులేక-
కంటులేక
అంటశక్యముగాని-మింటికవ్వలను ము । క్కంటినిగనుకొన్న -
ఘనరాజయోగికి ॥పూలు జాజిపూలు॥
ఆధారస్వాధిష్టా - నాది కమలంబుల । శోధించి సాంఖ్యార్థ -
సూత్రములను
శోధించి దశవిధ - నాదబ్రహ్మానంద । సౌధంబునకు జేర్చె -
శాశ్వతానందునకు ॥పూలు పొన్నపూలు॥
ఆరూఢిగా గంగా - యమునా సరస్వతీ ।
తీరముల్ దాటించి - తెరవు మార్చి ।
కోరికతో ముక్తి - ద్వారమునకు మంచి ।
దారి జూపించిన - తారక బ్రహ్మకు ॥పూలు పొగడపూలు॥
పరతత్వ మసివాక్య - పరమ రహస్య సం ।
భరిత జీవబ్రహ్మ - భావ మరసి ।
కరుణించి భక్తులను - గాంచి అమనస్కార్థ ।
సరణిదెల్పెడిమోక్ష-సామ్రాజ్యమూర్తికి॥పూలుమొగలిపూలు
వచియింపరానట్టి - వాచామ గోచర ।
సుచరిత్ర గోప్యార్థ - సూత్రములను ।
వచియించి బయలులో - బయలు నిర్భయులైన ।
అచల పరిపూర్ణ బ్ర - హ్మానంద భోగికి ॥పూలు బంతిపూలు॥
వీరోజి గురువరుని - జేరి ఐక్యంబైన ।
వీర గురువర్యుని - ప్రియ శిష్యుడై ।

కారణుడై అప్పి - కట్ల పురంబున ।
జేరి భక్తులబ్రోచె-శ్రీపరమహంసకు ॥ పూలు రత్నాలపూలు॥
అవనిలో శ్రీ చల్ల - మాంబా హృదయేశుడై ।
భవబంధములు ద్రుంచె - పరమగురుడై ।
వివరించి శిష్యులకు - విరివిగ పరమార్థ ।
వివరము లందించె-వేదాంత వేద్యునకు ॥పూలు అపరంజిపూలు॥

51. జంఝూటి రాగము - ఏకతాళము

హారతిదిగో గురువరా - సూరిజన సుధాకర।మంగళారతిదిగో గురువరా॥ రారామముబ్రోవగురు-రాజశేఖరా । ఘోరకలుష విదార - కారుణ్యసాగర ॥హా॥
వేదశాస్త్ర విచారణా-విమల దివ్య కారణా-చతుర్వేదశాస్త్ర విచారణా॥వాదామా మీాదదయ-రాద దేమిరా।సాధుహృదయ విహార - సకలలోకాధార ॥హా॥
నిను భజించుచుంటిమి । నిన్నె నమ్మికొంటిమి - మది - నిను భజించుచుంటిమి॥ వినవూ మామనవికా-రణమ దేమిరా ।ముని జనపోషణ _ మోక్ష సంభాషణ ॥హా॥
చెంత జేరినామురా । చింతలణచవేమిర - నీ చెంత జేరినాముర॥ ఇంతబలవంతమగు - పంతమేలరా । శాంతసద్గుణశీల - సద్భక్త పరిపాల ॥హా॥
దివిజసన్నుతవర్తనా । దివ్యమంగళకీర్తన - వర - దివిజసన్నుత వర్తనా॥ అవని యినగంటి వు - న్నయ్యదాసుని।భవబంధమణచిన - వరవీరయార్యేంద్ర ॥హా॥

52. మధ్యమావతి రాగము - అటతాళము

హారతిదిగో గురువరా।కర్పూర మంగళ-హారతిదిగో గురువరా॥

హారతిదుగో గురువరా ఆ - ధారసరసీరుహాము మొదలుగ
మేరుశిఖరమువరకుదిరిగే - తీరుగల వరహాలమంగళ ॥హా॥
పంచరంగులమేడలో ని - ర్మించియున్న గవాక్షమందున
మించిగన్పడుచుండుజ్యోతిని-గాంచగలమోహాలమంగళ ॥హా॥
దండిగా పదిరెండురేకుల - పుండరీకమునందు వెలువడు
చుండు దశవిధనాదములువిను-చుండగలముత్యాలమంగళ ॥హా॥
మండలత్రయభాగమున మా-ర్తాండపావకచంద్రకాంతుల
మొదుగా వెలిగింపగలచిద - ఖండమారత్నాలమంగళ ॥హా॥
పంచభూతంబులను సమముగ - పంచబడినప్రపంచచిత్రము
చంచలంబనియెరుకమకుపుల - ప్రుంచగలవజ్రాలమంగళ ॥హా॥
ధరణి శ్రీ యినగంటిపున్నయ-దాసునేలిన వీరిగురువరు
పరమగోప్య స్వానుభవ సం - భరితమా పరిపూర్ణమంగళ ॥హా॥

53. ఆనందభైరవి రాగము అటతాళము

శ్రీవిష్ణుశ్రీసూర్య - శ్రీయాజ్ఞవల్క్యార్యా। శ్రీజనకరాజేంద్ర-
శ్రీశుకులకు ॥ సేవించి సాందీప - శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ। శ్రీయర్జు
నోద్ధవ-శ్రీవేమనలకు॥
పరిపూర్ణ జయమంగళంసదా - పరతత్వశుభమంగళం ॥శ్రీ॥
రాజిల్లు శ్రీధర - ప్రభువర్యులకు పూర్ణ ।
తేజుడౌశివరామ - దీక్షితులకు ।
రాజతానాగేశ్వ - రాచార్యవర్యులకు ।
రాజశేఖరులకు - రామజోగులకు ॥ప॥
రామకృష్ణార్యులకు - రంగరాజార్యులకు ।
లలిత చిట్టెంశెట్టి - లక్ష్మణులకు ।
శ్రీమాన్యుడౌ జమిలి - శేషయాచార్యులకు ।

ప్రేమించు పులహారి - పీఠ్దేశికులకు ॥ప॥
వరపాటిబండ్ల స - ద్వంశీయుడై వెలయు ।
వరవీరయార్యేంద్ర - స్వాములకును ॥
ధరణి శ్రీయినగంటి - వరపున్నయార్యేంద్ర ।
వరచల్లమాంబ స - ద్గురుదంపతులకు ॥ప॥
కమనీయమౌ అప్పి - కట్లపురవరములో
విమలపరిపూర్ణగురు - పీఠమునకు ।
అమితాచలానంద - సమితిసద్భక్తులకు ।
అఖిలప్రపంచప్రజా - నీకమునకు ॥ప॥

54. శ్రీరాగము - చాపుతాళము

తలుపుదీయవె భామామణిరో ।
తలవాకిట నేను - నిలువజాలనె రమణీమణిరో ।
తలుపుదీయుటకొరకు - పలుసార్లుబిలచినను ।
పలుకనేవలుకవైతివి - కలికీచిలుకలకొలికి ॥త॥
తలుపుదీయను చిన్నవాడా ।
నీతోడనాకు-పలుమాటలేల వన్నెగాడ ।
పిలిచినంతనె నీతో - పలికి పనిబూనిలేచి
తలుపుదీయుటకేమి - వలపు ఒయ్యారిగాడా ॥తలు॥
ఆరుమేడలుదాటి - అపరంజిమేడదాటి ।
మేరుగిరి గుహాకునిన్ను - జేరశ్రమజేసివచ్చితి ॥త॥
జారచోరులవంటి - కూ్రరుడవేమొ నీవు ।
మేరుగిరిగుహాకువచ్చిన - తీరుదెల్పకయున్న ॥తలు॥
పడియున్నకోడెత్రాచు - పడిగపై గొట్టిలేపి ।
వడివడిగ దానివెంట - నడచివచ్చితిత్వరగా ॥త॥

గడమీదగారడివాని - గతి యింద్రజాలుడవేమొ ।
వడిత్రాచుబాముసుజూచిన - వార్త దెల్పకయున్న ॥తలు॥
మూడుపేటలబంగరు - త్రాడుపైకెక్కి దుమికి ।
ఏడైదుమూలల బావిలో - కోడె త్రాచునుగంటి ॥త॥
మోడివేసెడి పాముల - వాడవై యుంటివేమొ ।
త్రాడుపైకెక్కగలిగిన - జాడ దెల్పకయున్న ॥తలు॥
ముందుగ మనసు దృష్టి - బంధించి బీజాక్షరములు ।
సంధించి త్రాడుబట్టి - జరిగి పైకెక్కి వచ్చితి ॥త॥
గ్రంథాలుజూచి చెప్పే - కపటవేదాంతివేమొ ।
సంధించినబీజాక్షరముల - సరణిదెల్పకయున్న ॥త॥
గురుపాద సేవజేసి - గురుని యుపదేశమంది ।
పరమరహస్య మంత్రము - స్మరియించి సిద్ధి బొందితి ॥త॥
గురువాజ్ఞలేక శిష్యుల - గూర్చిన శుంఠవేమొ ।
పరమరహస్యమంత్ర - పద్ధతి దెల్పకయున్న ॥తలు॥
పరమచండాలునివలె - గురువాజ్ఞ మీరలేదు।
పరమరహస్య మంత్రము-భద్రముగ దాచుకొంటి ॥త॥
గురు సంప్రదాయము లేని - కొంటె గురుశిష్యుడవేమొ ।
గురుపీఠాధ్యక్షుడైన - గురునిదెల్పకయున్న ॥తలు॥
గురుసంప్రదాయము గల్గి - గురు పీఠాధ్యక్షుడైన ।
ధరణి యినగంటి వున్నయ - గురుని ప్రియశిష్యుడను ॥త॥
వర పాటిబండ్ల వీరయ - గురుసార్వభౌమేంద్రుని ।
కరుణచే నీపైనాకు స్థిరమైనప్రేమ గలిగె ।
తలుపుదీసితి చిన్నవాడా । భయమేమిలేదు ।
తలపేమొ దెల్పు వన్నెగాడా॥

55. భూపాలరాగము - అటతాళము

మేలుకో యిదివరకే - కాలమెల్లను గడచె ।
కీలకము గుర్తించి మేలుకో ।
ఫాల నేత్రముదెరచి - పాపిష్టి జన్మకు ।
మూలములేదని మేలుకో - మనసా మేలుకో ॥మే॥
రాగాంధకారంబు - బోగొట్టు జ్ఞానంపు ।
వేగుచుక్క బొడిచె మేలుకో ।
బాగుగ తెలవారి - ప్రణవ నాదంబనే ।
డేగకోడి గూసె మేలుకో - మనసా మేలుకో ॥మే॥
ఆధారస్వాధిష్టా - నాది కమలంబుల ।
సాధించి పెకలించి మేలుకో ।
శోధించి దశవిధ - నాదబ్రహ్మానంద ।
సౌధమున నివసించి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
దండి త్రికూటాద్రి - నిండు పున్నమనాటి ।
పండువెన్నెల జూచి మేలుకో ।
ఎండమావులవలె - యుండే ప్రపంచము ।
ఉండిలేదని తెలిసి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండ భాండంబుల ।
నిండు బయలునుజూచి మేలుకో ।
ఖండాఖండములుగ - గనుపించే మెరుకను ।
ఖండించి విడనాడి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
తరుగు పెరుగులుగల - ఎరుక మార్గంబులో ।
మరల జన్మము గలదు మేలుకో ।
తరుగు పెరుగులులేని - పరిపూర్ణ మార్గములో ।

తిరిగి జన్మము లేదు మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥
భువిని శ్రీ యినగంటి - పున్నయ్యదాసుని ।
సువిచారార్థము దెలిసి మేలుకో ।
భవరహితుడా పాటి - బండ్ల వీరయగురుని ।
శివజీవైక్యంబెరిగి మేలుకో మనసా మేలుకో ॥మే॥

మత్తకోకిల : చంద్రసారతుషారశారద-చంద్రికాఘనసార దే ।
వేంద్రఘోటకకల్పభూజమ-హేశశైలవటీర నా ।
గేంద్రరాజమరాళహీరసు-రేభసన్నిభసద్యశ ।
స్సాంద్రశోభితచెంచురామయ-చౌదరీంద్రసుధీమణీ.

సంపూర్ణము

—(o)—

గురుస్తవము

శ్లో॥ విష్ణుం శూర్యం యాజ్ఞవల్క్యం । జనకత్స్నాపతింశుకం । సాందీప నింకృష్ణమూర్తిం । అర్జునోద్ధవవేమనాన్ । శ్రీధరం శివరామార్యం । నాగేశ్వరగురూత్తమం । శ్రీరాజశేఖరాచార్యం । రామజోగీంద్ర దేశికం । రామకృష్ణ సదాచార్యం । రంగరాజార్య సద్గురుం । లక్ష్మణార్య సదాచార్యం । శేషయాచార్య సద్గురుం । శ్రీవీరోజిఋషి శ్రేష్ఠం । వీరయార్యేంద్ర సద్గురుం । పున్నయార్య సదాచార్యం । పూజయామి నిరంతరమ్॥

గురుపీఠస్తవము

శ్రీ సచ్చిదానంద పూర్ణస్వరూపం - నిరాకారదీపం । మిథ్యా ప్రపంచాతిరిక్తం-నిరంతాస్తి భాతిప్రియత్వం । మాయాశబళిత ప్రభాసం - సదాభాసకూటస్థవాసం । సర్వమత సమ్మతార్థ ప్రభావం - నిరాకాశపరిపూర్ణభావం । సహజా మనస్కానుభవ మాత్ర తాత్పర్యలక్ష్యం - సదాచార సౌభాగ్య దీక్షం । వర సాంఖ్యయోగార్థ భావప్రదానం - త్రిలోకప్రధానం । తారకానందవాచ్యార్థ లక్ష్యార్థ దీక్షావిశేషం - చతుర్వేద శాస్త్రాంతరార్థ ప్రభూషం । ఖేచరీ భూచరీ షణ్ముఖీ శాంభవీ మధ్యముద్రావలోకం - సదాచార సంచార వరశిష్యలోకం । కుండలీ మండితాఖండ తేజః ప్రదేశం - మహాకోటి సూర్యప్రకాశం । లంబికాబంధనోపేత పద్మాసనాసీన చిన్ముద్రలీలావినోదాంతకాశం - దయాసత్య శౌచాలవాలం । నియమాసన ధ్యాన యమధారణ సమాధిముఖదివ్య యోగాష్టకాం ×

ప్రకాశం - నభస్థాన పూర్ణప్రవేశం। శాశ్వతాశాశ్వత పదార్థ పరిశోధన సుతర్కవాదం - మనోన్మన్యనంత ప్రమోదం। ఇహలోక పరలోక ఫలభోగవైరాగ్యశీలం - జగత్సృష్టి పరిపోషణలయార్థ ఖేలం। శ్రద్ధాసమాధాన శమదమతితిక్షోపరతి షట్కసంపద్వికాసం - చిదాభాస భ్రూమధ్య లీలావిలాసం। మోక్షేప్సితాలోచనార్థ ప్రకీర్ణం - నిరాలంబ నిర్నిద్రపూర్ణం। స్వరశాస్త్ర పరిశీలనాధార మహిమా విశేష ప్రభావోక్త సత్కాలదుష్కాల ఫలనిర్ణయానందఘోషం - గురోర్వాక్య శాస్త్ర ప్రమాణానుభవ చిత్రవేషం। ఛాయా పురుషలక్షణ విశేషసుజ్ఞాన మహిమాసహిత మృత్యుకాలప్రబోధం - దురాలోచనాసక్త మానసనిరోధం। దూరశ్రవణ దూరదర్శన జలస్తంభనాకాశగమనాన్య కాయప్రవేశాద్య దృశ్యప్రయోగానుభవ యోగసూత్రం -పరబ్రహ్మజీవైక్య సుజ్ఞాననేత్రం।దోషద్వయ గుణత్రయ చతుర్విధవిదుఃఖ పంచభ్రమవికార షట్కవ్యసన సప్తకసమూల హరణం - మహాఘోర సంసారవారాశి తరణం। త్రిపుటిత్రయ రహస్య సమ్మేళనానంద పరమార్థ సామ్రాజ్య పట్టాభిషేకం - దివాకర శశాంకాగ్ని మండల విలోకం। షట్చక్ర మధ్యస్థితాధ్యక్షకానంద సాన్నిధ్యపూజా విధాన ప్రయోజక మహాయోగ సాధకసమర్థ ప్రభుత్వం- పరాత్పరసుదర్శనఘనత్వం। విలసత్సహస్రార సరసీరుహాంతస్థ వర సూక్ష్మరంధ్ర పరిస్థాన సచ్చంద్రికాబాహ్య మధ్యస్థిత వ్యర్థ బాహ్యప్రకాశార్థ సందర్శనానంద మోక్షం - మహాభక్తసంరక్షపక్షం। నిర్లేపనిస్సంగ నిర్మోహనిష్కామ నిష్కంపనీరంధ్ర నిర్భంగ నిర్భిన్నగాత్రం - సుషుప్త్యంతర సుషుప్తిచిత్రం।అష్టా

క్షరీప్రణవపంచాక్షరీ యోగబీజాక్షరీవాక్య పూర్ణాక్షరీ ద్వాదశీ షోడశీ పంచదశ్యాదిపూర్ణ ప్రబోధోప దేశాధికారం - పునర్జన్మరాహిత్య యుక్తిప్రచారం । సత్సంప్రదాయాధికారార్థ శ్రీవిష్ణు శ్రీసూర్య శ్రీయాజ్ఞవల్క్యార్య శ్రీజనక రాజేంద్ర శుక యోగి సాందీపనిమహాత్మశ్రీకృష్ణమూర్త్యర్జునోద్ధవ సదాచార్య వేమన మహాయోగిశ్రీధరగురుశ్రేష్ఠ శివరామగురు దేవనాగేశ్వరాచార్య - శ్రీరాజశేఖర సదాచార్య శ్రీరామజోగీంద్ర - శ్రీరామకృష్ణార్య శ్రీరంగరాజార్య శ్రీలక్ష్మణాచార్య శ్రీశేషయాచార్య పీరోజిఋషివర్య శ్రీవీరయార్యేంద్ర కారుణ్యవిస్తార వేదాంత గోప్యార్థభావప్రపాతం-సదానంద ఇనగంటి పున్నయ్యా గురుసార్వభౌమేంద్రపీఠం । భజేహమ్ భజేహమ్ భజేహమ్.

అప్పికట్ల
బాపట్లతాలూకా,
గుంటూరు జిల్లా.

ఇట్లు
శ్రీమతి ఇనగంటి చల్లమాంబ
శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయార్యగురువరేణ్యులవారి ధర్మపత్ని.

ఓమ్.

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ మదఖండ సచ్చిదానంద స్వరూపులైన శ్రీ ఫీరోజి ఋషీశ్వరులవారి పీఠస్థులగు శ్రీ సంకా ఉపేంద్రరావు గురు వర్యులవారు నాకొసంగిన శ్రీ సద్గురు పీఠాధికారమును, శ్రీ శివరామ దీక్షితులవారి పీఠస్థులైన శ్రీ సచ్చిదానంద వెంకటేశ్వరస్వామివారు నా కొసంగిన పరిపూర్ణబోధాధికారమును శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువరేణ్యులవారి సుసంకల్పముగా భావించి నేను స్వీకరించియున్నాను.

ఇట్లు

అప్పకట్ల ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

గురుపరంపర

శ్రీమదఖండ సచ్చిదానంద పరిపూర్ణ పరబ్రహ్మ
స్వరూపులైన

ఉపనిషద్బ్రహ్మ

సనక సనందనులు

శ్రీ సాందీపులవారు

శ్రీ కృష్ణభగవానులు

శ్రీధరస్వాములు

1 శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారు	2 శ్రీ॥ శి॥ రా॥ దీ
శ్రీ చిట్టింసెట్టి లక్ష్మణార్యులు	శ్రీ॥ కం॥ అ॥ రా॥
శ్రీ జమిలి శేషయ దేశికేంద్రులు	శ్రీ॥ ప॥ సీ॥ స్వా॥
శ్రీ వులహారి వీరోజి ఋషివర్యులు	శ్రీ॥ భా॥ కృ దా॥
శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువర్యులు	శ్రీ॥ వీ॥ ల॥ దే॥
శ్రీ ఇనగంటి పున్నయ్య గురువరేణ్యులు	శ్రీ॥ స॥ వెం॥ స్వా॥

ఇట్లు

ఇనగంటి చల్లమాంబ

(పున్నయ్య గురువరేణ్యులవారి సతీతిలకము)

అప్పికట్ల

ముక్తికాంతావిలాసము

తత్వములు

గ్రంథకర్త:
శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యాచౌదరి,
అప్పికట్ల.

కృతిసమర్పణము

సీ॥ ద్వయదోష రహితమై ద్వైతమద్వైత వి
శిష్టంబులిమిడిన చిత్రపథము ।
సకల వేదాంతవి స్తారసారార్థ తా
త్పర్య సంయుతమైన తత్వపథము ।
నిఖల చరాచరా నీకోద్భవస్థితి
లయములజేరని నియమపథము ।
నిరోక నిర్లేప నిష్కామ నిష్కంప
నిర్భంగమైనట్టి - నిత్యపథము

గీ॥ మీకడను వీరగురుడెరిగి నాకొసంగి
యుండెగావున పరమగు రుండవైన ।
తమకొసంగితి ముక్తికాం తావిలాస ।
కృతిని వులహరి పీరోజి ఋషివరేణ్య॥

ఇట్లు

అర్పికట్ల. ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా !

శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారి పీఠస్థులును శ్రీ శివరామదీక్షితులవారి మార్గస్థులైన శ్రీ పీరోజి ఋషివర్యులవారి మఠాధిపతులగు పులహరి పీరోజిబాబు గురువర్యులవారొసంగిన గురూపదేశాధికారమును శ్రీ వారి పీఠస్థులగు శ్రీ సంకా ఉపేంద్రరావు గురువర్యులవారొసంగిన సద్గురు పీఠాధికారమును శ్రీ శివరామదీక్షితులవారి పీఠస్థులును శ్రీ రంగరాజాచార్యులవారి మార్గస్థులగు శ్రీ సచ్చిదానంద వెంకటేశ్వరస్వామివారొసంగిన పరిపూర్ణ బోధాధికారమును నేను మదీయదేశికేంద్రులైన శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురువరేణ్యులవారి సుసంకల్పముగా భావించి అతిభక్తితో స్వీకరించి యున్నాడను. మరికొందఱు సనాతన సాంప్రదాయ సద్గురు పీఠస్థులగు అవధూతలును పరమహంసలు మున్నగువారు నాకొసంగిన జ్ఞానాధికారపత్రిక లనేకము లున్నను గ్రంథ విస్తరభీతిచే అట్టి పత్రికలిందు ప్రకటింప జాలనయితిని.

ఇట్లు

అప్పికట్ల — శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

తొలిపలుకు

మహాశయులారా!

నేనీ ముక్తికాంతావిలాసమను గ్రంథము నచ్చొత్తించుటకై కొందరు భక్తాగ్రేసరులు నన్ను త్వరపెట్టుటచే తిరిగి సవరణ జేసికొనుటకు సావకాశము లేనివాడనైతిని. యీ గ్రంథమును వ్రాయుటలో వ్యాకరణము ననుసరించి మార్పు జేయకుండుటయే గాక కొన్ని కొన్ని స్థలములందు సంధులను విడదీయుట కల్పుట మున్నగు సందర్భములలో పండితులకే గాక పామరులకు సైతమర్థమగునట్లు మామూలుగా ప్రచారంబుననున్న పద్ధతి ననుసరించితిని. అంతియేగాని వ్యాకరణమును జవదాటినవాడనని భావింపవలదు. మరియు నేనీ గ్రంథమునందెచ్చటను ఒకమతమును, ఒకసంఘమును, ఒకవ్యక్తిని గురించి యేవిధమైన నిందారోపణము జేసియుండలేదు. కాబట్టి కవి యభిప్రాయము మరుగైయుండుటవలనగాని, సామాన్య దృష్టితో జూచుటవలనగాని, మరి యేవిధముననైనగాని, యట్టి భావ మేమహనీయులకైన స్ఫురించెనేని వారికొఱకు నేనిదే క్షమాపణము గోరుచున్నాడను.

ఇట్లు

అప్పికట్ల — శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరి

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యులు

శ్రీ ఇనగంటి పిచ్చయ్యా చౌదరిగారు

అప్పికట్ల

ఓమ్

శ్రీ రామచంద్రా నుగ్రహా శ్రీ వీరగురు పరబ్రహ్మణేనమః

ముక్తికాంతా విలాసము

---

౧. కీరవాణి రాగము - అటతాళము

జిలుగుబంగరు పువ్వులద్దిన - జీరగట్టిన చిన్నది ।
తళుకు బెళుకు పుతాణిపైటను-దాల్చి మెరయుచునున్నది ॥జి॥
రత్నములు ముత్యములు గూర్చిన -రవికె దొడగిన చిన్నది ।
రత్నమయ సింహాసనంబున - రాజ్యమేలుచు నున్నది ॥జి॥
అందచందము లందుతానే - అతిశయంబగు చిన్నది
మందమతులగు మానవులతో - మాటలాడక యున్నది ॥జి॥
జగములెల్ల నశించిపోయిన - శాశ్వతంబగు చిన్నది ।
తగినపురుషుడు లేకతనలో - తాను చింతిలుచున్నది ॥జి॥
వేదశాస్త్ర పురాణగాధల - వివరమెరిగిన చిన్నది ।
వాదభేదము లాడుచుండెడి - పండితులగన నన్నది ॥జి॥
స్నానములు సంధ్యలును తపములు-జపములెరిగిన చిన్నది ।
మానసంబున శుద్ధిలేని - మాటలను విన నన్నది ॥జి॥
దానధర్మ పరోపకార వి-ధాన మెరిగిన చిన్నది ।
జ్ఞానహీనుల కర్మమార్గము - కంటకంబను చున్నది ॥జి॥

హెచ్చుగా యోగములు ముద్రలు - మచ్చులెరిగిన చిన్నది
సచ్చిదానందం బెరుంగని - స్వాములను గన నన్నది ॥
తీర్థయాత్రలు తిరిగి తిరిగి - భ్రిమ్మదిరిగిన చిన్నది।
సార్థకంబగు గురునిపాదమె - తీర్థమని కూర్చున్నది ॥
శాస్త్ర మనుభవ మెరుగకుండిన - సరకుజేయని చిన్నది ।
శాస్త్రదృష్టము గురునివాక్యము -స్వానుభవమై యున్నది ॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసుజేరెద నన్నది ।
వరలుపాటి బండ్లవీరయ - గురుని తోడనుచున్నది ॥జిలుగు॥

౨. నాదనామక్రియ రాగము - అటతాళము

మల్లె మొగ్గల చీరగట్టి - తెల్లజాజిపూలుజుట్టి - చల్లని పన్నీరుచేపట్టి । ఓ హొయలుమీరిన చిన్నదానా । వల్లభుని పేరు దెల్పవే ॥మ॥

తెల్లపట్టు తలకుజుట్టి - నల్లకస్తూరి బొట్టు బెట్టి - అల్లిబిల్లిగ ఉంగరాల్ బెట్టి।ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా - పెల్లిగాని కన్నె పడుచునురా ॥తె॥

నిన్నుగన్న తల్లియెవతె - నిన్నుగన్న తండ్రియెవరు- తిన్నగాయోచించి చెప్పవే - ఓ హొయలుమీరిన చిన్నదానా - ఉన్నది యున్నట్లుబల్కవే ॥మ॥

నన్నుగన్న తల్లిలేదు - నన్నుగన్న తండ్రిలేడు - నన్నునేనే కన్నదాననురా । ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా । ఉన్నమాట విన్నవించితిరా ॥తె॥

కులమదేదో గోత్రమేదో - పిలువదగిన పేరుయేదో-నిలచి యుండే కాపురంబేదో। ఓ హొయలు మీరిన చిన్నదానా। చలముమాని తెలియపరచవే ॥మ॥

కులముగోత్రము లేమిలేవు - పిలువదగిన పేరులేదు-నిలచి యుండే కాపురములేదు । ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా । స్థలము గాని స్థలము మాయూరు ॥తె॥

వింత వింతలమీరిదానా - సంతసంబు కోలుపోయి - చింత జెందే కారణంబేమే। ఓ హొయలుమీరిన చిన్నదానా। పంత గించక అంతుదెల్పవే ॥మ॥

అంతులేను పొంతులేదు - చెంతజేరే వాడులేక - అంతు లేని చింతగల్గెనురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। యింతకన్న వేరులేమురా ॥తె॥

కొమ్మరో నే నిన్నుజేర - తొమ్మిది కిటికీలమేడ - సొమ్ము బెట్టి కట్టి యుంటినిగా। ఓ హొయలు మీరిన చిన్నదానా। అమ్మివేసే విధము దెలియదుగా ॥మ॥

కుమ్మరి వారిండ్లకేగి - క్రొత్తకుండ యొకటిదెచ్చి - గుమ్మ మునకు గుర్తుబెట్టుమురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। అమ్మి వేసే విధము దెలియునురా ॥తె॥

పంచవన్నెల రామచిలుకను - పంజరంబులోననుంచి - పెంచి ముద్దు లాడుచుంటినిగా। ఓ హొయలు మీరిన చిన్న దానా । మించినభ్రమ వీడకుంటినిగా ॥మ॥

మంచి మల్లెపూలతోట - నుంచివచ్చే చల్లగాలి - కొంచె మాఘ్రాణించి రావోయి। ఓ సొగసుదీరినచిన్నవాడా। మించిన భ్రమ వీడిపోనోయి ॥తె॥

మూడుకాల్వల నీటిలోన - మునిగిమునిగి తేలితేలి - క్రీడ లాడే జాడగంటిని గా। ఓ హాయలుమీరిన చిన్నదానా। జోడువిడచే బాటదెలియదుగా ॥మ॥

మేడిచెట్టుపైనయూగు - లాడుచుండే పండుటాకు - జాడ జూచి విడచిరావోయి। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। మూడు కాల్వలు దాటగలవోయి ॥తె॥

వరలు పాటి బండ్లవీరయ - గురువరేణ్యుని సాక్షిగా నీ - తెరవుజేర దలచియున్నానే। ఓ హాయలు మీరిన చిన్న దానా। విరివిగానే మరులుగొన్నానే ॥మ॥

ధరణి (శ్రీ) యినగంటి వున్నయ-దాసుని యుపదేశమంది- తిరిగివచ్చి నన్నుజేరుమురా। ఓ సొగసుదీరిన చిన్నవాడా। స్థిర ముగా వరియించు కొందుమురా ॥తె॥

3. బేగడ రాగము - అటతాళము

హంస నడకలునడచు చిన్నది। అపరంజిబంగరు। హంస లను ముద్దాడుచున్నది॥

హంసనడకలు నడచుచిన్నది-హంసలను ముద్దాడుచున్నది। హంసలను చేపట్టకుండిన - హింసలొందుట సత్యమన్నది ॥హం॥

మెఱుపుతీగెల వంటి చిన్నది । సొగసైనతొలకరి । మెఱుపులను దిలకించుచున్నది॥

మెఱుపుతీగెల వంటి చిన్నది-మెరుపులను దిలకించుచున్నది-మెరుపులను గమనించకుండిన-పరితపించుట సత్యమన్నది ॥హాం॥

రాగమాలిక దీయుచున్నది । పడిగలను విప్పిన । నాగుబాముల బట్టుచున్నది ॥

రాగమాలిక దీయు చిన్నది-నాగుబాముల బట్టుచున్నది । నాగుబాముల గొట్టకుండిన – నాశనంబే సత్యమన్నది ॥హాం॥

ఆరుమేడలుగనిన చిన్నది । పదినూర్లపలకల । మేరుశిఖరం బెక్కుచున్నది ॥

ఆరు మేడలు గనిన చిన్నది – మేరుశిఖరంబెక్కుచున్నది । మేరు శిఖరం బెక్కకుండిన – ఘోరనరకమెసత్యమన్నది ॥హాం॥

ఈడుజోడై యున్న చిన్నది । జలకంబులాడే । మూడుకాల్వల నీదుచున్నది ॥

ఈడుజోడైయున్న చిన్నది-మూడుకాల్వల నీదుచున్నది। మూడుకాల్వలు దాటకుండిన-ముప్పు జెందుట సత్యమన్నది॥హా॥

భాసురంబైయున్న చిన్నది। యినగంటి పున్నియ । దాసువాక్యము నమ్మికొన్నది ॥

భాసురంబైయున్న చిన్నది-దాసువాక్యము నమ్మికొన్నది। దాసువాక్యము నమ్మకుండిన-దోసమొందుటసత్యమన్నది॥హా॥

సారవంతంబైన చిన్నది । శ్రీ పాటిబండ్ల । వీరగురుని జేర నున్నది ॥

సారవంతంబైన చిన్నది । వీరగురుని జేరనున్నది।వీరగురుని జేరకుండిన – వెతలుబొందుట సత్యమన్నది ॥హం॥

4. శంకరాభరణ రాగము - జుల్వ తాళము

ఎంత చిత్ర మెంత చిత్రము – నాగురునిబోధ – ఎంతచిత్ర – మెంత చిత్రము ॥ఎం॥

ఎంత చిత్ర మెంత చిత్రము – అంతులేని మహా విచిత్రము । అంతరంగము నందుగల – చింతలణచిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ఒంటి స్తంభము బెట్టికట్టిన – యింటి లోపల నన్ను జేర్చి । కొంటె మొకముల భయము మాన్పి – తంటాదీర్చిన మూల సూత్రము ॥ఎం॥

రెండుకొండలపైన మెరయు – చుండే సన్నని బిలములోన । పండు వెన్నెలగాయుచుండే-నిండుచంద్రునిజూపినసూత్రము ॥ఎం॥

మూడుకోవల పుట్టనుండి – దాడివెడలి కరువవచ్చే । కోడెత్రాచు పడిగమీద – కొట్టిచంపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

నాల్గుత్రోవల రాజమార్గము –నడచేవిధము దెల్పి గుహాలో। వెల్గుచుండేజ్యోతిజూపి– వెతలుబాపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ఐదుమూటలు విప్పియిరవై – యైదుమూటలు గట్టి ముత్తము । యైదు జేసి మంత్రముచేత – మర్మము విడదీసిన సూత్రము ॥ఎం॥

ఆరుమేడలు దాటి పై బం - గారు మేడలోనను న్న ।
నారీమణితో క్రీడలాడే - దారిజూపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసుజెప్పిన తత్వమందు ।
మరుగువిప్పి వీరగురుని-మహిమజూపిన మూలసూత్రము ॥ఎం॥

౫. నాదనామక్రియరాగము - ఆదితాళము

ఏ మండీ ఓ పండితులారా - ఏమి జెప్పెదరు ॥ఏ॥

మోమోటము లేక జెప్పిన - ముక్తిబొందెదరు
తామసించి చెప్పిన బల్ - తంటాల్ జెందెదరు ॥ఏ॥

వేదశాస్త్రము దేవుడే విని - పించె ననియెదరు ।
వేదములందరు జదువరాదని - విసుగుజెందెదరు ॥ఏ॥

సర్వవ్యాపకోహరియని - శాస్త్రిలనియెదరు ।
ఉర్విగట్టిన గుళ్ళలోహరి - ఉన్నాడనియెదరు ॥ఏ॥

విశ్వం నారాయణోయని - విధులుజెప్పెదరు ।
అశ్వముబట్టి యజ్ఞములోన - హాతముజేసెదరు ॥ఏ॥
పంచవింశతి తత్వముల ప్ర - పంచ మనియెదరు ।
పంచములంచు కొందఱమనుజుల - వంచనజేసెదరు ॥ఏ॥

ఒక్కడే దేవుడటంచు - బుక్కులు జెప్పెదరు ।
ఎక్కడెక్కడ పోలేరమ్మల - నెత్తుకొనియెదరు ॥ఏ॥

అజమంత్ర గాయత్రీయని - అర్థాల్ జెప్పెదరు ।
భుజముపైన నూలుజందెపు - పోగులువేసెదరు ॥ఏ॥

రానుపోను రైలుచార్జి - నేనే బెట్టెదను ।
జ్ఞానానంద మయుడగు హరిని - గాంచివచ్చెదము ॥ఏ।
ధరణిలో యినగంటి పున్నయ - దాసునని యెదరు ।
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురునే మనియెదరు ॥ఏ॥

౬. నాదనామక్రియరాగము - అటతాళము

నరుడవై జన్మించి నావా। ఓరీ। గురువరునిసన్నిధి - మరచి యున్నావా ॥న॥

దరిలేని జననంబు - మరణంబు జెందుచు ।పరిపరి విధముల- బాధపడుచున్నావా ॥న॥

ఎరుకలోపల బుట్టి - ఎరుకలోపల బెరిగి । ఎరుకలోపల జచ్చి - యెరుగకున్నావా । ఇరవు తెరవులరెంటి - నరయకున్నావా । పరులసంపదకొరకు భ్రమయుచున్నావా । వరభోగ భాగ్యముల - వాంఛగొన్నావా । తరుణీమణులవలలో- దగులుకొన్నావా॥ మెరుపుతీగెలవలె - మెరసి చిత్రంబైన । స్థిరములేని సుఖము - మరగియున్నావా ॥న॥

మూడారువాకిళ్ళ-మూసినిద్రించిన । కోడెత్రాసును లేపి - యాడించలేవా । క్రీడలాడేహంస - జోడువిడలేవా । మేడలాశిటిపైన - మేడగన లేవా ।యేడుకోటల బాట - యెగిరిపోలేవా । చూడరాని స్థలము - శోధించలేవా ॥ మూడుకాల్వల యందు - మునుగుచు తేలుచు। వాడువీడను మాట వర్జించలేవా ।న॥

పదియూరువన్నియు - బంగారమైనను । పదపడి మన్నులో-పల బుట్టెగదరా । అదియెరిగి తనువులో - ఆత్మ గనవలెరా । యెదిరించి విషయముల - నదలించ వలెరా । కుదురుపరచి మనసు - కూర్చుండవలెరా । పదిలంబుగా జ్యోతి - పరికించ వలెరా ॥ మదమత్సరంబుల - మటుమాయ మొనరించి కదలని మెదలని - గతినుండవలెరా ॥న॥

ఐ దారు పదునాల్గు - లైనతత్వంబుల । సాధించి దేవుని - శోధించవలెరా । కాదన్నవారిని - కాదన వలెరా । నీదినాది యనుట-లేదనవలెరా। వాదభేదంబులు - వదలుకొనవలెరా । సాధులస్నేహము సలుపగవలెరా॥ వేదవేదాంతసం - వేద్యులైన గురు । బోధలేనిదె ముక్తి లేదనవలెరా ॥న॥

వడిగా గడియకు మూడు - వందల అరువది। గడచిరానున్నట్టి - గడువు గనవలెరా । నడినాళమున జేర్చి - నడిపించ వలెరా। జడకుచ్చులనుదాటి - సాగిపోవలెరా। ఎడలేక పీఠోజ-ఋషినిగన వలెరా । తడయక వీరగురు - దరిజేరవలెరా ॥ పుడమి (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్య దాసుని।నుడువులు విని నీవు - కడతేరవలెరా ॥న॥

౨. లతాంగి రాగము - అటతాళము

గురువరుని పూజించరే - పరమాత్ముడని । గురినిల్పి తరియించరే ॥గు॥

భరియింపరానట్టి-భవనీరధిలోజిక్కి।పరితాపమునుబొందక। మరి మరి పుట్టుచు-మరి మరి గిట్టుచు। దరిలేని వెతజెందక ॥గు॥

పంచ భూతంబులను - పంచి తత్వంబుల । పంచవింశతిఁ బెంచిన । పంచశక్తులనెంచి - పంచ ముక్తులగాంచి । పంచకర్తల మించిన ॥గు॥

ఆధారస్వాధిష్టా - నాదికమలంబుల । శోధించేవిధిఁ దెల్పిన। బోధించి రేచక - పూరకకుంభక । సాధనములు నిల్పిన ॥గు॥

ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మంబని - పరమవాక్యముఁ దెల్పి । అజ్ఞానమును ద్రుంచిన । జిజ్ఞాసులను గూర్చి - జీవు డీశ్వరుడగు । ప్రజ్ఞ ప్రసాదించిన ॥గు॥

తరుగక పెరుగక - విరుగక కరుగక । తిరుగనిసిరిజూపిన । తరుగుచు పెరుగుచు - విరుగుచు కరుగుచు । తిరిగే లేమిని బాపిన ॥గు॥

మందార పున్నాగ - మాలతీచంపక । కుందార విందములచే । చందనాగరుఘన - సారగంధంబుల । సుందరాంబరములచే ॥గు॥

భువిని (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్యదాసుని । కవనధారలు జల్లుచు । భవరహితుడౌ పాటి - బండ్ల వీరయగురుని।భావంబు వెదజల్లుచు ॥గు॥

౮. బారువరాగము - జాల్వతాళము

ధరణిని నాగురు - వరుడేనా దైవము ॥ధ॥
పరులమాట వినుటవలన - ఫలము లేదు సరిగదా ।
తరుగు పెరుగు సంగతుల - తగవులాటలౌ గదా ॥ధ॥

ఎన్ని యోశాస్త్రములెరింగిన - నన్నునేనుచూడగలనా ।
సన్నపుబిలమందు వెలుగు - స్వామిని నే విడువగలనా ॥ధ॥
జిలుగురాళ్ళ పూజజేసి - చేసి చేతులకడిగికొని ।
తెలివిలోపలనున్న బ్రహ్మము - దెలిసికొంటినమ్ముకొని ॥ధ॥
కారణాచార్యులసన్నిధి - కారణమునందుకొని ।
దూరదూరముగనుదిరుగు - వారితోనాకేమిపని ॥ధ॥
గురునియాజ్ఞ మించిపోయిన - నరునికి నరకముగదా ।
పరమపావనమైనగురుని - పాదమేమోక్షముగదా ॥ధ॥
ధరణిశ్రీయినగంటిపున్నయ - దాసువాక్యమునమ్మికొంటి ।
వరలు పాటిబండ్లవీరయ - గురునిదీవనలందుకొంటి ॥ధ॥

౯. కాంభోజిరాగము - అటతాళము

వందారు సచ్చిదా - నందపరబ్రహ్మ । నందములేకభవ - బంధమువిడునా ॥వం॥

కుందారవిందమక - రందసుగంధాద్యా । నందాభ్యాసము నొంది - యిందుముఖులపొందే। అందమనుచును - చందమనుచును । గంధసింధుర - మొందుగతిమద - మంది యింద్రియ బృందమునుగెలు । పొందలేని - మందమతులకు ॥వం॥

జ్ఞానానుసంధాన - మానసాంతర్గతా - ధీననిశ్చయసంవి - ధానధ్యానమున ॥జ్ఞా॥

మానావమానవి - హీననిత్యనిధాన । మానితానూనని - ష్ఠానిరవధాన - మైనసౌఖ్యముగానకసుభ్రమ - బూనిమేను·

నుతానసుచు - సంతానసంపద జిక్కువడి కను-గానలేని దీన జనులకు ॥వం॥

అండపిండాండ బ్ర - హ్మాండభాండావృత । భండనభీమప్ర - చండదోర్దండమై ॥అం॥

మండితాకృతి జిత । మండలత్రయమై మా । ర్తాండకోటి ప్రభా - చండప్రపూర్ణమై ॥ యుండుతావును గాన లేకను - యెండమావుల తండములవలె । నుండుధన రాసుల దగుల్కొని - మొండితనమున నుండు జనులకు ॥వం॥

పంచవింశతితత్వ - బావైక్యాద్వయ తాత్ప । ర్యాంచిత సారాంశ - మై పరాత్పరమై ॥పం॥

పంచశక్తిబ్రహ్మ-పంచకాతీతమై । పంచముక్తివిలసి - తాం చితబ్రహ్మమై । మించుస్థానము జేరలేకను - సంచితము గడియించుకొని X । రిసంచి తాపత్రయములను వద - లించు కొనక త - పించు జనులకు ॥పం॥

వరయోగి జనహృదయ - సరసిజషట్పద । పరమార్థతత్వ సంభరితసాగరమై ॥వ॥

నిరుపమానవిలాస - నిర్వికారవిశేష - నిరత మహోల్లాస - నిగమాంతవేద్యమా । ధరణి శ్రీ యినగంటిపున్నయ దాసునేలిన వీరగురువరు। తెరవెరుంగక నైహికంబే । స్థిరమటంచును - దిరుగుజనులకు ॥వం॥

౧౧. సావేరి రాగము - అటతాళము

అంతుదెలియని భగ - వంతుని రూపము । యెంతో విం
తగ నున్నది ॥

నిరా । ద్యంత విస్తీర్ణ ది - గంత పరిపూర్ణప । ర్యంతానం
తంబైనది ॥అం॥

సంతతము వే - దాంత విద్యా । వంతమై య - త్యంత
మై యూ । వంతయేని కొఱంతలేక ని - రంతరము దనరారు
చున్నది ॥అం॥

వరయోగి జన హృదయ _ సరసిజ భృంగమై। పరమానం
ద త - రంగమై ॥వ॥

నిరుపమానమై - నిర్మలతేజమై । సురుచిరభ్రూమధ్యాం -
తర చిద్విలాసమై । గిరులకును ఝురులకును తరులకు - కరు
లకును హరులకును నరులకును । సురులకును ఖేచరులకును కి-
న్నర వరుల కాధారమైనది ॥అం॥

ఇందిరారమణారవింద సంభవశివ । బృందారకాతీతమై ॥
ఇందుసూర్యాగ్ని కళా - మందిరాధారమై । సందళితాసుర -
బృందవిశాలమై । అందచందము లందుగలభ్రమ - నొందకను
కందకను కుందక । అందకను పొందకను చెందక _ సందులేకను
నిండియున్నది ॥అం॥

వీఀ సితలక్ష్యార్థ - ఫలితవిలక్షణమై । కలమెలుకువలు
శూన్యమై ॥వి॥

కులము స్థలములేక - గోత్రసూత్రము గాక । వెలుగుల కెల్లను వెలుగై యున్నది । పలుకరించిన పలుకకున్నది - తల చినసుమదిదగులకున్నది । చలికి వణకక నిలచియున్నది - జల మునకు తడియక నెయున్నది ॥అం॥

ఘోరకలుష విదార - సూరిజనోద్ధార । పారావారవిహా -రమై ॥ఘో॥

దూరాదూరార్థ వి - స్తార చారిత్రమై । పూరిత కరుణార్ద్రి - సారపవిత్రమై । ధారుణిని యినగంటి పున్నయ - దాసపోషిత వీరగురు సువి - చారమైరసపూరమై గం-భీరమై యలరారుచున్నది ॥అం॥

౧౧. శంకరాభరణ రాగము - ఆదితాళము

పరాత్పరుండెటు-భరియించెనోయీ।ప్రపంచమంతయుగురువరా
ధరాతలంబీ- సరోవరంబుల । భరియించినటువలె శిష్యుడా ॥ప॥
అరూపకుండో-స్వరూపకుండో।యెరుంగబల్కుము గురువరా।
అరూపకత్వము-స్వరూపకత్వము।ధరించియుండెను శిష్యుడా ॥ప॥
భరింపజాలని - భవాబ్ధిదాటు వి । వరంబదేదో గురువరా ।
చిరాననినునీ - వెరింగిసద్గురు। వరుణ్ స్మరింపుము శిష్యుడా ॥ప॥
నరుండుతను తా - నెరుంగకనుభువి । జరింపనేమగు గురువరా ।
జరామరణజన - నరాజిని విప । త్పరంపరలజెడు శిష్యుడా ॥ప॥
పురందరముఖా - మరానీకమెటు । తరించగలరో గురువరా ।
ధరణ్ జనించియు-నరత్వమునగురు। వరుణ్ భజించియే శిష్యుడా॥

రవిజ్వాలనసో - మవాయ్వంబరనిల । దివంబు రేమో గురువరా ।
అవిచ్ఛిన్నమం-దనాదిప్రకృతి । ప్రవృత్తిచిత్రము శిష్యుడా ॥ప॥
శివుండెవడు మా-ధవుండెవండబ్జ । భవుండెవాడో గురువరా ।
శివబ్రహ్మవి-ష్ణువుల్ గుణత్రయ। ము వాస్తవంబుగ శిష్యుడా ॥ప॥
భువిన్ శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యదాస్ యను । భవంబ దేమో
గురువరా ।
భవంబులేకు - న్న వీరగురు స । త్ప్రభావఫలమే శిష్యుడా ॥ప॥

౧౨. బంగాళా తోడిరాగము - అటతాళము

గురుబోధ వి ని పట్టి - గుణవంతులారా । మరలజన్మము లేని - మార్గమేదండీ। తిరిగిజన్మము రాని - తెరవుయేదండీ ॥గు॥

గురుసేవజేయని - కుటిలమతులారా - గురునియాజ్ఞలేక - యెరిగించమండీ । గురునియాజ్ఞనుమీరి - చరియించమండీ ॥గు॥

మాయందు దయయుంచి - మమ్మాదరించి - సాయంబు జేయండి - సన్నుతించెదము । ఉ । పాయంబుజెప్పండి - ప్రస్తుతించెదము ॥

వేయినూరులలక్షల్ - వేలొసంగినను । న్యాయం బుగాదండి - సాయంబు జేయ । ఉపాయంబు లేదండి - భావంబుదీయ ॥గు॥

మామీద దయలేక - తామసించినను । మేమెట్లు తరియించి - మేలొంద గలము । మేమెట్లు కడతేరి - మిము జేర గలము ॥గు॥

మామాటవినిమీరు - మాగురునిజేరి । పామరత్వ
ముమాని ఫలముగాంచండీ । స్వామివారిని జేరే - జాడదెలి
యండీ ॥గు॥

మీమార్గముననిష్ట - లేమేమిగలవు । ఆ మాటలైనను -
అంతు జెప్పండీ । మోమాటమును లేక - ముచ్చటించండీ ॥
తామసగుణములు - తగవిడవవలెను । ప్రేమ గుణంబులు -
పెంచగావలెను । కామగుణాంబులు - ఖండించవలెను ॥గు॥

విరళించి చెప్పండీ - వినకోర్కెగలై । అరమరలేకమే -
మాలకించెదము । పరమపావనమని పఠనజేసెదము ॥
పరపురుషునకు తండ్రిభావమందించి । పరకాంతతల్లిగా భావించ
వలెను పరధనమువిషముగా - పరికించవలెను ॥గు॥

మరియేమిగలవోమీ - మార్గంబునందు । సరసమతులై
వట్టి సాధుజనులారా ! పరమాత్మ జెరెడి భక్తవరులారా॥గు॥

పరులదూషించెడి - పనిమానవలెను । పరులకుపకారంబు-
జరుపగవలెను । కరుణించిదీనుల - కాపాడవలెను ॥గు॥

అవనిలోయీబోధ - నందించునట్టి । శివగురుడు మీకె
వడో చెప్పరేమండీ । భవసాగరములోన - బడియుంటిమండీ॥

భువిని శ్రీయినగంటి - పున్నయ్యదాసు - వివరమెరిగించిన-
శివగురుడుమాకు । భవసాగరముదాటే-ఫలమిడునుమీకు ॥గు॥

పున్నయగురువరుని - సన్నిధిజేర్చి । తిన్నగ మమ్ములదీవిం
చరండి । కన్నులపండుగ గావించరండీ ॥

చెన్నలకు వీరగురుశిష్యవరుడైన- పున్నయ్యగురువరుని సన్నిధియిదుగో । కన్నులపండుగగానున్నదదిగో ॥గు॥

౧౩. మధ్యమావతిరాగము - ఆటతాళము

వినరమ్మ చెలులార - వినరమ్మమీరు ॥ మనగురునిపూజించుమార్గమెట్లనిన ॥

రత్నమణిమయపీఠ - రాజంబుదెచ్చి । రత్నకంబళిగప్పి - రమ్యమొనరించి ।

గురువరేణ్యునికోరి - కూర్చుండబెట్టి । పరమాత్ముడనుచుస - ద్భక్తిసమకట్టి ।

కనకంపుపళ్ళెరంబును దెచ్చిపెట్టి । ఘనగురువరుని పాద-కమలంబుబెట్టి ।

పదియారువన్నియ - బంగారురేకు - పొదిగియుండినవెండి-బుంగచేపట్టి ।

కావేరికృష్ణగో-దావరీసింధు । పావనంబౌసర - స్వతిగంగయమున ।

రంగుమీరినభీమ - రథితామ్రపర్ణి । తుంగభద్రా సరయు - దోషరహితంబౌ ।

నర్మదాజలము వి - న్నాణముగవంచి - ధర్మంబుగా నడుగు - దమ్ములనుగడిగి ।

తడిరియొత్తిపట్టువ - స్త్రముగట్టబెట్టి। తడయకను తాంబూల దక్షిణలఁబెట్టి।

పునుగుజవ్వాజి క-ర్పూరంబలంది।ఘనముగా చందనా-గరు గంధమద్ది ।

నుదుటకస్తురిబొట్టు - కుదురుగాబెట్టి ।పదిలపరచిన మంచి పన్నీరుజల్లి ।

ఇందీవరంబులర - విందబృందములు। మందారములు బంతి మల్లె చేమంతి ।

కరవీర పున్నాగ - సురపొన్నపొగడ । విరజాజిసంపెంగ - విరులు వెదజల్లి ।

అలరారు కుంకుమం - బక్షతలనుంచి - చెలగుమారేడు తుల - సీదళములుంచి ।

ఘ్రాణఘ్రాణ లక్ష్యంబు - లేకంబుజేసి। తత్పదంబుననుంచి- తాల్మివహియించి ।

వగమాని సద్బుద్ధి - పాత్రగావించి । తగపుణ్యపాపముల తైలమందుంచి ।

ఊనిచిన్మోదసు - జ్యోతి మట్టించి । ఆనందనైవేద్య మర్పించిమించి ।

మొనసికామక్రోధ - మోహాలోభము-లు । దునిమిమద మాత్సర్య - ధూపంబువేసి ।

నిర్వికల్పసమాధి నిలచియున్నట్టి । సర్వజ్ఞుడౌగురు-స్వామి సన్నిధిని ।

తల్లిపిల్లలమీద - ధ్యాసలనుమాని । అల్లుండ్లకోడండ్ల - యాశలనుమాని ।

అన్నదమ్ములమీద-నున్నభ్రమమాని । పిన్నమ్మపెద్దమ్మ- ప్రేమలనుమాని ।

బావమరదులమీద-భ్రాంతులనుమాని । ఆవరించినమిత్ర - భావంబుమాని ।

ధనధాన్యములజోలి - తలపెట్టవలదు । ఘన గృహంబుల వాంఛ - లను బూనవలదు ।

పొలములపైకోర్కె - బోసీయవలదు - బలరూపయౌవనం - బుల దలచవలదు ।

కులగోత్రములమీద - గురిబెట్ట వలదు । కలహాకారుల మీద - కసిబట్టవలదు ।

ఊరుపల్లెలతీరు - నూహించవలదు । దారిద్రౌంకలపోరు - దలపగావలదు ।

రాళ్ళపూజలుజేయు-రగడమనకేల । గుళ్ళచుట్టునుదిరుగు- గోలమనకేల ।

తులసిచెట్లకుమ్రొక్క - త్రోవమనకేల । జలములోపల మునుగు - జాడమనకేల ।

పేడబొమ్మలుబెట్టు - బెడదమన కేల - కోడ్రాచుల
(మొక్క - గోడవమన కేల ।

క్రౌర్యంబు గలయజ్ఞ - కర్మమన కేల । సూర్యనమస్కార-
సుఖముమన కేల ।

పలుతీర్థయాత్రల - పరుగుమన కేల । తలవెంట్రుకలజడల-
తాల్పుమన కేల ।

గోళ్ళు బెంచిచరించు - గురుతుమన కేల । వల్లకాటిలోదిరుగు
వార్తమన కేల ।

శారదవిలోదిరుగు - గాథమన కేల । కోరిగుహలనుదూరు-
గోడుమన కేల ।

ధరణిలోపలజనులు-తగబుట్టిచచ్చి । మరుగెరుంగక ఘోర-
మాయలనుజిక్కి ।

ఇహామెసత్యంబని - యెంచిభ్రమియించి । బహుదుఃఖ-
ములలోన - బడుచుకృశియించి ।

ఆగామిసంచిత - ప్రారబ్ధములను । ప్రోగుజేయుచునరక -
మునకష్టపడుచు ।

దారిగానకను పరి - తాపమొందుచును । సారంబులేనిసం-
సారులైనారు ।

కనుకనేనూటికో - క్కరు కోటికొకరు । ఘనపూర్వపు-
ణ్యాస - త్కర్మంబువలన ।

కారణా చార్యులను - జేరియుండెదరు । ధీరులౌచు గు రూప - దేశమందెదరు ।

అమరతారముసాం - ఖ్యామనస్కములు । ప్రమదపతి పూర్ణాను - భవమెరింగెదరు ।

అట్టివారలెవ్వార - లౌటచేనిట్లు। గట్టిగావివరింపగాబూను కొంటి ।

నిర్భంగ నిస్త్రైణ - నిస్తులంబైన । నిర్భేద నిరుపాధి - నిర్జరంబైన ।

నిర్లోకనిర్మోహ - నిర్మలంబైన । నిర్లేప నిస్సంగ - నిశ్చలంబైన ।

నిష్కామ నిర్నిద్ర - నిర్ద్వంద్వమైన । నిష్కంపనిశ్చింత - నిర్భయంబైన ।

అద్వితీయాపరో - క్షానందమైన । అద్వైతభావాంత - రార్థమయమైన ।

గురుమహిమ దెలియగా - నరులవశమానా । హరిహర బ్రహ్మలకు - నలవిగాదమ్మ ।

గురుడు బ్రహ్మయువిష్ణు - గురుడీశ్వరుండు । గురుడే పర బ్రహ్మ - మరివేరుగాడు ।

అనాదిశాస్త్ర ప్రమా - ణానుసారమున । అనుమాన ర హితమై - నట్టి లక్ష్యమున ।

వరగురుని సాష్టాంగ - వందనంబులతో।నిరుపమానవిలాస-నియతిసేవించి ।

భువిని(శ్రీ)యినగంటి-వున్నయ్యదాసు । కవనమల్లినతత్వ - గానంబుబాడి ।

భవరహితుడౌ పాటి-బండ్ల వీరగురు । సువిచార వేదాంత సూత్రంబెరుంగ ।

వరలువీరోజిఋషి-వరుపాదమాన । తిరిగియిక రాబోరు - మరలజన్మలకు ।

యీతత్వరాజంబు - నెవరుజదివినను । పాతకంబులు దొలగి - ఫలము సమకూరు ।

ఇదిసత్యమిది సత్యమిది సత్యమమ్మ । పదిలంబుగా దాచి పఠియించరమ్మ.

౧౪. లతాంగి రాగము - ఆదితాళము

జనులార యే మండయా । మనవూరు జేర । అనుమాన మేమండయా ॥

పనిబూని మీరిటకు-వచ్చిన దెందుకు।తినితిరుగుచున్నారు-కనుగానకున్నారు ॥జ॥

పడ వెళ్ళిపోతుందయా । యికతిరిగిరాదు । తడవేల యెక్కండయా ।

వడిగా గడియకు మూడు - వంద లరవైమైళ్లు। గడువుగ పోతుంది - గడబిడ జేస్తుంది ।జ॥

యిది యేమి చిత్రంబయా । చెప్పినవినరు ॥ న ది యె ట్లు దాటేరయా ।

విధిగా యిరవైయొక్క - వెయ్యారునూర్రెమ్మిళ్ళ-పదిలంబు గారోజు - పడవా నడిపించాల ॥జ॥

మరి మనమందరము । ఒకయూరినుండి। తరలివచ్చినారము। తరచి తరచి మిమ్ము - త్వరపెట్టు చున్నాము । పొరుగూరు వారిని - తరుచుగ బిలవాము ॥జ॥

మాదేమి బోయింది లే । మీ వారితోటి । మాకేమి రాబోదులే ।

రావలచితే రండి । లేదా మరి చెప్పండి । మీదారి మీ దేను । మాదారి మా దేను ॥జ॥

ధ ర వీ ర గు రు వాజ్ఞ ను । యినగంటి వున్నయ । దాసు విన్నందునను ।

మరిమరి మిమ్ముల । మర్యాదజేస్తిమి । తరువాతపైమాట దైవానికే యెరుక ॥జ॥

౧౫. బిలహరిరాగము - అటతాళము

ఏమిజెప్పుదు శిష్యుడా । నిర్గుణబ్రహ్మం । బిదుగోచూడుము శిష్యుడా ।

తామరసగర్భ త్రివిక్రమ । వామదేవుల కందరాకను । నామ
రూపములొందక పరం-ధామమై నిష్కామమైనది ॥ప॥

గర్వాగర్వము లేనిది । సర్వము తానై । నిర్వ్యాపారంబైనది
నిర్వికార నిరావరణమై - నిర్విశేష నిరంజనంబై । నిర్వి
వాదనిరామయంబై । నిర్విచార నిరీహమైనది ॥ప॥

గ మ నా గ మ న ము లే ని ది । నిత్యమై వర్ణా । శ్రమ
ధర్మములుగానిది ।

అమలమై యపరోక్షమై యా । ద్యంతర హితంబై యమి
తమై । అమృతమై పరిపూర్ణమై యే । శ్రమ లెరుంగక నిలచి
యున్నది ॥ప॥

వింతచింతలు లేనిది । సంతతమై య । త్యంతానంతంబైనది ।
వంత లెన్న । డెరుంగకే యా - వంతయేని కొఱంతగాక ని ।
రంతరము విశ్రాంతిలేక న - భోంతరాళము నిండియున్నది ।ప॥

అంధచందము లేనిది । శాశ్వతమగుచు । బంధమోక్షము
గానిది ।

యెందరెందరో యెన్నివిధముల । నెందుజూచిన నందుతానై
అందకను పొందకను చెందక - సందు లేక వసించియున్నది ॥ప॥
రుక మరుపులు లేనిది । వీరోజి ఋషీ । శ్వరుని భావంబైనది ।

ధరణి శ్రీయినగంటివున్న య-దాసపోషిత వీరగురు హృ ।
త్సరసిజాంతర నిలయమైనది - స్సార వేదాంతార్థమైనది ॥ప॥

౧౬. వరాళిరాగము - ఆదితాళము

వేదముజదివిన పండితులారాలా। వాదము జేయుచు కాలముగడుపక।
వేదాంతార్థం బేమోదీనికి । వివరము జెప్పండీ ॥వే॥

అరవై రెండ్లు నూటముప్పై । ఆరు తొమ్మిదు లేబదియారు।
అరవై సార్లు లెక్కవేసి । గురుతుజెప్పండీ ॥వే॥

పేరులేని యూరిలోన । వేరులేని చెట్టుమీద ॥
నోరులేని చిలుకజేరిన । తీరు జెప్పండీ ॥వే॥

భర్తలేని చిన్నదానికి । ప్రాణములేని బిడ్డబుట్టి ।
కర్తయై భూమండలమేలిన । గతము జెప్పండీ ॥వే॥

తల్లిదండ్రి లేనిపిల్ల । తావులేని చోటబుట్టి।
పిల్లిగొమ్ము చేతబట్టిన । విధము జెప్పండీ ॥వే॥

మట్టిలేని భూమిలోన । పుట్టని పెరుగని పురుషుడొకడు ।
దిట్టముగను దాగియున్న । గుట్టు జెప్పండీ ॥వే॥

ఏవిధముననో సారముదీసి । యేడునెలలకు భావముజెప్పి ।
భావముజెప్పిన యేడేండ్లకు తా । త్పర్యము జెప్పండీ ॥వే॥

తరచితరచి పరిశోధించి । మరుగుబయలు పడకయున్న ।
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ । దాసు నడుగండీ ॥వే॥

పాటిబండ్ల వీరగురుడు । భావము విడదీసితెల్పిన ।
నూటియాఱు పీరోజి ఋషివరు । సూత్రమానండీ ॥వే॥

౧౭. సింహేంద్రమధ్యమ రాగము - అటతాళము

ఎలమి మానవజన్మమెత్తినందుకు మోక్ష । ఫలముజెందెడి
దారి జూడండయా ॥

తొలకరి మెరుపుల - వలె నమ్మకము లేని । కలిమిపై గల
భ్రాంతి - వీడండయా ॥ఎ॥

ఉర్విమతములపేర-యొకరితో వేరొకరు । యూరక వాదించ -
ఫలమేమయా ।

సర్వమతములలోన - సారంబు దీసిన।స్వామియొక డున్నాడు-
తెలియం డయా ॥ఎ॥

కుల గోత్రముల నెంచి- కలహించు చుందురు - ఫలితమే ము
న్నదో తెలుపండయా ॥

ఇల జనులందరు - తలిదండ్రి వలపున - గలిగిన వారని
తెలియండయా ॥ఎ॥

తరుచుగ వ్యాకరణ - తర్క- శాస్త్రంబులు । తరచి చదివిన
లాభ - మే మండయా ।

మరణము జెందెడి - తరుణము గుర్తించు । మర్మ మెరిగిన
చదువు - జదువండయా ॥ఎ॥

భువిని (శ్రీ) యినగంటి - పున్నయ్య దాసుని - బోధారసంబు
గ్రి - హించండయా ।

భవ రహితుడౌ పాటి - బండ్ల వీరయగురుని - భావంబు
దెలసి తరించండయా ॥ఎ॥

వీరోజి గురువరుని - జేరి షోడశిమంత్ర - సారార్థమును గమ
నించండయా ।

శోరి శేషయగురుని - జేరి ద్వాదశిమంత్ర । సారంబుచే ముక్తి
గాంచండయా॥

రహింలక్ష్మణాచార్య - రంగరాజాచార్య - రాజమార్గంబున నడువండయా ॥

సహజ పరిపూర్ణ వి - స్తార సారోప ని । షద్బ్రహ్మ పథమున నిలువండయా ॥ఎ॥

౧౮. జంఝూటి రాగము - అటతాళము

ఎంతో బ్రహ్మానందము - నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మా సందము ॥ఎం॥

అంతరంగమునందు - చింతలణంచిన । సంతసామృత భాండము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

పంచాక్షరిని ప్రసా - దించి భవబంధము । ద్రుంచిన పర మార్థము । నాగురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

తారకబ్రహ్మ సం - దర్శనమిడి పరి । తాపమార్చిన సార ము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

వరమహావాక్యార్థ - సరణిదెల్పియు పరా । త్పరుని జూపిన సూత్రము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

పరిపూర్ణభావాను - భవ నిశ్చయముగల । తిరిగిరాని విచిత్రము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

భువిని శ్రీ యినగంటి వున్నయ్య దాసుని । శివజీవైక్య విలాసము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

రహి పాటిబండ్ల వీరయ దేశికేంద్రుని । సహజ బ్రహ్మా
నందము । నా గురుబోధ । ఎంతో బ్రహ్మానందము ॥ఎం॥

౧౯. ముఖారి రాగము - ఆదితాళము

గురుడే బ్రహ్మ - గురుడే విష్ణు । గురుడే మహేశ్వరుడు
మరియు - గురుడే సాక్షాత్పరబ్రహ్మ ॥గురు॥

గురునికంటె దైవము వే - రరయగా నెచ్చటను లేదు ।
నిరుపమాన నిర్వికార నిర్విచారంబై వెలింగిన ॥గు॥

జ్ఞానానంద మయమునందు - లేనిపోని భ్రాంతి గలిగి । తానే
జీవత్వంబు వహించి । పలుమారు బహుళం । బైన యోనుల
యందు జన్మించి । అతిశయసంచిత । మైనకర్మజాలము గడించి ।
ప్రారబ్ధసంయుత । మైన దుఃఖంబులను గృశియించి । దరిగాన
లేక । దీనులై యత్యంధకార - మైన సంసారమున నున్న ।
మానవానీకమునకు జ్ఞాన - మార్గమిడి తెరియింప జేసిన ॥గు॥

తారకసాంఖ్య మనస్క । సారము వెదజల్లి రేచక । పూరక
కుంభకములొదిగించి అరిషడ్వర్గముల । పేరుతో మొదలంట
బెకలించి । సప్త వ్యసనముల । దూరమేగునట్లు విదళించి ।
అష్టమదములను । పేరులేనితీరునను ద్రుంచి । వరయోగి హృ
దయ । సారసదళాంతర వి - హారమై భవబంధక ని । వారమై
యలరారు జగదా - ధారమును కను - లార జూపిన ॥గు॥

కుదురుగా గూర్చుండబెట్టి । ఇదమిద్ధంబని శ్రుతివాక్యముల ।
జదివి సిద్ధాంతములు గావించి । త్రిగుణముల వివరము । విదిత
ముగ చర్చించి బోధించి । సాధన చతుష్టయ । విధిని విపులముగా
ప్రసాదించి । పంచకోశముల । పదిలముగ విభజించి చూపించి

మమకారమణచి । సదమల పరిపూర్ణమైన - స్వప్రకాశానంద మయమహా । పదవి నంద జేసి మోక్ష-ఫల మలంకరింపజేసిన ॥గు॥

ధరజీవనపావకసమీరారాం । బరము లిరువదియైదువిధముల । తిరిగిమరలినసందియముదీర్చి । ఊర్ధ్వకుండలిని।జరిపెడియోగము నకడతేర్చి । భ్రూమధ్యస్థలాం। తరవిలాసాద్భుతము సమకూర్చి సహస్ర దళయుత । సరసిజాంతర్బిలమునకుదూర్చి । బయలందు జేర్చి । ధరణి శ్రీయినగంటి పున్నయ । దాసమానస రాజవీధిని। స్థిరముగానివసించి వీరయ । దేశికేంద్రుండై చెలంగిన ॥గు॥

౨౦. భైరవిరాగము-అటతాళము

గురురాయ నిను నేను - కోరి భజింపక ॥గు॥

తిరుగ ఫలిత మేమి - దొరుకదు సత్యము ॥గు॥

దీనులబోషింప - దిక్కెవ్వరున్నారు। ఆనందమయుడవై - అలరు నీవేగాక ।

జ్ఞానా జ్ఞాన విధాన - మైన ధర్మముదెల్పి । మానసాంత ర్గత - మైన చింతలుదీర్చే ॥గు॥

వరమహావాక్యార్థములను - తరచి తరచి బోధజేసి ।
నిరుపమానంబైన పరా - త్పరము జూపించి ।
మరల జన్మంబునకు రాని - మరుగుదెల్పి తరింపజేసి ।
ధరణి శ్రీయినగంటిపున్నయ దాసునేలిన వీరయార్యా ॥గు॥

౨౧. మధ్యమావతిరాగము - ఆదితాళము

గురునిస్నానము దీర్చిరమ్మా । పూబోణులారా । నరుల కందరికి దొరుకదమ్మా ॥గు॥

కరముల కంకణములు - ఘల్లు ఘల్లున మ్రోయను ।

వరుసగ బారులుదీరిన – వరనారీమణులుకొందరు ||గు||

చెంగావిరంగు చీరలుగట్టి । జలతారు మొగ్గలు । రంగారు పట్టు రవికెలుదొడిగి । వంగపండునుమించిన–వన్నె పైటలు వేసి||
సింగారములుమీరిన – అంగనామణులు కొందరు ||గు||

సిందూరతిలకములను బెట్టి। పుష్యరాగములు జేర్చిన కెంపుల కమ్మలుబెట్టి ।
పొందుగ కుందనంపు। మొలనూళ్లు బిగియగట్టి ।
అందచందములు మించిన । సుందరీమణులు కొందరు ||గు||

మెఱుగుబంగారు పువ్వులుగూర్చి । తళతళలాడి । మెరయు రత్నాలవీతను జేర్చి ।
గుఱుసార్వభౌమేంద్రుని । కోరి కూర్చుండబెట్టి ||
కురులు ముడివీడజేసి । పరమానందము జెంది ||గు||

పగడంపు వెండిగిన్నెలలోన । యున్న గులాబీ । అగరు సంపెంగ తైలములను ।
సొగసుగా శిరమున కద్ది । చోద్యమలరగ రుద్ది ।
మగువలందరు వరుసగ । మార్పులు జేసికొనుచు ||గు||

ఘనమౌ ముత్యాలుదాపియున్న । నిగనిగలాడు । గాజు పళ్ళెరములలోనున్న ।
అనువొందు రకరకముల । దనరారు పిండిదినుసులు ।
పునుగు జవ్వాజి యొంటికి । బూసి నలుగులుబెట్టి ||గు||

గంగభీమ రథితామ్రపర్ణి । సరస్వతి యమున । కావేరి కృష్ణ సింధు సరయు ।
తుంగభద్ర గోదావరి । గంగ లమరిన బంగరు|

గంగాళముల నీరు । పొంగి పొరలగబోసి ॥గు॥

తడియార్చి నూతన వస్త్రముదెచ్చి । అదికట్టబెట్టి । కడు వేడ్క పట్టుసేల్వ గప్పి ।
ముడిగొన్న కురులచిక్కు । విడిగ విడిగదీసి ।
తడయక తాంబూలములు । దక్షిణలర్పణజేసి ॥గు॥

సదమలమైన పూలచెండ్లు । మెడనిండవేసి । సుదతులందరు సంతసించి ।
నుదుట కస్తురిచుక్క । కుదురుగదిద్ది అగరు ।
చిదివిధూపమువేసి చెలొ్వంద హారతులిచ్చి ॥గు॥

ధరణి యినగంటి పున్నయదాసు । తత్వములు జదివి । వర పాటిబండ్ల వీరగురుని
స్మరియించి గురువరునకు । సాష్టాంగ వందనములు । పరమ భక్తితోజేసి । తరియించే ఫలముగాంచి ॥గు॥

౨౨. లతాంగిరాగము - ఆదితాళము

మంగళం జ్ఞానానంద – మయుడౌ పరబ్రహ్మమునకు
మంగళం కోటిసూర్య స - మాన తేజునకు ॥మం॥
నాల్గు వర్ణములు గల్గిన – నాల్గు రేకుల కమలమందు ।
వెల్గుచున్న గణపతికిని - విభవ మంగళం ॥మం॥
ఆరువర్ణములు గల్గిన – ఆరురేకుల కమలమందు ।
ధీరుడై నిలచిన బ్రహ్మకు - దివ్యమంగళం ॥మం॥
పదివర్ణములు గల్గియుండిన – పదిరేకుల కమలమందు ।
సదయుడైన విష్ణుమూర్తికి - సౌఖ్య మంగళం ॥మం॥
ద్వాదశ వర్ణములు గల్గిన – ద్వాదశ దళకమలమందు ।

ఆధారుండై యున్న శివునకు - అక్షయ మంగళం ॥మం॥
షోడశ వర్ణములు గల్గిన - షోడశ దళ కమలమందు ।
ఆడుచున్న జీవునకును - హర్ష మంగళం ॥మం॥
రెండు వర్ణములు గల్గిన - రెండు రేకుల కమలమందు ।
దండిగా వెలుగొందు ఆత్మకు - ధన్య మంగళం ॥మం॥
శ్రీయుతంబై యలరుచున్న - వేయిరేకుల కమలమందు ।
స్థాయిగా నెలకొన్న గురునకు - జయమంగళం ॥మం॥
ధరణి శ్రీ యినగంటి పున్నయ - దాసమానసరాజసౌధిని ।
స్థిరుడై యున్న వీరగురునకు - దివ్యమంగళం ॥మం॥
భాసురంబుగ వీరోజిబుషీ - శ్వరుని హృదయ పద్మాంతరని ।
వాసుడైన శేషగురునకు - భవ్యమంగళం ॥మం॥
వరలు లక్ష్మణార్యగురుని - గురుడౌ రంగరాజ గురుని ।
గురుడౌ ఉపనిషద్బ్రహ్మకును - కుశల మంగళం ॥మం॥

౨౩. బారువ రాగము - జంపె తాళము

మేలుకొనవేమే । ఓ మనసా । మేలుకొనవేమే॥
మేలుకొనవే క్రూరవిషయ - లోలతనువిడచి । శుభముగా ॥మే॥
శుక్తిరజితభ్రాంతియారతి।సుఖములను విడచి। శుభముగా ॥మే॥
స్థాణుపురుషభ్రాంతియా సం-తానమునువిడచి।శుభముగా ॥మే॥
రజ్జుసర్పభ్రాంతియా ధన-రాసులను విడచి । శుభముగా ॥మే॥
నిద్రదివవిభ్రాంతియా పర - నిందలను విడచి । శుభముగా ॥మే॥
మరుమరీచికభ్రాంతియాదు-ర్మదములనువిడచి।శుభముగా॥మే॥
ధరణిశ్రీ యినగంటి పున్నయ-దాసు బోధవిని । శుభముగా ॥మే॥
వరలు పాటిబండ్ల వీరయ - గురునిభజియించి । శుభముగా ॥మే॥

సంపూర్ణము.

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యులు

శ్రీ చలపల్లి సుబ్బయ్యచౌదరిగారు

ఓమ్

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణేనమః

మా ధ వ శ త క ము

గ్రంథకర్త:

శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్య చౌదరిగారు

అప్పికట్ల

వి న్న ప ము

—:o:—

ఆ ర్యు లా రా !

శ్రీ పులహరి వీరోజిబాబుగారు (శ్రీ వీద్దేశి కేందా్రలయ స్వాములు)

శ్రీ పాటిబండ్ల వెంకటనరసమాంబగారు (శ్రీవీరయార్య గురుసార్వభౌములవారి సతీతిలకము) మొదలగు మహాదార్యుల సమక్షమున స్వ॥ శుక్లనామ సం॥ కార్తీకశుద్ధ అష్టమిరోజున అప్పికట్ల గ్రామములో మద్గృహంబున నాచే జరుపబడిన శ్రీ పాటిబండ్ల వీరయార్యగురు సార్వభౌములవారి యారాధన మహోత్సవమును ప్రతిసంవత్సరమును ఆరోజుననే నాచే అప్పికట్ల గ్రామములో జరుపబడును.

ఇట్లు

అప్పికట్ల — శ్రీమాన్ ఇనగంటి పున్నయ్యచౌదరి

ఓం

శ్రీ సద్గురు పరబ్రహ్మణే నమః

మాధవశతకము

ఉ. శ్రీమదఖండమై విబుధ,సేవ్యమునై మునిబృందవంద్యమై
శ్యామలవర్ణమై దనుజ, సంహరణైక విశేషపూజ్యమై
కామవికారదూరమయి, కాంచనవస్త్రము గల్గియున్ననీ
కోమలరూపమారయఁగఁ, గోరికగల్గినదయ్య మాధవా. ౧

ఉ. శ్రీరమణీయమై వెలయు,చిన్మయరూపుఁడవైననిన్ను మున్
నారదపుండరీక సుర, నాథుఁడుమున్నగువారు చూడఁగా
నేరక ధ్యానయోగులయి , నీపదసేవ యొనర్చియుండ నే
నారయఁబూని యుంటపరి,హాసముగానగునేమొమాధవా.

ఉ. ఏడుసముద్రముల్ నదులు,వృక్షములాకసమగ్ని వాయువుల్
మేషలుమిద్దెలద్దములు , మేదినితారలు పర్వతావళుల్
గోడలుద్వారముల్ మొదలు,లోకములన్నియునీవెగాననిన్
జూడఁగలేనటన్నఁగడు, చోద్యముగానగునేమొమాధవా.

ఉ. శౌరి ముకుంద కేశవ ని,శాచరభంజన సారసాక్ష బృం
దారకపోషణా భుజగ, తల్ప జనార్దన మానిరక్షణా
సూరిజనావనా కుజన, శోషణ శార్ఙ్గి సుపర్ణవాహనా
వారిజనాభ సూర్యకుల, పావనగోత్రధరార మాధవా. ౪

ఉ. సోమక రాక్షసుండనెడు, శూరుఁడు వేదము లబ్ధిముంపఁగా
దామరసోద్భవుండు పరి,తాపముఁ జెందుటఁజూచి చేపవై
సోమకుఁద్రుంచియానిగమ,సూత్రములెల్లనుదమ్మిచూలికిన్
బ్రేమనొసంగినాఁడవని, వింటిని నీదు యశంబుమాధవా. ౫

ఉ. దేవతలున్నిశాచరులు, క్షీరతసాగరమున్ మధింప నీ
వేవరకూర్మరూపివయి, యీప్సితముల్ నెరవేర్పఁగాసుధన్
ఠీవిగదీసినారలట, నిర్జరబృందము పూర్వదేవతల్
గావున నిన్నునమ్మికొనఁ,గష్టములెన్నఁడులేవుమాధవా. ౬

ఉ. శక్షుకుకాలుఁద్రవ్వి త్రిజ,గంబులనాశనమొందఁజేయఁగా
దీక్షనుబూనియున్నరణ,ధీరుఁడుక్రూరుఁడుపాపుఁడౌ హిర
ణ్యాక్షునిద్రుంచినాఁడవు మ,హాద్భుతమైనవరాహరూపివై
సాక్షివిగానవన్నిటికి, సాధ్యముసర్వము నీకు మాధవా. ౭

ఉ. శ్రీధర శ్రీధరాయనుచుఁ, జిత్తములోస్మరియించుచున్న ప్ర
హ్లాదునిజేరి శ్రీధరుని, నర్చనసేయఁగరాదటంచు సం
బోధనచే హిరణ్యకశి,పుండు సుతున్ మరలింపలేక బల్
బాధలుపెట్టుతండ్రిని స,భాస్థలిఁగూల్చితివయ్యమాధవా. ౮

ఉ. వంచకుఁడై సురావళిని, స్వర్గమునందు వసింపకుండ బా
ధించఁదలఁచి క్రొవ్వున మ,డించి చరించి విరించికిన్ సదా
మించియసాధ్యుఁడై సకల, మేదిని గెల్చి యజేయుఁడౌ బలిన్
వంచనఁ జేసి త్రొక్కితివి, వామనరూపము దాల్చి మాధవా. ౯

ఉ. తజ్ఞులు మెచ్చు ధర్మములఁ,దప్పిచరించుచు నిత్యమున్ బరా
వజ్ఞత సల్పుచున్ బుధుల, బాధల బెట్టినయట్టి రాజులన్
బ్రాజ్ఞవిదూరులన్ బరశు,రాముఁడవై దునుమాడినావు నీ
ప్రజ్ఞ బరీక్షఁ జేయఁగఁ ద,రంబె విధాతృనకైన మాధవా. ౧౦

ఉ. తామరసోద్భవాది సుర, తండములెల్ల దశాస్యు చేత బల్
బాములఁ జెందితాళక వి,పజ్జన బాంధవ కేశవా పరం
ధామ ముకుంద నీకు శర,ణంబని వేడఁగ రావణాసురున్
రాముఁడవై వధించితివి, రాజ్యము తమ్మునకిచ్చి మాధవా ౧౧

ఉ. ధారుణిసజ్జనుల్ ఖలుల,దాడి సహింపఁగలేక దీనులై
దారిఁగనంగరాక మది, తల్లడిలన్ బలరామమూర్తివై
గారవ మొప్పవర్ధిలుచుఁ, గౌరవపాండవ యాదవాదులన్
జేరిచి దుష్టులన్ దునిమి, శిష్టుల బ్రోచితివయ్య మాధవా. ౧౨

ఉ. అర్థవిహీనులన్ ధనికు,లైన జనావళినిన్ బ్రజాళినిన్
పార్థివులన్ మనీషులను, పామరులన్ బహునీచజన్ములన్
సార్థకులన్ సమస్తమును, సాక్షివిగాఁ బరికించుచుండు భా
వార్థము బుద్ధరూపమని,యార్యులు చెప్పిరి మున్ను మాధవా

ఉ. గూఢముగాఁ జరించి బుధ, కోటులఁ గూళల వేరుజేసి యా
మూఢమతప్రజాళి నొక, మూలకుఁ జేర్చుటెగాక వారలన్
గాఢబలంబుఁ జూపికడి, కండలు ప్రేవులుఁ జీల్చి చంప నా
రూఢత నీవు శ్రీకలికి, రూపముఁ దాల్చెదవయ్య మాధవా. ౧౪

ఉ. దేహము శాశ్వతంబని మ, దిన్ దలపోయుచు మూఢచిత్తుఁడై
మోహమునన్ దగుల్కొనిము, ముక్షువుగాక భవాగ్ని చేత వ్యా
మోహితుఁడైనవానికి య, ముంశు శ్రమల్ గలిగించుగా నసం
దేహము లేక నామనసు, నీవయిఁ జేర్చితివయ్య మాధవా. ౧౫

ఉ. వాసవసన్నుతా భువన, వర్ధన భోగిశయాన సంతతా
భ్యాస వశంవదా సుజన, పాలన పూతచరిత్ర శ్రీమనో
ల్లాసవిచిత్ర మోహన వి, లాస విశేష వికాస భూషణా
దాసహృదబ్జభృంగకుమ, తవ్రతభంగ శుభాంగ మాధవా. ౧౬

ఉ. నాలుగు వేదముల్ చదివి, నన్ స్మృతులన్ బఠియించి నేర్చినన్
లోలత నారు శాస్త్రముల, లోఁ గలసంగతులన్ గ్రహించినన్
గోలయెగాక యందుఁగల, గోప్యమెఱింగిన నీవు దక్కనిం
కేలెడువారలీజగతి, కెవ్వరు లేరుగదయ్య మాధవా. ౧౭

ఉ. నీదయ లేక యున్న ధర, ణీస్థలి పాలనసేయు పార్థివుల్
బీదదనంబుఁ జెందుదురు, పేదలు నీకటాక్షమున్నచో
భూధవులై చెలంగుదుర, మోఘయశః పరిపూర్ణమూర్తులై
నీదరిఁ జేరినాఁడనను, నీకరుణాంబుధిఁ దేర్చు మాధవా. ౧౮

ఉ. సారసపత్రనేత్ర మధు, జైత్రమహాబలఘోరదైత్య సం
హారకముఖ్యసూత్ర దురి, తావళి బంధలతాలవిత్రబృం
దారకనాథమిత్రముని, తండవినిర్మల హృత్సరోజ సం
చారచరిత్ర గోత్రధర, చారుపయోధర గాత్రిమాధవా. ౧౬

ఉ. కమ్మని తేనియల్ చిలుకు, కైతను నీపయి గ్రుమ్మరించ నా
నెమ్మనమూనె నే నొకమ, నీపివరుండను గాను పంచకా
వ్యమ్ములు నేర్చియుండను బ, దార్థవిచక్షణ జేయుశక్తి లే
శమ్మును లేదుగానఁ గొన, సాఁగునొ సాఁగదొ శ్రీరమాధవా

ఉ. అన్నువగున్న మావిచిగు, రాకులు మెక్కుచు చొక్కుకోయిలే
తెన్ననగదో మొలవ, తీపియలాకులకై యదేవిధిఁ
గొన్ని చరిత్రలుండినను, గోరదు నామది నీచరిత్రమే
యన్నివిధంబులన్ దలచి, హాయిని బొందుచునుండు మాధవా

ఉ. వన్నెలుచిన్నెలున్ గలుగు, బంగరుపుట్టము బర్హిపింఛమున్
తిన్నని తమ్మికన్గవ సు, నీలపయోద నిభాంగసంపదన్
పున్నమవెన్నెలన్ మిగిలి, ముద్దులుగుల్కెడి లేతనవ్వు నా
కన్నులపండువౌనటులఁ, గాంచుదునో గనలేనొ మాధవా.

ఉ. గోవులగోపికామణులఁ, గూరిమిమీరఁగఁ గాచి రుక్మిణీ
దేవిని సత్యభామ నొక, తీరుగనేలిన భాతిఁ దోఁపఁ బ్ర
జ్ఞావిభవంబుజూపుచు వ, సందగునందెలజోడు ఘుంఘుణా
రావములీననాడెడు వి, రాజితరూపము జూపుమాధవా. ౨౦

ఉ. చిత్రముగాదె గర్వితని, శీవరరాజ సమూహతంత్రవై
చిత్రవిఖండనుండవయి, జెన్నలరారెడు నీకు గోపికా
పుత్రికలట్లువచ్చి తరి, ముద్దులుమెక్కెనన్ యశోదయే
మాత్రమటంచురోలొకటి-మాత్రమెమీపునగట్టిమాధవా

ఉ. చల్లదనంపుచూపులు ప,సందులుగుల్కెడునాట్యసంపదల్
తెల్లనిలేతనవ్వుకడు, తియ్యనలొల్కెడి ముద్దుపల్కులున్
ఫుల్లసరోరుహాననము, మోహనశోభితవేణుదండమున్
మెల్లగపొంచిగాంచెద సు,మీకడునేర్పుతొ శ్రీకమాధవా.

ఉ. పెందళుకీనఁగాఁ దులసి, పేరులగుత్తులు గట్టి యందమై
విందొనరించుచుండ నొక, పిల్లనగ్రోవినిబట్టి నీటుగా
సిందురమద్ది పచ్చని ప, సిండిమొలంగు పటంబుదాల్చి నా
ముందరనిల్వకున్ననెటు, మ్రొక్కఁగలాఁడనయారె మాధవా

ఉ. మామనుజంపినావు పలు, మారులుగొల్లలపాలుద్రావి మా
రాములుజేసినావు నడి, రాతిరి వెన్నలదోచినావు పెన్
బామునుద్రొక్కినావు మరి, బావమరందిని గొట్టినావు ని
న్నేమనవచ్చుఁగొండవయి, కెత్తినసామి నమామిమాధవా.

ఉ. ముమ్మొనవాలుఁదాల్చుదొర, ముద్దులచేడియగంగ నీదుపా
దమ్ముననుద్భవించెనట, తమ్మియనన్ దనరారు పొక్కిలిన్
బమ్మజనించియుండెనట, భారమొకింతయులేక పద్మజాం
డమ్మునుకుక్షినుంచితట, నాకొకమారిటుజూపుమాధవా. ౨౮

శ్రీ పున్నయ్య గురుస్వాముల శిష్యురాలు

శ్రీమతి వులసి బుల్లెమ్మ

ఉ॥ బాలరసాలసాల నవ,పల్లవకోమల కావ్యకన్యకన్
గూళలకీయనంచు మును,కోవిదవర్యుఁడు పోతరాజు పే
రోలగమందుజాటిన మ,హోక్తినవారిత భక్తితోడనేఁ
దాలిచిమస్తకాన కయి,తంబులునీపయిఁగూర్తు మాధవా॥

ఉ॥ చేతిని దాళమూని యొక,చేతను దంబురఁబట్టి భక్తితో
బాతరలాడుచున్ గులుకు,పాటలఁబాడుచుసొక్కఁజేయఁగా
నాతరమా యతీంద్రుఁడగు నారదమౌనికిఁజెల్లు నేనయో
పాతకుఁడన్ విమూఢుఁడను, పామరుఁడన్ గరుణించు మాధవా।

ఉ॥ చుక్కలుచందమామరవి, శూలిపితామహులుఁడాకసంబుపెం
పెక్కఁజలించువాయువుమ,హీస్థలినీరమువీతిహోత్రుఁడున్
రక్కసి మూఁకలున్ విబుధ,రాజినగంబులు లేనినాఁడు నీ
వొక్కఁడ వెట్టులుంటివో మ,హోజ్జ్వలరూపుఁడవైర మాధవా॥

ఉ॥ ఓపురుషాగ్రణీ! విలసి,తోరగరాజశయాన శౌరి స
ర్వాపదరాతిమానిహృద,యాంబుజభృంగశుభాంగభక్తసం
తాపవినాశ దుర్మతవి,దార కరీంద్రవిచార కాననో
ద్దీపిత వీతిహోత్ర నగ,ధీర పవిత్రచరిత్ర మాధవా॥ 3౨

ఉ॥ వారినివల్వలన్ విడచి,వారిజనేత్రలు హేమసుందరా
కారిణు లందగత్తెలు వి,కాసముఖుల్ గజగాములోయనన్
గేరెడి గొల్లజవ్వనలు,క్రీడలు సల్పుచునుండఁ గట్టుపైఁ
జీరెలు దొంగలించిన వి,శేషమదేమొయెఱుంగ మాధవా॥

ఉ॥ సారవిహీనమైన భవ,సాగరమందు మునింగి తేలఁగా
నేరుపులేక మానసము,నీరసమై కృశియించుచుండె వి
స్తార యశోవిలాస వరి,తాపము మాన్పెడి వాఁడవీవెగా
కేరుగలారునాకు తెర,వెయ్యది శీఘ్రమె ప్రోవు మాధవా॥

ఉ॥ సమ్మతిలేనివారు పలు,శాస్త్రములన్ దిలకించి వానిసా
రమ్ముఁ గనంగలేక తమ,ప్రజ్ఞలె ముఖ్యమ గాఁగనెంచి భే
దమ్ములఁ బెంపుఁజేసెడి మ,తమ్ముల చర్చలుసల్పి నీదుపా
దమ్ములఁగొల్వనేర్చెడి వి,ధమ్ముగ్రహించరుశ్రీరమాధవా
॥

ఉ॥ సారముపీఁ శైవమును,శైవమద్వైతము సాంఖ్య భావమున్
భైరవ వల్లభాద్వయిత,వార్తిక తార్కిక బౌద్ధజైనముల్
సారము గ్రోలువారలకు,చాటుచు నుండును నీదుపాదమం
దారమరందపానము వి,నా గతిలేదని శ్రీరమాధవా॥ 3౬

ఉ॥ లాలనుబోసి తల్లి కను,లన్ నును కాటుకదిద్ది ప్రేమతో
పాలనొసగి జోలయని,పాటల బాడుచు చందనంబుతో
ఫాలమలంకరించి యొక,పక్కసమర్చి పసందుమీర ను
య్యాలలనూఁపు బాల్యమక,టానినుగొల్వదుశ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ కూరిమితోడ కుఱ్ఱలను,గూడి చరించుచుఁ జిల్లపేకలున్
బారులు బంతు లీతలును,వామనగుంటలుగోలు గాయలున్
ధారుణిపందుగుంటులును,దాగిలిమూతల నాడుచుండు కా
పూరమునీదుధ్యానమును,మాత్రము సేయదుశ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ చందనగంధముల్ పునుగు,సన్నజాజులు మల్లెమొగ్గలున్
పందిరిమంచముల్ తళుకు,బంగరుసొమ్ములుపట్టునేల్వలున్
సుందరమందగామినుల,చుట్టరికంబులుగోరి మోహమున్
జెందెశ:యౌవనంబు నినుఁ,జేరగనీదుగదరా మాధవా॥ ౩౯

ఉ॥ కోడలుఁగొట్టఁగూతురతి,కోపముఁజెందఁగుమారుఁడేవ పో
రాడగభార్యక్రూరవృత్తి,యన్ గృశియించుచునుండిలోకమున్
జూడగగన్ను లేక చెవి,జొచ్చకమాటలుదంతమూడ న
ల్లాడెనువృద్ధకాలమక,టా నిను గొల్వగనీదు మాధవా॥ ౪౦

ఉ॥ చీరెలులేవు కట్టుకొనఁ,జెంబులులేవు కుమార్తెకీయ సం
బారములేదు కూరలకు,బంగరుగాజులులేవు చేతులన్
బోఁన లాభమేమిఁకను,బోయెద నాతండ్రియింటికం
చారడిఁబెట్టుభార్య యవు,రా నినువేడఁగనీదుమాధవా॥ ౪౧

ఉ॥ కోడెలు గేదె లావులును, గొఱ్ఱెలుచేలుమెఱుంగునీకు మా
రాడకమార్చిపంచుమన,యమ్మకు నాలుగు రోజులెక్కువే
కూడిడినాము నీదు సతి,కొంచెముమాస్థలమూడ్చెనంచు బో
రాడెడిసోదరుల్ తమ పదాబ్జములన్ గననీరు మాధవా॥ ౪౨

ఉ॥ నీటురుమాలలున్ పసిడి,నీటి నలందిన కుచ్చుటోపీ బల్
ధాటిఁజెలంగునేల్వలు క,ళావరు యుంగరముల్ బనారుసలాం
కోటులొసంగలేదనుచు,గొన్గడి యల్కలమారి యల్లుఁడే
నాఁటికిఁగూడ నిన్ను శర,ణంబననీఁడుగదరా మాధవా॥ ౪౩

ఉ॥ చల్ల పెరుంగుపాలు తరి,సన్ననిబియ్యము పైడితీగె
నల్లినసాను కంటె కడి,యంబులు కాసులు దోఁచికన్న వా
రిల్లు నుగుల్ల జేసి తన,కేమియులేదని వీధివారితో
నల్లరిఁజేయు చెల్లెలవు,రా నినువేడఁగనీదు మాధవా॥ ౪౪

ఉ॥ బొమ్మలు కాగితంబులును,పుస్తకముల్ బలపాలుపల్కలుం
సొమ్ములుకానులద్దములు,సూదులు సబ్బులు జీడిపప్పు పా
కమ్ములుగాక వెన్నెలను,గాయుచునుండెడి చందమామ నే
దెమ్మని పోరుబిడ్డలు మ,దిన్ నినునమ్మఁగనీరుమాధవా॥౪౫

ఉ॥ విత్తనముల్ విదల్చి తడి,వేమకుగట్టి హళాయల్ చెలంగ పెం
పెత్తిననారుదీసి బల,మెక్కిన మళ్లనునాటి కల్పనే
చెత్తనుదీసి గట్లనిడి,చేలను పైరునుగోసి నూర్చి వ
డ్లెత్తుకపోవుసేద్య మరె,రే నినుగొల్వదు శ్రీరమాధవా॥ ౪౬

ఉ॥ గ్రామములం జరించి సెన,గల్ ధనియాల్ పొగాకుమిర్చి యూ
సాములయొద్దచౌకఁగొని, క్షామముఁగోరి గిరాకిఁజూచి కో
స్తామునిపీలకమ్మకము,సల్పిపదింతలు లాభమొందు మా
రాముడిబేరమెట్లునిను,ప్రార్థనసేయఁగనిచ్చుమాధవా॥ ౪౭

ఉ॥ భోగములన్ మరంగి వెలి,పుంగడుదూరము జేసిసత్యముం
త్యాగమొనర్చి జీతమెప్ర,ధానముగా గమనించి నేర్పుతో
కాగితముల్ లిఖించిరొక,కాసు మొదల్ పదివేలుగూర్చు ను
ద్యోగమునిన్ను జేరగల,యుక్తి గ్రహించదు శ్రీరమాధవా॥ ౪౮

ఉ॥ రంగదసంగ సంఘటిత,రాజితనిర్ఝరిణీ చటచ్ఛటా
భంగతరంగ ఘోషలను,వారియవారితరీతిఁ జొచ్చినన్
పొంగకనిల్చి భోరుమని,మ్రోగెడి సంభ్రమభీతి బాధ లె
బ్బంగిఘటిల్లినన్ విడక,ప్రార్థనజేసెద నిన్ను మాధవా॥ ౯౯

ఉ॥ గాలియుడంగిపోయిన న,గంబులు గ్రుంగిన నిప్పుచల్లగాఁ
గ్రాలినఁ జుక్కలూడిన జ,గంబు లదృశ్యములైన నీవొకే
లీలవికారమొందక వి,లీనముఁ జెందక శాశ్వతంబుగా
కాలములన్నిటన్ నిలిచి,కావురముందువుశ్రీరమాధవా॥ ౫౦

ఉ॥ భూరితరప్రభావ పరి,పోషిత భూషితమా త్వదీయ వి
స్తారకటాక్ష వీక్షణ శ,తంబను నావ యొసంగకున్నచోఁ
గ్రూరభుజంగదంత విష,కుంభిత ఘోరపిశాచరూప సం
సారమహాబ్ధి దాటఁగ వ,శంబె విధాత్రునకైన మాధవా॥ ౫౧

ఉ॥ శాత్రవసైన్యమధ్యమున,స్యందనమాపి ప్రశాంతచిత్తుఁడై
పుత్ర సుమిత్ర భ్రాతృ గురు,పుంగవులన్ దిలకించి దీనతన్
శాత్రవుమాని భీతిలి వి,చారముఁ జెందిన క్రీడికిన్ కురు
క్షేత్రమునందు గీతలు వ,చించిన దేశికవర్య మాధవా॥ ౫౨

ఉ॥ ఎట్లుగుణత్రయంబుసృజి,యించితో నిర్గుణమూర్తివై జగం
బెట్లు త్వదీయకుక్షిని వ,హించితివో గద నిర్వికారివై
యెట్లు దశావతారముల,నెత్తితివో కో నిరంజనుండవై
యెట్లుమదీయపాపముల,నెన్నక ప్రోతువొ శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ పోడిమిమీఱ శయ్యలగు, ముల్ గమకంబులు ప్రాసలర్థముల్
గూడి రసంబుగల్గు పద, గుచ్ఛములల్లగ లేని యీతఁ డె
వ్వాఁడు లిఖింప గ్రంథమని, బల్కుక నాకలమందు తాండవం
బాడుము దంథణంథణ థ, ణారవముల్ జెలుఁవొంద మాధవా॥

ఉ॥ శారద చంద్రికాజనిత, సారము గ్రోలు చకోరకంబు నీ
హారరసంబు ద్రావఁగల, దా శుకశౌనక పుండరీక సా
మీరి విభీషణాదులు ర, మించి తరించిన నీదునామ మం
దార మరందమాన కెటు, నామనమన్యముఁ గోరు మాధవా॥

ఉ॥ నీటగు గాయనీమణుల, నృత్య విలాసము సన్నజాజి పూఁ
దోటల తాఘుమంఘుమలు, తోయజనేత్రలతోడి కుల్కు స
య్యాటలు కప్పురంపు విడి, యంబులు చందన లేపనంబు నా
కేటికి నీదయారస మొ, కింత స్రవింపఁ గఁ జేయు మాధవా॥౫౬

ఉ॥ భారము లేక నే విషయ, వాజిఖలీనములన్ బిగించి యే
దారిని లాగనీక సుప, థంబున స్వారినిదీయు విద్య నే
నేరువ లేదు నీదుపద, నీరజముల్ నెరనమ్మి యన్యముఁన్
జేరనిశక్తి నాకొసఁగి, శీఘ్రము ప్రోవుము శ్రీరమాధవా॥౫౭

ఉ॥ సొంపుదలిర్ప కోయిల కి, శోరము తియ్యని కూతఁ గూయఁగా
జుంపఁదలంచు వాయసము, చాడ్పున నామనమన్యమేమి యా
సింపక నిన్ గనన్ దలఁచి, సేవకుఁ బూనెడి వేళలందు వా
రింపగరాని నిద్ర ముసి, యించు నిదేటి యవస్థ మాధవా॥౫౮

ఉ॥ ద్రౌపదిఁ బ్రోచి రాతినొక,తన్విఁగఁ జేసి కిరీటిఘోరసం
తాపము సంహరించి కరి,నాధునిఁ గాచి కుచేలు నేలి సాం
దీపునిపుత్రునిక్షమనిచి,దీనుఁడనై విలపించుచున్న నా
పాపముఁ బాపకున్న నగు,బాటగుఁ గాదె ధరిత్రి మాధవా॥ ౫౯

ఉ॥ మారుత మెట్లు పుట్టెడిదు,మారము రేపునొ మిన్ను నుట్టనా
నేకములట్లు భిన్నమయి,నింగి తెరంగున శూన్యమొంద సం
హారముఁ జేయకున్న నణు,మాత్రము లైపనుసుమ్మినాదుహృ
త్సారసమందు నీపదము,సంకెలి వైచి బిగింతు మాధవా॥ ౬౦

ఉ॥ అందమొసంగు కెంజిగురు,టాకులఁ గేరెడి పాదముల్ శుచుల్
పొందిన జాళువా తళుకు,పుట్టము నాల్గుభుజంబు లిందిరా
సుందరిగల్గు వక్షమును,సొంపొనగూర్చెడి నల్లచాయ నీ
వెందున డాగినన్ గురుతు,లింకెటు పోయెదవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ సారములై ఖలాళికి వి,చారములై యనిమేషకోటి కా
ధారములై ప్రదోషక వి,దారములై దనుజేంద్రబృంద సం
హారములై సుమానసవి,హారములై యసమానకీర్తి వి
స్తారములైన నీదుచరి,తల్ వినఁగోరిక గల్గె మాధవా॥ ౬౨

ఉ॥ మానసమందు లోకపరి,మాణము భారముగాఁగఁ దోఁచి ని
ర్యాణముఁ జేసి నీవుమహా,దంబర చుంబిచటచ్ఛటచ్ఛట
ధ్వానము హుర్మ్రహుర్లుఠద,భంగతరంగ పయఃపయోధినే
పానుపుగా గ్రహింతువట,పన్నగతల్పము వీడి మాధవా॥ ౬౩

ఉ॥ కుక్కనుకొండగొఱ్ఱియును,గోతినిగార్ధభముం,వరాహముం
నక్కనుగొక్కెరం,పశుగ,ణంబుల ముట్టి మనుష్యజాతిలో
నొక్కఁడుగాజనించియు మ,హాప్రకృతిం ఘటియించుపంచముం
వెక్కసమూని తాకరిది,వింత భరింపనిచింత మాధవా॥ ౯౪

ఉ॥ త్రాగనుగంజిలేక మెయి,దాల్పగవస్త్రములేక ఘోరమా
రోగముచేతగుందిన బ,రుండను మంచములేక నూరిలో
కేగిన నంటుదోసమున,హీననొందెడు పంచముం డయో
యేగతిజీవయాత్ర భరి,యించునొ నీవెవచించుమాధవా॥

ఉ॥ రెక్కలుముక్కలౌనటుల,రేయిబవల్ శ్రమజేసిరొక్కముం
బొక్కసమందునింపి యతి,భోగులజేసి నుతించు పంచముం
గుక్కలకన్న నెక్కువగ,గొట్టెద రావలికేగుమంచయో
దిక్కుదివాసిలేని జగ,తిన్ సృజయించితివేలమాధవా ॥౯౬

ఉ॥ లోకములోన జన్మముల,లో నరజన్మము శ్రేష్ఠమంచు తా
టాకులలోనవ్రాసిన మ,హాత్ముల వ్రాతల ద్రోసిపుచ్చి చీ
కాకొనరించు బూటకపు,గాథలునమ్మిన కారణంబుచే
కాకులకన్ననీచముగ,గాంతురుపంచముఁరమాధవా॥౯౭

ఉ॥ నాలుగువత్సరంబులయి,నం బరిపూర్తిగలేని కూనయా
బాలికయొద్దుచుండగ వి,వాహముజేసి మగండు వెంటనే
కాలునిజేర నాపె కల,కాలముదుఃఖముఁ జెందుచున్న యా
గోలకుగుండెలెట్లుర,గకుండునె మూఢునకైన మాధవా॥

ఉ॥ మానవతీమణుల్ జదువ, మంచిదిగాదట స్త్రీరజస్వలే
యైనవివాహమున్ సలుప, న్యాయముగాదట చేడెఛత్రమున్
బూనఁగ గొప్పదోసమట, ముండ్లయినన్ సరె పాదరక్షలన్
మానిని దాల్చ నేరమట, మాయలమారివిఘుల్ రమాధవా॥

ఉ॥ భార్యలు నల్వురుండిన వి,వాహపు టర్వాత పూరుషాళికీ
చర్య సతీజనావళికి, చట్టములేక మగండు చచ్చినన్
కార్యము వేరె లేదనెడు, కర్ణకఠోరపు వాక్యజాలమే
యార్యుఁడుపల్కె ప్రేమమది, యందణుమాత్రము లేక మాధవా॥

ఉ॥ మానవులైన స్త్రీలకు స,మానపు స్వేచ్ఛరయొసంగకే సభా
స్థానములందుఁదావిడక, సజ్జనబృందము చేయు ప్రార్థనల్
గానగనీక ప్రొయ్యిపొగ, కన్నులఁజొచ్చి ప్రయాస మొందఁగా
బోనులనుంచు సింహముల, పోలిక నుంచెద రేమి మాధవా॥౭౧

ఉ॥ ఠీవిదలిర్ప శాస్త్రము గ,డించి లిఖించెను గ్రంథరాజి లీ
లావతి దేవహూతి యబ,లల్ చదువుల్ చదువంగరాదనే
భావము సిగ్గుచేటగు ప్ర,పంచమునన్ గళలన్ని శారదా
దేవియధీనమందు గల,తీరు గ్రహించిన శ్రీరమాధవా॥ ౭౨

ఉ॥ పుత్రుఁడు బావితోట చెరు,వున్ గృతిసత్రము దేవగేహమీ
ధాత్రిని బున్నెమిచ్చెడి వి,ధమ్మున మానవజాతికెల్లెడన్
బాత్రమెరింగి బాలికకు, భర్త గతించిన బెండ్లిసేయు స
త్పుత్రులు పౌత్రులున్ గలుగు, పున్నెముగల్గును శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ ప్రేమ రవంతలేక నిడు, భిక్షము భిక్షముగాదు రోగులన్
బాములబెట్టి డబ్బుగొను, వైద్యుఁడు వైద్యుఁడుగాఁడు దీనలౌ
భామల స్వేచ్ఛనోరువని, పత్రిక పత్రికగా దనాథలౌ
లేమల పెండ్లిగూడదను, లీడరు లీడరుగాడు మాధవా॥ ౨౮

ఉ॥ కోరికదీర మంచి తళు,కుల్ బెళుకుల్గల మేల్మివన్నె బం
గారపుభూషణంబులు ని,గారపు కాలరుకోట్లుసూట్లు మో
టారులు వెండిగిన్నెలు వ,టంబులనీయగలేని బీదసం
సారికుమార్తె పెండ్లియగు,మార్గముగన్పడ దేమిమాధవా॥

ఉ॥ ప్రాయము జాలనట్టి పసి,బాలికలన్ దమతల్లిదండ్రులా
దాయముకై భ్రమించిస్మృతి,దప్పిక్షయన్ గృశియించిక్షీణతన్
కాయము గ్రుంగి మస్తకము,కంపముదాలిచి నేలపైఁబడన్
గాయములొందు వృద్ధులకుఁ,గట్టెద రేమితమాషమాధవా॥

ఉ॥ అక్రమపద్ధతుల్ దునిమి,న్యాయము స్థాపనజేయునట్టి నీ
చక్రముగాక వేఱొక,సాధనమున్నదె లోకమందు ని
ర్వక్రములౌవిధానములు,రాజిలఁ జేయఁగమున్న రాక్షసుల్
శక్రుడుఁబోరు కాలమున,శాంతిని గూర్చఁగలేదె మాధవా॥

ఉ॥ కాకులుగోరువంకలు బ,కంబులు చిల్కలు చక్రవాకముల్
ఘూకము లూరబిచ్చుకలు,కోళ్లుచకోరకముల్ మయూరముల్
కోకిలముల్ కపోతములు,గువ్వలుమున్నగు పక్షిరాశి నీ
వేకరణిన్ సృజించితివొ,యెవ్వరు జెప్పగలారు మాధవా॥ ౨౯

ఉ॥ కాకులుకొంగలౌచుశున, కంబులు మత్తగజంబులౌచు బెం
డాకులు తమ్ములౌచుకుజ, నాళి బుధావళియౌచు స్వప్నమం
దేకరణిం గనంబడున, దేవిధి దేవిధి నీజగమెల్ల మిథ్యయై
నీకువినా మఱెద్దియును, నిల్వఁగఁజాలదు శ్రీరమాధవా॥౭౯

ఉ॥ పన్నగమెట్లు పాములను, బట్టెడువాని పాదాలసొంపుకై
గ్రన్ననమ్రోళ్లజేసి పలు, కష్టములొందునొయట్లెతంత్రముల్
వన్నినగాథలం వినఁగఁ, బర్విడుఁగాని మదీయ కర్ణముల్
పున్నెపు నీకథల్ వినఁగ, బోవు జవంబున శ్రీరమాధవా॥౮౦

ఉ॥ సంపెంగపుష్పమందుగల, సారతరంబగు తావిభృంగమా
సింప వినాశమొందునటు, లింపగు నీపదపద్మగంధమా
సింపక నాదునాసికము, చెచ్చెరపోవు జవాజిపున్గు క
ప్రంపుసుగంధవాసనల, పైమమకారముచేత మాధవా॥ ౮౧

ఉ॥ పండనియగ్నిగాంచుశల, భంబులమాడ్కి మదీయనేత్రముల్
దండిప్రభుండవైన తమ, దర్శన సంపద గాంచలేక బల్
కండలక్రొవ్వులన్ దనరి, గబ్బిచనుంగవ గల్గునట్టి స్త్రీ
మండలివంకఁజూచునతి, మత్తతఁగ్రొవ్వి తెగించి మాధవా॥

ఉ॥ జాలరి గాలమందెరను, జంపిభుజింపఁదలంచి మత్స్యమా
గాలమునందుజిక్కి దరిఁ, గానక దుఃఖముఁ జెందునట్లు నా
నాలుక నీపవిత్రమగు, నామసుధారసమున్ గ్రహింపకే
క్రోలును షడ్రసంబులను, గోరికతోడను శ్రీరమాధవా॥౮౩

ఉ॥ మత్తకరీంద్ర మొంటిగులమానగవృత్తము చెంతమ్యాహామా
యత్తము జేసియున్న నొక,యల్లిక పైఁజను దెంచి గుంటలో
తత్తరపాటుచేఁబడు వి,ధంబున నాదుశరీరమత్తరుల్
మెత్తుకొనున్ త్వదీయపద,మృత్తికఁ గోరక శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ కమ్మని తెమ్మెరల్ సడల,గా వడగ్రుమ్మగనుమ్మదమ్ము చే
చెమ్మట గ్రమ్మియుమ్మరయొక, చిన్కుముఖమ్మున లేకనన్ని ప్రా
ణమ్ములుదిమ్మరొందవ్యస,నమ్మధికమ్మయిసొమ్మసిల్లు గ్రీ
ష్మమ్మునమిమ్మునమ్మెడిక్ర,మమ్ముమనమ్మున లేదుమాధవా॥౮౫

ఉ॥ పెల్లున చల్లగాలి వడి,వీవగఁ గొల్లఁగ నెల్లదిక్కులన్
బిల్లియు నల్లి బల్లియును,బిల్లలు బల్లిదులెల్లవారు భీ
తిల్లగ నల్లిబిల్లి ఘటి, యిల్లుచునుండెడి శీతకాలమం
దుల్లము తల్లడిల్లి కననొల్లదు మెల్లగనిన్ను మాధవా॥౮౬

ఉ॥ కారుమొయిళ్ళనుండి యుద,కంబతి ధారగగారి జోరుగా
దారులుజేరి మీరి పటు,దర్పపరంపరలక్షా జెలంగ గం
భీరబలాహకా రవము,భీకరమై తగువర్షమందు కం
గారయిహృత్సరోరుహము,గానఁగనేరదు నిన్నుమాధవా॥

ఉ॥ పుత్రులునిల్వఁబోరుపొల,ముల్ విడిపోవును గేహముల్ చెడున్
గాత్రముక్షీణమొందు సతి,గన్పడదర్థముగ్రుంగు బంధువుల్
మిత్రులుదూరమౌదురని,మిథ్యగనెంచి జగత్సుఖంబు నీ
స్తోత్రముఁజేయువారిపద,ధూళి శిరంబునదాల్తుమాధవా॥

ఉ॥ తేనియఁబెట్టి యీఁగ కడు,తియ్యని పాలనుగూర్చి యావు వి
న్నాణెమొసంగు కస్తురి వ,నంబున నుండు మృగంబొసంగి ని
ర్ధ్వానముజేసి కోయిల ము,దంబిడి యన్యులసేవఁజేయఁగా
మానవుఁడేమిచేయవలె,మౌనినుతాంఘ్రిసరోజ మాధవా॥

ఉ॥ శారదకోవిదారవట,చంపక కేసరబిల్వతాళ జం
బీరరసాల శాబర క,పిత్థమధూలకవాతపోధ మం
దారతమాలవంజుల క,దంబ శమీర శిరీష తింత్రిణీ
భూరుహముల్ సృజించిన ప్ర,భుండవు వాహ్వారె శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ నీవుసమస్తలోకముల,నింగి తెరంగు చెలంగియుండి యా
రావగుణంబునొందక జ,రామరణంబులఁజెందకే మనో
భావముఁబొందకే విషయ,వాసనలంటకె సత్ప్రకాశ సౌ
ఖ్యావళికాలవాలమయి,నట్టిస్వరూపుడవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ చారలుబార్లుదీరగ పి,సాళిరుచుల్ దళుకొత్తుజాళువా
చీరనివాటు మీర నును,జెక్కుటిసెజ్జకు నీటుముంగురుల్
జార జిలుంగుపయ్యెద వ,చారిడనెమ్మొయిమేల్మివన్నె బం
గారును గేరు రాధనిను,గాంచి తరించె సెబాసు మాధవా॥

ఉ॥ రాపిడిదీరు మేల్పసిడి,రంగు లలందిన గద్దియల్ పసం
దౌ పరుపుల్ నివాళెసగు,నద్దపుమేడలు మానికంబులన్
దాపిన పట్టెమంచములు,దాకక చిల్వలరేని శయ్య నీ
వేపనిబూనిదాల్చితివొ,యెవ్వరుచెప్పఁగలారు మాధవా॥

ఉ॥ పన్నగవేణి చంద్రముఖి, పంకజగంధి సువర్ణగాత్రి సం
పన్నతభాగ్యశాలి నవ, పల్లవ కోమలపాణి యెన్నడున్
కిన్నెరమీటుచున్ కదన, కేళి నెఱుంగని సత్యభామ నీ
సన్నిధి దానవాగ్రణిని, జంపిన చిత్రమదేమొ మాధవా॥౯౪

ఉ॥ కోయనితియ్యనల్ బరవు, కూతలు గూయుచు లేతమావికెం
జాయచిగుళ్లు మేయుచున, సందులుగుల్కుచునుండుకోయిలన్
వాయసమూరకే తనదు, వాటపుచంచువుతోడ నొక్కి బల్
గాయములొందఁజేయునుజ, గంబిటులుండుటదేమొ మాధవా॥

ఉ॥ కాలునిదూతలోయన బ, కంబుఝషంబుల జాలిలేక మా
ర్జాలము మూషకంబులను, సర్పములన్ విహగాధిపుండు శా
ర్దూలము గోవులన్ దరిమి, దోర్బలతన్ భుజియించు నీజగ
జ్జాలపుగారడిన్ దెలియ, శక్యమెవారికి శ్రీరమాధవా॥౯౬

ఉ॥ క్రోధపుమిట్ట మోహముల, గుట్ట నరంబులచుట్ట ఘోరమా
వ్యాధులుపుట్ట దుఃఖముల, కంతములేనటువంటి బుట్ట బల్
బాధలతట్ట లోభముల, పట్ట మదంబులమట్ట దేహ మ
య్యా దయజూపి జన్మమడు, గంటగఁజేయుము శ్రీరమాధవా॥

ఉ॥ నీచరితల్ లిఖింపని మ, నీషి మనీషియుగాడు నిన్ను నే
జూచెడికోర్కెలేనియతి, శూరుఁడు శూరుఁడుగాడు భక్తితో
నీచరణాబ్జముల్ గనవి, నేర్పరి నేర్పరిగాఁడు నిన్ను చే
[illegible]తించనట్టి నర, జన్మ జన్మముగాదు మాధవా॥౯౮

ఉ॥ అండముపిండమంబుజ భ,వాండమునిండిలసత్ప్రచండమా
ర్తాండవికాసపావక వి,రాజితపూర్ణ శశాంకమండలాల్
మెండుగ వెల్గఁజేయఁగల,మేటివెలుంగును గల్గియుండి యే
యండయులేక నేనిలచి,నట్టి మహాత్ముఁడవయ్య మాధవా॥

ఉ॥ కారణమీవు లోకమున,కర్తవునీవు చరచరాళి కా
ధారమునీవు ప్రాణులకుఁ,దండ్రివి నీవల వేల్పు పెద్దకున్
శూరుఁడవీవు పాపముల,కోపిలఁజేయఁగ ఘోరదైత్య సం
హారుఁడవీవు భావముల,కందని వాఁడవునీవుమాధవా॥ ౧౦౦

ఉ॥మూలము లేనినాజనన,ముల్ మరణంబులు నీకుఁ గ్రీడఁగా
బోలవినాకుభారమిఁకఁ,బుట్టువుగిట్టువు లేక చేసి న
న్నేలకయున్న నీచరణ,మేగతి యుంచు మదిన్ దలంచి యే
జోలియు లేని నాయుసురు,చూపును నీకు నిజంబుమాధవా॥

ఉ॥ నేనతిమూఢుఁడన్ జడుఁడ,నిన్నుస్తుతించెడిమార్గమున్ రవం
తేని యెఱుంగనట్టి మతి,హీనుఁడ స్వల్పుఁడఁ బాపకర్ముఁడన్
మానవనామధారుఁడను,మాయకుఁడన్ విషయ ప్రలోలుఁడన్
గానమదీయరక్షణము,కష్టముగానగు నీకుమాధవా॥ ౧౦౨

ఉ॥ చంద్రుఁడులేని రాత్రి పతి,సమ్మతిలేనిసువర్ణగాత్రి రా
జేంద్రుఁడు లేనిధాత్రి చన,వించుకఁ గానని మైత్రిరీతి నీ
సాంద్రదయాసముద్రమున,స్నానముఁజేయని జన్మవ్యర్థమా
యింద్రనుతాంఘ్రివారిజ గ,జేంద్రవిచార నివార మాధవా॥

ఉ॥ రాగులుబోయి రెందరో వి,రాగులుగూలిరిమిక్కుటంబుగా
త్యాగులుగుంపుగాజనిరి,దాగిరిభోగులు పుష్కలంబుగా
యోగులుగూడనేగిరిఁక,నుండెడివాఁడెవఁడీజగాన నీ
వేగదయన్నికాలముల,నేమరకుండుట శ్రీరమాధవా॥౧౦౪

ఉ॥ మాధవమాధవాయనుచు,మాటికిమాటికి వ్రాయజాలకే
మాధవనామలాంఛనము,మాత్రమువ్రాసితినంచు నీవు నా
మీఁదచలంబుఁబూనకయ,మింపుముమాధవశ్రీరమాధవా
మాధవశ్రీరమాధవర,మాధవమాధవశ్రీరమాధవా॥౧౦౫

ఉ॥ భాగ్యముభోగమాయువు శు,భంబునుగల్గి చెంలంగినత తా
రోగ్యులునై పరస్పర వి,రోధములేక మెలంగి జ్ఞానులై
యోగ్యులునై మనీషులయి, యుత్తములై భవదీయసత్కృపా
భాగ్యముచేఁప్రజాసమితి,వర్ధిలుగావుత శ్రీరమాధవా॥౧౦౬

ఉ॥ కమ్మకులావతంసము జ,గత్త్రయపూజ్యముపాటిబండ్ల వం
శమ్మున సత్కళాయుతి ని, శాకరబింబము పాపవారి వా
హమ్ములణంచుమారుతము,నై తగు వీరయదేశికేంద్రుపా
దమ్ములుగొల్చి నినుఁగని,ధన్యుడనైతిని శ్రీరమాధవా॥ ౧౦౭

ఉ॥ అతతమైన కమ్మకుల,మందు జనించి విశేషమైన ప్ర
ఖ్యాతిగడించినట్టి యిన,గంటినృసింహుఁడుబాపమాంబికా
చేతమురంజిలన్ గనిన,చిన్నికుమారుఁడఁబున్నయాఖ్యుడన్
కైతనుగూర్చినీకిడితిఁ,గల్వలమాలధరించు మాధవా॥ ౧౦౮